

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Фінансова реструктуризація в Україні у контексті політики сталого економічного зростання

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
МІЖВУЗІВСЬКОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
17–19 КВІТНЯ 2006 р.

Савчук В. С. — член-кореспондент НАН України, проректор з наукової роботи Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Федосов В. М.** — заслужений діяч науки і техніки України, проф., д-р екон. наук, завідувач кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Опарін В. М.** — проф., канд. екон. наук, заступник завідувача кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Хлівний В. К.** — проф., канд. екон. наук, декан фінансово-економічного факультету Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Романенко О. Р.** — канд. екон. наук, проф. кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Тимченко О. М.** — канд. екон. наук, проф. кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Золотько І. А.** — канд. екон. наук, проф. кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Леонов Д. А.** — канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Дегтярєва Н. В.** — канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Кондратюк С. Я.** — канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Радзівська В. М.** — канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Гладченко Л. П.** — канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Свердан М. М.** — канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; **Коломієць Г. Б.** — старший викладач кафедри фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою КНЕУ
Протокол № 9 від 30.03.06*

Фінансова реструктуризація в Україні у контексті полі-
Ф 59 **тики сталого економічного зростання: Зб. мат. міжвуз. Всеукр.**
студ. наук. конф. Київ, 17—19 квітня 2006 р. — К.: КНЕУ,
2006. — 108 с.

ISBN 966–574–852–1

У збірнику розглянуто засади бюджетної системи і бюджетної політики, проблеми оптимізації податкової системи та розвитку фінансового ринку України на основі тез доповідей учасників конференції — студентів із багатьох вищих навчальних закладів України.

ББК 65.9 (4 Укр.) 0-56 я 43

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється*

ISBN 966–574–852–1

© КНЕУ, 2006

Наукове видання

**ФІНАНСОВА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ
В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКИ
СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ**

*Збірник матеріалів міжвузівської Всеукраїнської
студентської наукової конференції*

17—19 квітня 2006 р.

Редактор *Є. Піцаль*
Художник обкладинки *Т. Зябліцева*
Верстка *С. Бурмас*

Підп. до друку 16.03.06. Формат 60×84/16. Папір офсет. № 1.
Обл. вид. арк. 8,75. Гарнітура Тип Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 6,27.
Наклад 100 прим. Зам. № 06-3121.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Тел./факс (044) 537-61-41; тел. (044) 537-61-44
E-mail: publish@kneu.kiev.ua

Підп. до друку 16.03.06. Формат 60×84/16. Папір офсет. № 1.
Обл. вид. арк. 8,75. Гарнітура Тип Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 6,27.
Наклад 100 прим. Зам. № 06-3121.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

Тел./факс (044) 537-61-41; тел. (044) 537-61-44
E-mail: publish@kneu.kiev.ua

ЗМІСТ

<i>Вступне слово ректора університету, доктора економічних наук, професора А. Ф. Павленка</i>	7
Розділ 1. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	9
<i>АФОНІНА Є. В.</i> Факторинг на ринку фінансових послуг України	9
<i>БІЛОНОГ А. П.</i> Іноземні інвестиції в економіку України	11
<i>БІЛОНОЖКО І. В.</i> Вдосконалення діяльності торгівців цінними паперами	13
<i>ВАСИЛЮК І. М.</i> Проблеми та перспективи вдосконалення регулювання ринків фінансових послуг на сучасному етапі: інституційний аспект	14
<i>ВІХРОВ Д. Ю., ПРОПАНОВА О. В.</i> Вдосконалення механізму лізінгових операцій в Україні	15
<i>ВЛАДИКА Н. І.</i> Зміцнення національної грошової одиниці: тенденції та перспективи	17
<i>ГАНЗЕНКО А. А.</i> Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства	19
<i>ГОНЧАРЕНКО В. А.</i> Сек'юритизація активів як інструмент фінансової реорганізації в Україні	21
<i>ГРАВЕЛЬ Є. Ю.</i> Банкрутство підприємств: методологія його прогнозування	22
<i>ГУМЕНЮК О. С.</i> Інвестиційний банк	24
<i>ДУБОВИК В. А.</i> Совершенствование регулирования фондового рынка как перспективного источника финансирования экономического роста	25
<i>ЗАВОРА О. А.</i> Іноземний банківський капітал у фінансовій системі України	26
<i>КОВТУН О. О.</i> Напрямки захисту конкурентної позиції українських комерційних банків на кредитному ринку	28
<i>КОЛПАКОВА Н. С.</i> Перспективы финансовой реструктуризации капитала агроформирований Крыма	29

<i>ЛИТВИН А. Є.</i> Динамізація розвитку Інтернет-банкінга у Європі — перспектива для України	31
<i>ОТРЕЗНАЯ А. А., РУМЯНЦЕВА М. А.</i> Совершенствование финан- сового управления рисками капиталовложений	33
<i>ПАНЧЕНКО Н. С.</i> Регулювання ринку банківських металів в Україні	35
<i>ПИСАРЕНКО С. М.</i> Роль розвитку банків та ринку цінних паперів у сучасній моделі сталого економічного зростання	36
<i>ПРОКОПЕЦЬ О. В.</i> Українські емітенти на ринку єврооблігацій . . .	37
<i>ШЕВЧУК О. А.</i> Принципи корпоративного управління в банках	39
<i>ЩЕРБИНА Л. Г.</i> Іпотечне кредитування в аграрному секторі	40
Розділ 2. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА І БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ	42
<i>СІДЬКО І. В.</i> Необхідність, значення та перспективи розвитку не- державного пенсійного забезпечення в Україні	42
<i>БЕРКУТА С. О.</i> Проблеми розвитку соціального страхування в Україні	43
<i>ГАВРИШ М. В.</i> Державний фінансовий контроль за діяльністю підприємств комунального господарства	45
<i>КАЧУР І. О.</i> Удосконалення процесу планування Державного бюджету України	47
<i>КОРОЛЬ Є. В.</i> Інвестиційні процеси в Україні в умовах ринкової економіки	49
<i>КРАВЧЕНКО О. О.</i> Вплив економічного розвитку на рівень дер- жавних видатків	51
<i>МАМАРЄВА Ю. В.</i> Взаємовідносини учасників страхового ринку . . .	52
<i>НІКІТЧУК О. В.</i> Особливості бюджету м. Києва	53
<i>ОПАНАСЕНКО І. І.</i> Ревізія роботи фінансових органів та її вплив на підвищення ефективності використання бюджетних кош- тів	55
<i>ПАЛЬЦЕВА С. В.</i> Основні моменти фінансово-економічного ме- ханізму природоохоронної діяльності держави	56

<i>ПАТРАХАЛКО Ю. А.</i> Проблеми формування і виконання місцевих бюджетів	58
<i>ПОНОМАРЕНКО К. Г.</i> Бюджетна підтримка державою сільського господарства	59
<i>ПРУС М. А.</i> Пенсійне забезпечення в Україні з використанням зарубіжного досвіду	61
<i>РУДЬ О. М.</i> Роль видаткової частини бюджету України в формуванні інноваційно-інвестиційного клімату	63
<i>СПИВАК А. В.</i> Аудит ефективності виконання бюджетних програм	65
<i>ТАНАСИЄНКО М. В.</i> Фінансова політика в умовах ринкової економіки	67
<i>ХАРЧЕНКО О. В.</i> Фінансування молодіжних будівельних програм	68
<i>ЧУГУНОВ О. І.</i> Формування доходів місцевих бюджетів України як складова міжбюджетного регулювання	70
<i>ЯЦИНА Ю. П.</i> Визначення бідності в Україні — теорія і практика	71
Розділ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	73
<i>АРХІПОВА М. М.</i> Податкові надходження — основа доходів бюджету	73
<i>ГЛУХОВ В. М.</i> Особливості функціонування ПДВ в Україні	75
<i>ГОНЦА О. А.</i> Управление денежными потоками в системе риск-менеджмента на предприятии	77
<i>ГРИЦАЙ О. В.</i> Управління витратами на підприємстві	78
<i>КАНИЩЕВА А. В.</i> Механізм вдосконалення доходної частини Державного бюджету України	80
<i>КЛЮШИН О. Г.</i> Факторна модель прибутку підприємства	81
<i>КРОПИВНИЦЬКИЙ Р. В.</i> Податкова система як економічний фактор впливу на поведінку суб'єктів підприємницької діяльності при виборі між легальним та тіньовим секторами економіки	83
<i>КОТІНА Г. М.</i> Проблеми прогнозування податкових надходжень	84

<i>КЮРЧЕВА Н. В.</i> Перерозподіл земельної ренти в умовах ринкової економіки	86
<i>ЛАРИН Т. В.</i> Оптимізація амортизаційної політики в умовах модернізації економіки України	87
<i>СВЯТОКУМ І. О.</i> Реформування податкової системи України	89
<i>СЕЛЕЗНЬОВА О. В.</i> Податковий облік операцій, пов'язаних з фінансовим лізингом	90
<i>СЕМЕНОВ О. О.</i> Амортизація: поняття, методи, проблеми	91
<i>СИДОРОВА О. Г.</i> Гармонізація податкової системи України	93
<i>СИМОЧКО Т. М.</i> Реформування податкової системи в Україні — шлях до економічної стабільності	95
<i>ТИХОВОД І. В.</i> Балансова політика	97
<i>ФЕДІЄНКО А. А.</i> Проблеми адміністрування податку на додану вартість в Україні та шляхи її подолання	98
<i>ЧАНАСВА І. С.</i> Оцінка фіскальної ефективності податкових надходжень до Зведеного бюджету ДПІ у Дніпровському районі м. Києва	100
<i>ЯРЕНКО Г. М.</i> Податкова політика країн Європейського Союзу у контексті збалансованого розподілу доходів	101

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Ми раді вітати Вас у стінах славного Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана — центрального економічного вищого навчального закладу України, якому в цьому році виповнюється 100 років з дня його заснування. Ваше прагнення долучитися до наукових досліджень, які мають таке вагомe значення для забезпечення успішного і швидкого розвитку України — молодій незалежній демократичній країні, є надзвичайно важливим не тільки для реалізації творчого потенціалу молоді, але й для розвитку вітчизняної фінансової науки.

Київський національний економічний університет має найстарішу в Україні кафедру фінансів, яка існує з часів заснування проф. М. В. Довнар-Запольським Київського комерційного інституту в 1906 р. і є провідною серед кафедр фінансового профілю. Її наукова школа фінансів відома далеко за межами країни і прославилася такими іменами, як професори В. В. Карпика, П. Л. Кованько, В. А. Лобода, М. І. Мітіліно, С. Я. Огородник, В. М. Суторміна, В. М. Федосов, доценти С. С. Горохов і П. М. Рубановський, академік Л. М. Яснопольський та багато інших.

Підручники, посібники і монографії викладачів кафедри фінансів становлять фундаментальну базу для викладання багатьох фінансових дисциплін у вищих навчальних закладах всієї України.

Запрошуючи Вас на цю конференцію, ми прагнули залучити найкращих, найталановитіших представників українського студентства і дуже раді, що Ви виявили до неї таку зацікавленість та інтерес. Беручи участь у наукових диспутах, пропонуючи оригінальні ідеї, нестандартні погляди та підходи щодо їх вирішення та реалізації, Ви сприятимете відродженню України. Бажаю Вам успіхів, цікавих дискусій, наукових відкриттів і практичних здобутків!

*Ректор
Київського національного
економічного університету
імені Вадима Гетьмана,
д-р екон. наук, професор, академік АПН,
Заслужений діяч науки і техніки України*

А. Ф. ПАВЛЕНКО

Розділ 1. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Є. В. Афоніна

спеціальність «Фінанси», III курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ФАКТОРИНГ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Факторинг — універсальна система фінансового обслуговування клієнтів фінансової сфери, за якими залишаються практично лише виробничі функції; унікальна гнучка тактика автоматичного збільшення кредитування при зростанні надання факторингових послуг; ефективний інструмент фінансового маркетингу, одна з форм інтеграції банківських операцій.

Згідно Конвенції UNIDROIT (Міжнародний інститут ООН уніфікації приватного права), яка була прийнята 28 травня 1988 року в Оттаві, банк-фактор у межах факторингового обслуговування повинен надавати не менш двох з наступних чотирьох послуг: 1) фінансування постачальника — власне надання авансового платежу; 2) ведення рахунків по зобов'язальних вимогах, їх облік; 3) пред'явлення до оплати, стягнення дебіторської заборгованості, інкасація засобів; 4) захист клієнта від неплатоспроможності дебітора, тобто прийняття на себе ризиків, у тому числі валютних, процентних і ліквідних у випадку факторингу з регресом, і кредитних — при факторингу без регресу.

Існують досить великі міжнародні організації, які об'єднують безліч національних факторингових компаній і банків. Три основні з них — це International Factors Group S.C.(найстаріша з них, є відкритою), Heller International Group(закрита організація) і Factors Chain International(діє на змішаних принципах). Крім того, створено Європейське об'єднання факторингових асоціацій (включає 16 національних об'єднань) і Східноєвропейську факторингову асоціацію, в яку входять компанії з Росії,

України, Казахстану, Молдови, Вірменії. Засновниками ВЕФА виступили АБ «Інвестиційно-банківська група Никойл» (Росія), ВАТ «Банк Центркредіт» (Казахстан) і ТОВ «Каро-Карен» (Вірменія).

В міжнародній практиці велика частка факторингових операцій приходить на дочірні компанії банків (наприклад, Bank of America Commercial Finance). Також існують факторингові компанії, що належать крупним промисловим фірмам і транснаціональним корпораціям (General Motors Acceptance Corporation, General Electric Capital, Lloyds TSB Commercial Finance). В більшості країн ринок факторингових послуг олігополістичний. Виключень небагато, серед європейських країн — Великобританія (100 компаній), Туреччина (97), Швеція (64), Італія (40). В інших країнах факторингом займаються близько 4—5 компаній, як правило, їх кількість не перевищує 10. Це пов'язано з тим, що факторингова компанія є постійним партнером і знаходиться в курсі дуже багатьох операцій клієнта, зміна факторингової компанії зв'язана з великими труднощами і незручностями. Тому декілька крупних компаній здатні охопити практично весь ринок.

Основною метою факторингу на сьогоднішній день у країні з ринковою економікою, яка розвивається, є стимулювання обсягів продажу. Факторинг стає важливим інструментом розвитку для багатьох компаній. Тому обсяги факторингових операцій в Росії щорічно подвоюються, і, за оцінками фахівців, на найближчі роки ці темпи збережуться. В країнах Східної Європи (Чехія, Угорщина і т.д.), де ринкові перетворення почалися на 5—6 років раніше, об'єм факторингових послуг досягає 1,5 % від ВВП країни. Обсяг портфеля факторингу в Україні на жовтень 2005 р., за оцінками експертів, склав 270 млн грн або близько 0,09 % від ВВП.

В перші роки незалежності України цим видом діяльності займалися багато банків, у деяких з них питома вага факторингу в загальному обсязі операцій досягала 50 %. Правда, ці операції були факторинговими тільки по назві — насправді це був лише один із способів видачі беззалогових (і часто фактично безповоротних) кредитів, а не нормальний бізнес. Потім була накладена заборона на переуступлення боргів, що на декілька років повністю ліквідувало факторинг в Україні.

Відродження факторингу відбулося після зняття законодавчих обмежень у 2002 р., а в липні 2004 р. Національний банк України ввів правила факторингової діяльності для комерційних банків. Ці кроки були викликані підвищеною увагою банківського сектора до факторингових послуг. Обороти цього сектора досі незначні, проте тоді лише за півроку він виріс на 73 %. Не дивлячись на те, що українські комерційні банки знов мають право надавати факторингові послуги, частка факторингу в їх балансі дуже мала і коливається в межах від 0,5 до 5 %. У даний час на ринку факторингових послуг працює не більше 12 зі 160 українських банків. Варто звернути увагу на той факт, що після введення правил факторингової діяльності було зареєстровано 25 нових фінансових компаній, надаючих послуги факторингу, тобто протягом двох років в Україні кувально кожного місяця з'являлася хоча б одна така компанія. І лише 8 з них знаходяться не в Києві.

В Україні сукупний оборот факторингових операцій складає близько \$ 53 млн. В Росії в 2004 р. сумарний обсяг факторингових послуг з країни склав \$ 3 млрд. На факторинговому ринку України на сьогоднішній день лідерами є АКБ «Укрсоцбанк» (36 % ринку, обслуговує заборгованість більш ніж 500 підприємств) і АКБ «ТАС-Комерцбанк» (29 % ринку). Статус партнера International Factors Group (IFG) отримали українські банки «Укрексімбанк» і «ТАС-Комерцбанк». Обсяг куплених ним прав вимоги за станом на вересень 2005 р. склав близько \$ 24 млн. Банк «АЖІО» з січня 2005 р. входить до міжнародної банківської групи SEB (Skandinaviska Enskilda Banken AB). У перспективі банк «АЖІО» планує зайняти таку частку ринку по факторингових послугах, яка належить банкам групи SEB в інших країнах. Зокрема, «SEB Vilniaus Bankas» контролює не менш 30 % ринку факторингу в Литві.

Розвитку факторингу в Україні здебільшого заважають наступні проблеми:

1) нестача кваліфікованих фахівців, які могли б грамотно і професійно здійснювати факторингові операції;

2) дефіцит інформації — дуже мало підприємств знають про переваги факторингу;

3) законодавча невизначеність;

4) несприятливий імідж, що склався у факторингу раніше.

Зовсім недавно Україна приєдналася до Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг, що дозволяє сподіватися на удосконалення законодавства у даній сфері.

А. П. Білоног

спец. фінанси, III курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Стратегічною метою української зовнішньоекономічної політики є активний вступ країни до міжнародних економіко-інтеграційних процесів. Для досягнення поставленої мети необхідна концентрація значних інтелектуальних, матеріальних, фінансових і природних ресурсів для розвитку перспективних, «інноваційних» технологій як основних чинників конкурентоспроможності у світовій економіці, що неможливо без вливання іноземних інвестицій в національну економіку.

Глобалізація світової економіки та європейська інтеграція України ставлять перед нею питання про власне геополітичне позиціонування. Понад те, сьогодні для нашої держави проблема визначення свого реального місця у світі стає критичною. Адже правильний вибір впливатиме на успішний економічний

розвиток країни та її здатність максимально ефективно інтегруватися до світового простору. Сама ж реалізація інтеграційних планів залежить від того, чи зможе країна у певні терміни залучити критичну масу інвестицій. Таким чином, зараз перед Україною стоїть двоєдине завдання — визначення пріоритетів розвитку та побудова ефективної інвестиційної моделі, здатної забезпечити фінансування модернізації й нарощування виробничих потужностей.

Обсяги іноземних інвестицій в економіку України на 01.01.2005 становило 9 046 969,27 тис. дол.; на 01.01.2006 становило 16 375 209,90 тис. дол. Чистий приріст прямих іноземних інвестицій у 2001 р. склав 593,2 млн дол.; у 2002 — 680,3; у 2003 — 916,6 млрд дол., у 2004 р. — 1185,7 млн дол. Бачимо тенденцію до їх збільшення, хоча і не достатню.

За оцінками різних експертів для перспективного розвитку національної економіки та для зростання її рівня до Європейських та світових стандартів необхідно додатково залучити в економіку країни інвестицій в розмірі від 90 до 110 млрд дол. США. За чотирнадцять років незалежності України, в економіку було залучено лише 9,04 млрд дол. США, на відміну, в Польщу кожен рік залучається близько 4—5 млрд дол. США, що показує про недоліки в національній економіці, законодавстві та інвестиційній політиці зокрема.

Сьогодні влада та науковці визнають необхідність збільшення залучення іноземних інвестицій, визначають реальні та обґрунтовані шляхи поліпшення стану інвестиційного клімату нашої країни. Регулярно проводяться круглі столи Українською асоціацією інвестиційного бізнесу за проблемами залучення іноземних інвестицій та покращенню рівня інвестиційного клімату. Слід зазначити, що це не одна організація, яка проводить конференцію даної тематики. Часто можна зустріти наукові доробки відомих авторів: Федоренко В. Г., Харламова Г. О., Михайловська О., Даниленко А. А., Кузнєцова Н. П. та інших науковців.

Зараз в Україні залученням інвестицій багато хто займається, як на державному, так і на регіональному рівнях. Відсутність у більшості учасників досвіду із залучення й управління інвестиціями, призводить до неефективної роботи в цьому напрямку. Сьогодні процес залучення інвестицій в економіку України має координуватися на пріоритетно-державному рівні. Увагу слід приділити розробці інвестиційних проектів за єдиними вимогами формування позитивного інвестиційного клімату та розвитку національної економіки, таким чином, щоб сфера зацікавленості іноземного інвестора співпадала з національними сферами інтенсивного розвитку держави.

Для формування сприятливого інвестиційного клімату, необхідно забезпечити позитивний розвиток усіх чинників, що його формують, починаючи від нормального функціонування фінансово-кредитної системи, закінчуючи статусом іноземного інвестора та усебічного регулювання інвестиційних відносин в гармонійному правовому полі.

Наступним важливим кроком є формування ринку операторів зовнішніх інвестицій та відносин влада-інвестор, а також розвиток інструментів фондового ринку, підвищення його прозорості, запровадження механізмів захисту прав акціонерів.

Нині від ефективності інвестиційної політики залежить придбання занедбаних державних підприємств, перебудова їх на передові підприємства ринку, оновлення виробництва, модернізація й нарощування основних фондів підприємств народного господарства, успіх структурної перебудови економіки, розв'язання соціальних і екологічних проблем. Слід зазначити, що в нинішніх умовах надходження іноземних інвестицій в економіку є чинником зростання ВВП, важливим джерелом створення робочих місць, врешті, сприяє успішній інтеграції України до європейського та світового господарства.

І. В. Білоножко

спец. фінанси, IV курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГІВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Діяльність по випуску й обігу цінних паперів в Україні (торгівля цінними паперами) є одним з найбільш популярних видів професійної діяльності ринку цінних паперів. Торговці цінними паперами можуть здійснювати діяльність по випуску цінних паперів, комісійну та комерційну діяльність, а додатково можуть виконувати функції зберігача та реєстратора. На фондових біржах торговці цінними паперами можуть укладати ряд угод.

В Україні існують значні юридичні та фінансові обмеження для отримання дозволу (ліцензії) на кожен з цих видів діяльності, що значною мірою гальмує розвиток ринку цінних паперів. Законодавством введені обмеження також і для роботи торговців цінними паперами з відкритими позиціями, що створює неоднозначні наслідки для ринку в цілому.

Підвищений ризик криє у собі комерційна діяльність торговців цінними паперами, оскільки при падінні цін на куплені дилером цінні папери може статися різке падіння власного капіталу цього торговця.

Цікавим є правило багатьох європейських держав щодо відповідальності торговця за забезпечення прав акціонера, згідно з яким торговець зобов'язаний інформувати клієнта, в якості кого він виступає, та виявити свою зацікавленість в угодах. Досвід є цілком прийнятним і для України.

Існує загальна тенденція до збільшення кількості торговців цінними паперами в Україні, найбільша кількість яких зосереджена в Київській, Дніпропетровській і Донецькій областях. Залишається відкритим

питання, що краще: збереження такої тенденції чи регіональне вирівнювання (в контексті майбутньої адміністративно-територіальної реформи).

Просліджується також тенденція до збільшення обсягів виконаних угод за рік (особливо в IV кварталі) в основному за рахунок «чистих торговців». Частка інших торговців зменшується, що означає поглиблення спеціалізації. Проте слід звернути увагу на діяльність інвестиційних компаній та комерційних банків на ринку цінних паперів.

Лідуючі позиції протягом декількох років продовжують зберігати обсяги операцій з векселями та акціями підприємств. Дуже велика кількість на ринку деривативів, проте їх внутрішній зміст і вартість дуже відрізняються від тих, що котируються на фінансових ринках високорозвинених країн. Позитивним є те, що дещо зросла зацікавленість до таких фінансових інструментів, як облігації підприємств.

Переважну більшість операцій на ринку цінних паперів становлять комерційна та комісійна діяльність.

Значне занепокоєння викликає тенденція до зниження обсягу торгів на організаційно-оформленому ринку у загальній структурі ринків. Ця проблема є дзеркальним відображенням недосконалості існуючого законодавства. У світлі цього питання пропонується звернути увагу на створення нормальних умов для виконання угод з цінними паперами на організаторах торгівлі.

За обсягами та кількістю укладених і виконаних договорів лідуючі позиції займають ТОВ «Он-лайн капітал», ЗАТ «Інвестиційна компанія «Керамет Інвест», ТОВ «Фондова компанія «Ініціатива», серед банків — «Укrexбанк», «Фінанси і кредит», «ПриватБанк», «Аваль» тощо.

Загалом діяльність торговців цінними паперами значною мірою залежить від якості фондового ринку, який в Україні залишається неліквідним, непрозорим, неефективним, з незначною ринковою капіталізацією цінних паперів, а тому потребує подальшого вдосконалення.

І. М. Василюк

банківська справа, IV курс,
факультет банківського бізнесу,
Тернопільський державний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Протягом останніх років ринок фінансових послуг охоплює дедалі більший сегмент ринку України. Тому все більшого значення набуває питання дієвого контролю за діяльністю вказаного сектору економіки.

Відповідно до чинного законодавства органами, які здійснюють регулювання ринку фінансових послуг є: 1) Національний банк — щодо ринку банківських послуг; 2) Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку (ДКЦПФР) — щодо ринків цінних паперів і похідних цінних паперів; 3) Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (Держфінпослуг) — щодо інших ринків фінансових послуг; 4) Антимонопольний комітет України та інші державні органи — в межах повноважень, визначених законом. На нашу думку, досить ефективно визначено сфери контролю з боку Національного банку та Антимонопольного комітету, проте щодо сфер повноважень ДКЦПФР та Держфінпослуг існує певна невизначеність. Згідно із законодавством ДКЦПФР має виключні контрольні повноваження щодо фінансової стійкості суб'єктів фінансових послуг через операції з цінними паперами та безпеки ринку фінансових послуг.

Держфінпослуг здійснює нагляд за діяльністю небанківських фінансових установ, тобто фактично є правонаступником повноважень, що раніше в Україні виконувалися іншими державними органами (Міністерством фінансів, НБУ тощо). Насамперед неточність щодо визначення сфер контролю стосується інститутів спільного інвестування (ІСІ) та недержавних пенсійних фондів (НПФ). На сучасному етапі ІСІ та НПФ перебувають у сфері регулювання Держфінпослуг, як фінансові посередники. Проте ІСІ та НПФ проводять в абсолютній більшості свої операції на ринку цінних паперів працюючи як інституційні інвестори. Це можна розглядати як досить вагомий аргумент щодо передачі ІСІ та НПФ до сфери регулювання ДКЦПФР. Проте з іншого боку ІСІ та НПФ можуть залишати ринок цінних паперів (інвестуючи кошти в інші активи), але завжди залишаються в межах фінансового ринку. Як наслідок, при передачі їх «під опіку» ДКЦПФР вказані суб'єкти ринку можуть залишитися поза сферою державного контролю, за умов їх виходу (навіть тимчасового) з ринку цінних паперів. На нашу думку, як вихід з цієї ситуації можна розглянути питання щодо можливості об'єднання повноважень ДКЦПФР та Держфінпослуг в одній установі. Можна виділити декілька позитивних моментів, що з'являться після такого об'єднання: розвиток та підвищення стабільності фінансових ринків завдяки більш скоординованим управлінським заходам; зниження сукупних витрат управління за рахунок об'єднання інформаційних технологій та систем; підвищення ефективності управління за рахунок реалізації єдиної кадрової політики; підвищення здатності своєчасно та адекватно реагувати на виникнення змін на ринку; проведення найбільш комплексного та повного контролю конкретного набору фінансових послуг у кожному конкретному випадку і установі за допомогою єдиних методів. Проте створення такого єдиного органу з широкими повноваженнями загрожує значною монополізацією контрольних функцій в одних руках — голови майбутнього органу, що в українських реаліях може призвести до впливу на діяльність фінансових установ певних корпоративних інтересів. На нашу думку, оптимальним виходом з цієї ситуації може бути створення структури майбутнього органу схожим до структури НБУ, де буде існувати чіткий громадський контроль за діяльністю правління, при неможливості необгрунтованого втручання в оперативну роботу.

Отже, створення єдиного органу контролю за діяльністю суб'єктів на фінансовому ринку та ринку цінних паперів за умов його ефективної структури призведе до підвищення державного контролю за вказаним сегментом економіки, і як наслідок до розвитку та підвищення ефективності функціонування цього важливого для ринкової економіки сектору.

Д. Ю. Віхров, О. В. Проданова
спеціальність «Фінанси», IV курс,
Сумський державний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Для багатьох підприємств узяти в лізинг виробничі приміщення чи обладнання є єдиною можливістю розпочати власну справу. Лізинг також є одним з основних інструментів, що дає змогу залучити капіталовкладення в розвиток матеріально-технічної бази багатьох виробництв. На світовому рівні близько 30 % виробничих інвестицій здійснюються з використанням лізингу. В Україні в умовах, коли українські підприємства знаходяться в складній ситуації: основні фонди практично повністю зношені, а їх відновлення за рахунок власних коштів — задача дуже складна, а іноді й нерозв'язна, лізинг для більшості підприємств може стати одним з реальних джерел технічного і технологічного переоснащення [3, с. 45].

Дослідженням лізингових питань займаються такі вчені, як В. Рябошлик, А. І. Жилинський, Д. А. Овчаров, С. Ю. Салиніна та ін.

Типова схема лізингової операції наступна: банк дає лізинговій компанії позику на придбання певного виробничого майна; лізингова компанія на прохання клієнта здобуває певне виробниче майно; постачальник або продавець, одержавши гроші, передають майно в розпорядження лізингоодержувача; відповідно до лізингової угоди лізингоодержувач періодично вносить на рахунок лізингової фірми лізингові платежі; лізингова фірма погашає позику комерційного банку.

Найважливішим елементом у організації лізингової угоди є економічно обґрунтовані як склад, так і розмір лізингових платежів. Найчастіше розрахунок загальної суми лізингових платежів лізингоодержувача в Україні здійснюється за формулою:

$$ЛП = BO + Пк + Кв + Дп + ПДВ,$$

де *ЛП* — загальна сума лізингових платежів; *BO* — відшкодування вартості об'єкта лізингової угоди; *Пк* — плата за використанні кредитні ресурси; *Кв* — розмір комісійних виплат лізингодавцю за надання обладнання за угодою; *Дп* — платежі за додаткові послуги лізингодавця, що обумовлені угодою; *ПДВ* — сума податку на додану вартість, що вноситься до бюджету лізингодавцем [2, с. 39].

Відповідно до законодавства, при фінансовому лізингу при зарахуванні лізингового платежу лізингодавець збільшує валові витрати тільки на частину лізингового платежу, що дорівнює сумі відсотків або комісій, нарахованих на вартість об'єкта лізингу (без урахування частини лізингового платежу, що компенсує частину вартості об'єкта фінансового лізингу). Обкладається податком на прибуток винагорода лізингодавця за надання устаткування в лізинг [1].

Пропонується уточнити визначення поняття договору лізингу, уточнити вимоги до укладання договорів лізингу та умови передачі в лізинг державного або комунального майна, удосконалити можливості проведення ремонту предметів лізингу, можливості страхування ризиків, можливості здійснення операцій сублізингу, а також внесення змін до частини четвертої ст. 263 Господарського кодексу з метою забезпечення єдиного підходу до здійснення господарських операцій у законодавстві України, до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» пропонується внести зміни з метою уточнення повноважень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг щодо нагляду за суб'єктами господарювання, які надають фінансові послуги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про лізинг»» від 11.12.2003 р. № 1381-IV // Відомості Верховної Ради. — 2004. — № 15. — С. 231—245.
2. Мальшенко К. Проблемы эффективности лизинга в Украине // Хозяйственное право. — № 5. — 1998.
3. Григоренко Є. Лізинг як перспективний вид діяльності // Ринок цінних паперів України. — 2002. — № 1—2.

Н. І. Владика

банківська справа, IV курс,
Факультет банківського бізнесу
Тернопільського державного економічного університету

ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В нових економічних і політичних умовах загострились дискусії щодо доцільності зміни режиму курсоутворення в бік гнучкішого обмінного курсу. Саме проблемам модифікації валютно-курсової політики присвячене дане наукове дослідження.

На протязі останніх п'яти років економічного зростання в Україні практично незмінним залишався один із найважливіших макропоказників — номінальний обмінний курс гривні до долара США. Офіційно курс національної валюти в Україні є вільно плаваючим, що в класичному варіанті виключає втручання НБУ з метою впливу на курс. Хоча фактично в Україні діє валютний курс прив'язки гривні до долара США.

Після приходу нової влади в Україні було проголошено стратегічний напрям на євроінтеграцію. Основними етапами на цьому шляху є: визнання України країною з ринковою економікою, вступ до СОТ, асоційоване членство в ЄС. Усе повніша інтеграція української економіки, яка є дуже відкритою, у світову підвищує чутливість країни до зовнішніх шоків. З огляду на це за більш незалежної монетарної політики із гнучкішим обмінним курсом, що буде супроводжуватись коливанням гривні у широкому коридорі або прив'язкою її до кошика валют, економіка може краще пристосовуватись як до зовнішніх, так і до внутрішніх шоків. Все частіше постає необхідність зміни цільових орієнтирів монетарної політики. При цьому дії НБУ зі зміцнення гривні наприкінці квітня 2005 року на 2,7 % були зумовлені об'єктивними ринковими законами (як інфляційними процесами, частково спричиненими великими валютними доходами українського експорту, так і загальною світовою тенденцією до ослаблення долара США). Поштовхом до надходження іноземних капіталів на внутрішній ринок державних послуг стало оприлюднення позиції МВФ щодо недооцінки реального обмінного курсу гривні та необхідності проведення в Україні суттєвої ревальвації номінального обмінного курсу.

Підвищення внаслідок ревальвації валютного курсу гривні здешевлює обслуговування зовнішнього боргу, оскільки результатом є зниження гривневих витрат НБУ на поповнення валютних резервів для його погашення, а також скорочення бюджетного дефіциту і зменшення боргового навантаження на бюджет. Ревальвація здешевлює імпорт енергоносіїв, технологічного устаткування, машин, обладнання необхідного для інноваційного розвитку вітчизняної економіки. Однак зростання курсу національної валюти призводить до зменшення прибутків підприємств-експортерів. Також ревальвація негативно відображається на конкурентоспроможності українських товаровиробників на внутрішніх ринках порівняно з недорогими високоякісними товарами іноземного виробництва. Ревальвація гривні посилює притік «гарячих» грошей з-за кордону через зростання іноземних інвестицій та купівлю нерезидентами державних цінних паперів за внутрішніми запозиченнями уряду. При цьому в умовах охолодження економіки, нестабільної політичної ситуації і наближення виборів ризики відпливу капіталу в будь-який момент різко збільшуються, а це вже прямий ризик девальвації і/або зниження валютних резервів. На нашу думку, девальвація гривні можлива у випадку якщо тенденції уповільнення темпів зростання ВВП найближчим часом зламати не вдасться та ефективно не будуть врегульовані питання із підвищенням ціни на газ, якщо кон'юнктура світового ринку металів не буде сприятливою для українських експортерів, і парламентська більшість лобіюватиме експортно-металургійні інтереси.

Фактичне продовження політики підтримання стабільності номінального обмінного курсу, хоч і на новому рівні, не дає відповіді на головне питання — як подолати вади орієнтованої на експорт економіки, поставити економічний розвиток у залежність переважно від внутрішніх факторів, а не коливань зовнішньої кон'юнктури, подолати доларизацію та підвищити таким чином ефективність грошово-кредитної політики. Реформи податково-бюджетної та економічної політики мають забезпечити формування міцного внутрішнього ринку, завершення основних структурних змін в економіці, аби її структура, інституційні характеристики та стан конкуренції відповідали вимогам ринкової економіки, спільного європейського ринку, до якого прагне Україна. Лише за таких умов можна буде ставити питання про успіх нової моделі валютно-курсової політики, орієнтованої на плаваючий валютний курс.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахненко Т. Фінансові ризики ревальвації номінального обмінного курсу// Вісник НБУ — 2005 — № 5. — С. 19—22.
2. Наумець І. Диктатура ліберала// Галицькі контракти — 19.09.2005 — № 38. — С. 8.
3. Задерей Н. Тріумф імпортерів// Галицькі контракти — 02.05.2005 — № 18. — С. 10—13.
4. Петрик О. Недооцінка гривні та її наслідки для монетарної політики // Вісник НБУ — 2005 — № 2. — С. 20—23.
5. Петрик О. Перехід до більшої гнучкості обмінного курсу в Україні — виклик часу // Вісник НБУ — 2005 — № 6. — С. 4—10.
6. Шаповалов А. Стратегічні напрями курсової політики України у рамках моделі сталого економічного розвитку // Вісник НБУ — 2005 — № 11. — С. 3—6.
7. Офіційна інтернет-сторінка НБУ — www.bank.gov.ua.

А. А. Ганзенко
спеціальність «Фінанси»,
ОКР «Магістр» 1-го року навчання,
Національний аграрний університет

**ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА**

Суттєві зміни у відносинах власності, більш активне використання економічних регуляторів потребують перегляду традиційних форм і методів впливу фінансового механізму на ефективність виробництва. Складні умови ринкових відносин пред'являють підвищені вимоги до ресурсного забезпечення підприємств, і в першу чергу фінансового. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми, поряд із збільшенням надходження фінансових ресурсів, є підвищення ефективності їх використання. При дослідженні цієї проблеми головна увага приділяється питанню формування і використання фінансових ресурсів, які висвітлені недостатньо повно, що робить дане дослідження своєчасним та актуальним.

Проблемами формування та використання фінансових ресурсів присвячені роботи вчених-економістів Андрушака Є. М., Баренгольца С. Б., Буряка Л. Д., Волкова А. М., Дем'яненка М. Я., Заїки І. П., Кузьмінського, В. З., Пасхавера Б. Й., Петленка Ю. В., Полозенка Д. В., Саблука П. Т., Сенчагова В. М., Сопка В. В., Рупняка М. Я., Фесина А. А., Шахової Г. Я., Хачатуряна С. В. та інших.

Метою є розробка обґрунтованих пропозицій по удосконаленню механізму формування і ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

Для того щоб визначити рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами застосуємо методику Заїки І. П., в якій пропонується розраховувати нормативний коефіцієнт покриття. В результаті його розрахунку виявлено, що підприємство може вважатися платоспроможним, якщо сума величина оборотних активів перевищує суму поточних зобов'язань на вартість купівельних виробничих запасів, які необхідні для виробничого циклу згідно нормативів.

Оцінивши наведені показники таблиці 1, можна зробити висновок, що підприємство дуже добре забезпечене фінансовими ресурсами, коефіцієнт покриття.

Таблиця 1

**РОЗРАХУНОК РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
ВАТ «ХОРОЛЬСЬКИЙ МКК ДП» ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ**

Показники	Роки		
	2002	2003	2004
Коефіцієнт нормативного покриття	3,96	2,91	4,06
Коефіцієнт покриття	8,85	7,38	10,84
Відхилення +/-	4,89	4,47	6,78

У 2004 році перевищує коефіцієнт нормативного покриття на 6,78 пункти. Для отримання повної картини ефективності використання фінансових ресурсів потрібно провести аналіз використання кожного виду фінансових ресурсів: грошові кошти, короткострокових фінансових вкладень, коштів у розрахунках.

Таблиця 2

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ВАТ «ХОРОЛЬСЬКИЙ МКК ДП»**

Показники	Роки			Відхилення +/-
	2002	2003	2004	
Одержано валового доходу в розрахунку на 1 грн середньорічної вартості фінансових ресурсів, грн	0,7	1,30	1,77	1,07
Одержано прибутку в розрахунку на 1 грн середньорічної вартості фінансових ресурсів, грн	0,004	0,07	0,05	0,046
Коефіцієнт оборотності фінансових ресурсів	8,06	8,41	14,02	5,96
Середній період обороту фінансових ресурсів, дн	45,34	43,40	26,03	- 19,31

За всіма показниками спостерігається помітне підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. Значно покращився коефіцієнт оборотності, в 1,7 рази, а також зменшився період оборотності на 19,3 днів.

Пропозицій по удосконаленню механізму формування і ефективного використання фінансових ресурсів підприємства: оптимізація структури капіталу; оперативне фінансове планування, зокрема своєчасне погашення кредиторської та стягнення дебіторської заборгованості; контроль за використанням фінансових ресурсів; планування прибутку від основної діяльності. Ми вважаємо, що на українських підприємствах доцільно формувати фінансові ресурси як за рахунок власних, так і позичених коштів. В умовах ринкової економіки основна увага повинна приділятися власним джерелам формування фінансових ресурсів.

В. А. Гончаренко

спеціальність «Бухгалтерський облік та аудит»,
III-й курс, Харківський національний
університет внутрішніх справ

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ РЕОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

В найближчому майбутньому українські банки і підприємства почнуть використовувати новий, унікальний механізм залучення іноземного капіталу — сек'юритизацію активів. Сек'юритизація — це не тільки можливість для підприємства залучити більш дешеві ресурси на світових ринках, але й шанс отримати більшу віддачу на долар своїх активів. Що стосується банків — перетворення активів (кредитного портфелю) банку в цінні папери і продаж їх всім зацікавленим інвесторам. Для банків це дуже актуально у зв'язку з проблемою обмежених можливостей по кредитуванню бізнесу.

Проблема нового інструменту фінансової реорганізації пов'язана з відсутністю законопроектів, що дозволить банкам проводити сек'юритизацію активів. В українському законодавстві є цілий ряд слизьких моментів, які в тій чи іншій мірі ускладнюють угоду сек'юритизації. Так, наприклад, існує непорозуміння відносно можливості відчуження іноземному покупцю активів, які будуть створені банком в майбутньому. Навряд чи інвестор погодиться кожен раз при укладанні банком нового кредитного договору підписувати додаткові угоди до договору купівлі-продажу активів. Можливість такого відчуження в українському законодавстві прописана поки що тільки для факторингу.

Не є таємницею, що всі банки зацікавлені в отриманні «дешевого» фінансування, диверсифікації його джерел, перерозподілу ризиків і збільшенню власної ліквідності. А саме сек'юритизація кредитних і інших активів банку зможе стати надійним механізмом у досягненні цієї мети. Сек'юритизація — це механізм керування балансом банку, а також спосіб покращення нормативів адекватності капіталу і зменшення об'єму засобів, що підлягають резервуванню.

За оцінкою експертів, міжнародну сек'юритизацію можна привести в тому випадку, якщо банк створив портфель якісних однорідних активів на \$ 150 млн. Як правило, після продажу активів новий власник доручає банку-продавцю керувати такими активами. Тобто отримувати кошти по кредитах і акумулювати їх на своїх рахунках. І якщо такі кредити були видані в гривні, при передачі грошових засобів іноземному інвестору виникнуть питання конвертації гривні в іноземну валюту. Крім цього, у відповідності з вимогами Декрету «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» для перерахування іноземної валюти за кордон в адресу власника активів банку доведеться отримувати індивідуальну ліцензію НБУ.

В процесі сек'юритизації зацікавлений і Нацбанк, бо нова реорганізація суттєво понизить кредитні ставки. Випуск цінних паперів у масовій кількості стимулював би розвиток ринку цінних паперів і підвищив би його привабливість. Участь банку в цьому ринку розширює його діяльність, дозволяє диверсифікувати ризики, понизити їх. Разом з тим, розширюється можливість банку по розміщенню засобів.

Є. Ю. Гравель

фінанси, V курс,
Таврійська державна агротехнічна академія

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ: МЕТОДОЛОГІЯ ЙОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Перехід економіки України до ринкових відносин наклав свій відбиток на перебудову вітчизняного агропромислового комплексу. Це призвело до масштабної кризи, що охопила переважну більшість аграріїв.

Актуальність теми полягає в тому, що питання своєчасного встановлення кризового стану на підприємствах, розробки та оптимізації існуючих моделей прогнозування банкрутства постають з нечуваною до сих пір гостротою.

Метою роботи є аналіз існуючих моделей діагностування банкрутства на прикладі сільськогосподарського підприємства, та рекомендації по застосуванню найоптимальніших з них.

Проблемам банкрутства свої дослідження присвятила дуже велика кількість науковців. Першочергово усі вони звертають увагу на причини виникнення критичного стану і поділяють їх на зовнішні та внутрішні [4].

Нами було проведено аналіз фінансового стану сільськогосподарського підприємства за допомогою різних моделей.

По-перше, використано 5-ти факторну модель Альтмана, що була адаптована для української економіки [2].

$$Z = 0.717K_1 + 0.847K_2 + 3.107K_3 + 0.42K_4 + 0.995K_5, \quad (1)$$

де Z — інтегральний показник рівня загрози банкрутства; K_1 — частка робочого капіталу в активах підприємства; K_2 — чистий прибуток у загальному обсягу активів; K_3 — частка нерозподіленого

прибутку у загальному обсягу активів; K_4 — відношення власного та запозиченого капіталу; K_5 — частка чистого доходу в активах підприємства.

Якщо $Z < 1,23$, то підприємству у найближчі два-три роки загрожує банкрутство, якщо $Z > 1,23$, то фінансовий стан треба вважати стійким.

Також було проведено аналіз на наявність кризового стану за допомогою моделі, розробленої для країн з перехідною економікою провідними економістами Іркутської державної економічної академії на базі вже існуючих та перевірених у практиці моделей [1]:

$$R = 8.38K_1 + K_2 + 0.054K_3 + 0.63K_4, \quad (2)$$

де R — показник ризику банкрутства підприємства; K_1 — оборотний капітал / вартість активів; K_2 — чистий прибуток / власний капітал; K_3 — дохід від реалізації продукції / вартість активів; K_4 — чистий прибуток / загальні витрати. Висока імовірність банкрутства підприємства настає при значенні $R < 0.18$.

Для порівняння ми дослідили фінансовий стан за допомогою методичних рекомендацій по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по прихованню банкрутства, затверджених Наказом Мінекономіки України від 17.01.2001 р. № 10 [3].

За результатами аналізу вірогідності банкрутства на обраному підприємстві трьома різними методиками, ми можемо зробити висновки, що найбільш об'єктивними та реально відображаючими фінансовий стан є адаптована до ринкових умов України 5-ти факторна модель Альтмана та розроблені Мінекономіки Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по прихованню банкрутства.

Ми вважаємо, що для запобігання кризового стану на підприємстві та становлення його банкрутом першочерговим заходом є своєчасне виявлення негативних явищ, систематизація факторів що призвели до скрутного становища та виявлення причинно-наслідкового зв'язку, що в свою чергу допоможе розробити систему заходів по відновленню платоспроможності, стабільності та стійкості підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беликов Ю. А. Диагностика риска банкротства предприятия (на примере предприятий) Дис. канд. экон. наук / Иркутская госуд. экономическая академия, 1998. — 133 с.
2. Методологічні основи діагностики банкрутства <http://bankruptcy.com.ua/>.
3. Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по прихованню банкрутства, затверджені наказом Мінекономіки України від 17.01.2001 р. № 10.
4. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та інші; кер. кол. авторів і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін., — 5-те вид., перероблене та доповнене. — К: КНЕУ, 2004. — 564 с.

О. С. Гуменюк

міжнародна економіка, III курс,
Одеський державний економічний університет

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК

Фінансовий ринок — це ринок, на якому відбувається розподіл та перерозподіл усіх фінансових активів країни під впливом попиту і пропозиції на них з боку різноманітних економічних суб'єктів. Важливою складовою фінансового ринку є ринок цінних паперів, який у розвинених країнах виступає джерелом фінансування економіки та барометром економічного і політичного життя. Ринкова інфраструктура, її інструментарій, умови випуску цінних паперів, погашення та виплати доходу, різні схеми торгівлі та взаємозв'язків між суб'єктами ринку цінних паперів забезпечують максимальну мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і перерозподіл та ефективне використання. Все це визначає значимість і роль цієї ланки фінансового ринку у фінансовій системі та її вплив на соціально-економічний розвиток.

Ринок цінних паперів, як загалом і фінансовий ринок України, перебуває на стадії формування. Якісним моментом можна вважати появу у вітчизняній практиці спеціалізованих фінансово-кредитних інститутів — інвестиційних банків, виникнення яких стало можливим після прийняття нового Закону «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. В узагальненому вигляді інвестиційні банки — це фінансові інститути, що спеціалізуються на операціях з цінними паперами, реалізації інвестиційних проектів, довгостроковому кредитуванні клієнтів, участь у фінансових програмах емітентів, формування інвестиційних портфелів тощо.

Оскільки емітент від свого імені випускає цінні папери і зобов'язаний виконувати обов'язки, що випливають з умов їх випуску, що стає можливим тільки тоді, коли гроші від емісії почнуть працювати, тому першочерговим завданням фірми-емітента є продаж випущених акцій. В цьому і допомагають інвестиційні банки. Найбільш поширеною послугою є андеррайтинг, тобто купівля на первинному ринку цінних паперів з наступним їх перепродажем інвесторам; укладання договору про гарантування повного або часткового продажу цінних паперів емітента інвесторам, про повний чи частковий їх викуп за фіксованою ціною з наступним перепродажем або про накладання на покупця обов'язку робити все можливе, щоб продати якомога більше цінних паперів, не беручи зобов'язання придбати будь-які інші папери, що не були продані (ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 7.12.2000 р.). Коли розмір емісії великий, інвестиційний банк запрошує партнерів і організовує емісійний синдикат з тим, щоб розподілити фінансовий ризик, з яким пов'язаний продаж нового випуску цінних паперів. Інвестиційний банк-ініціатор за допомогою

синдикату створює групу, що буде займатися продажем цінних паперів, з брокерських фірм, кожна з яких бере на себе зобов'язання продати визначену частину випуску.

Винагороду за гарантію розміщення інвестиційної послуги з продажу нових випусків цінних паперів встановлюють у формі дисконту, з курсу їх продажу. Оскільки прибуток посередників залежить від обсягу торгівлі цінними паперами, вони не чекають, коли з'явиться інвестор, а шукають його самі. У кожного банку є свої клієнти, з якими у нього налагоджені відносини особистої довіри і повної гласності, оскільки крім продажу цінних паперів, інвестиційний банк консультує емітента стосовно курсу цінних паперів та інших важливих аспектів емісії.

Інвестиційний банк не має права залучати кошти фізичних осіб — населення і працювати з ними. Класичний тип інвестиційних банків притаманний США. Однак, поки що в Україні немає інвестиційних банків за західними стандартами. Коли українські компанії виходять на міжнародні ринки капіталів, то як консультантів і лід-менеджерів вибирають іноземних партнерів.

Головною метою функціонування та розвитку фондового ринку в Україні повинно стати залучення інвестиційних ресурсів для спрямування їх на відновлення та забезпечення подальшого зростання виробництва. Ліквідний, надійний та прозорий ринок цінних паперів має забезпечити реалізацію національних інтересів України, сприяти зміцненню економічного суверенітету.

В. А. Дубовик

«банковское дело», 4-й курс,
Востоchnoукраинский национальный
университет им. В. И. Даля

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА КАК ПЕРСПЕКТИВНОГО ИСТОЧНИКА ФИНАНСИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА

Рынок ценных бумаг представляет собой особый сегмент финансового рынка, на котором складываются отношения купли-продажи специальных документов, свободно обращающихся и свидетельствующих об отношениях совладения, займа и производных от них между эмитентами и инвесторами опосредованных, как правило, участием особых субъектов предпринимательской деятельности, финансовых посредников.

Посредством механизма этого рынка осуществляется мобилизация инвестиционных ресурсов с целью содействия экономическому росту, ускорению научно-технического прогресса, освоению новых технологий.

Особенное значение приобретает развитие рынка ценных бумаг в современных условиях — в условиях дефицита бюджетных средств и возможности банков обеспечить долгосрочные кредиты для реального сектора экономики. Поэтому следует обратить особое внимание на основные причины, которые не позволяют интенсифицировать развитие финансового рынка:

- недостаток логического завершения разработки правового обеспечения формирования национального рынка ценных бумаг;
- недостаточный уровень конкуренции фондового рынка, которое обусловлено тем, что большая часть операций на основе инсайдерской информации;
- большой риск осуществления операций из-за недостаточности нормативно-правовой базы;
- недостаточная концентрация финансовых ресурсов из-за большого количества торговых площадок;
- несовершенное регулирование вопроса о присутствии на национальном рынке ценных бумаг фирм нерезидентов в качестве самостоятельных финансовых партнеров.

Неудовлетворительной является ситуация, когда монополию в выпуске ценных бумаг, уже который год, в Украине прочно удерживают банки, более чем в 5 раз, превосходя в этом промышленные предприятия. И нельзя признать нормальной ситуацию, когда в таких весомых отраслях как сельское хозяйство, транспорт и связь выпущено в общей сложности лишь 4,91 % общей массы ценных бумаг.

А именно регулирование финансового рынка в целом, и рынка ценных бумаг в частности, должно повлиять позитивным образом на повышение участия рынка ценных бумаг в инвестиционном процессе и создании предпосылок для экономического роста национальной экономики.

На сегодня приоритетными направлениями совершенствования управления рынка ценных бумаг Украины с целью достижения экономического роста являются:

- снижение общего количества фондовых биржи концентрация финансовых ресурсов на одной торговой площадке.
- развитие системы государственного финансового мониторинга на рынке ценных бумаг;
- организация функционирования и контроля над деятельностью институтов совместного инвестирования.
- усиление конкурентоспособности фондового рынка Украины, в том числе и путем повышения роли организационно оформленного фондового рынка;
- совершенствование механизмов корпоративного управления;
- совершенствование основ государственного регулирования ценных бумаг и защита прав инвесторов;
- введение жесткого контроля над операциями на фондовой бирже по противодействию инсайдерской информации.

О. А. Завора
спеціальність «Фінанси», II-й курс,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ІНОЗЕМНИЙ БАНКІВСЬКИЙ КАПІТАЛ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків України поступово збільшується: із 9,6 % на 01.01.2005 р. до 9,8 % на 01.12.2005 [1].

В Україні функціонують 23 банки з іноземним капіталом, у тому числі 9 із 100-відсотковим іноземним капіталом: АКБ «Райффайзенбанк Україна», АБ «ІНГ-банк Україна», АТ «Кредит банк (Україна)», АКБ «ХФБ-банк Україна», АКБ «Сітібанк Україна», ЗАТ «Прокредит», АК «Каліон-банк Україна», ЗАТ «Банк НРБ», ТОВ «Банк Пекао (Україна)».

За результатами проведеного аналізу показників діяльності банків із 100-відсотковою участю іноземного капіталу, які працюють в Україні, правомірно відзначити, що лідером є Райффайзенбанк Україна. За даними на 01.07.2005 р. він є єдиним банком із 100-відсотковим іноземним капіталом, що належить до першої десятки банків України й посідає восьме місце серед українських банків за розміром активів.

Як показує практика функціонування іноземного капіталу в банківській системі України, сьогодні вплив іноземного капіталу на вітчизняний ринок не є занадто помітним. Так, за станом на 01.01.06 р., кредитно-інвестиційний портфель банків із 100-відсотковою участю іноземного капіталу становить 9,5 %, депозити юридичних осіб — 11,02 %, депозити фізичних осіб — 4,01 % загального обсягу відповідних показників усіх українських банків [2].

Українська банківська система характеризується великою кількістю дрібних і фінансово слабких банків. За даними на 01.12.2005 р., 55 % усіх активів 185 зареєстрованих банків належать першій десятці [2].

Посилення міжбанківської конкуренції, унаслідок збільшення кількості та активізації діяльності іноземних банків, є сутнісною засадою реорганізації українських банків.

Таким чином, проаналізувавши позитивні й негативні моменти присутності іноземних банків, правомірно відзначити доцільність складення програми реструктуризації та консолідації банківської системи, підвищення рівня капіталізації банків. Як засоби сприяння даним процесам доцільно розглянути прийняття законів про рейтингові (кредитні) бюро і про звільнення від податків коштів, які банки використовують із метою капіталізації; дозволити небанківським фінансовим установам (особливо страховим компаніям) вкладати прибуток у капітал банків без будь-яких обмежень.

З метою визначення адекватності капіталу банківської системи необхідно розробити методику оцінки ризиків діяльності банку з урахуванням принципів Базеля-2. Доцільно розширити міжнародну співпрацю органів банківського нагляду; підвищити ступінь відкритості офіційної звітності, що дозволить учасникам ринку оцінювати стан банків і якість їх політики з управління ризиками; поглибити партнерство між органами банківського регулювання, банками й суспільством.

З метою уникнення неконтрольованості філій іноземних банків доцільно поширити на них національний режим банківського нагляду та залучити до національної системи страхування банківських депозитів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основні показники діяльності банків України на 1 грудня 2005 року // Вісник НБУ. — 2006. — № 1. — С. 70.
2. Асоціація українських банків / Показники діяльності банків — www.aub.com.ua.

О. О. Ковтун
спеціальність «Міжнародна економіка», V курс,
Криворізький економічний інститут Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана

НАПРЯМКИ ЗАХИСТУ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА КРЕДИТНОМУ РИНКУ

На сучасному етапі ринкових перетворень перед Україною відчиняються двері Євросоюзу та світових ринків. Наша країна стає все більш відкритою для потоків більш дешевого іноземного капіталу. В умовах обмеженості внутрішніх інвестицій Україна зацікавлена в прискоренні розвитку національної економіки за рахунок залучення іноземних кредитів для досягнення більш високої рентабельності та прибутковості виробництва [1, с. 214]. У цьому зв'язку з теоретичної і практичної точок зору актуалізується питання зміцнення конкурентної позиції українських комерційних банків по наданню кредитних послуг як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Це передбачає, перш за все, покращення їх ресурсного потенціалу. Через низький рівень капіталізації, адже банки першої десятки не завжди спроможні профінансувати великі інвестиційні проекти підприємств провідних галузей

економіки. Крім того, розмір банківських кредитів прив'язано НБУ і Базельським комітетом до розміру капіталу банків.

Як відомо, капітал банку складається з уставного фонду, резервів банку та нерозподіленого прибутку. Уставний фонд формується за рахунок грошових надходжень від розміщення акцій, внесків у вигляді матеріальних і нематеріальних активів [2, с. 281]. Тому підлягають невідкладному контролю з боку НБУ розмір капіталу та джерела його формування.

Форми регулювання з боку держави (НБУ) повинні відповідати вимогам міжнародних угод «Базель I» та «Базель II» (остання ще не підписана Україною). Незважаючи на те, що вимоги до нормативу достатності капіталу будуть зростати, але вимога угоди «Базель II» щодо встановлення цього нормативу індивідуально для кожного банку в залежності від об'єктивних умов фінансової діяльності банку, безумовно позитивно відіб'ється на розвитку банківської системи України [3, с. 15].

Українські комерційні банки сподіваються на покращення умов отримання іноземних кредитів шляхом узгодження вимог до виконання банком низки фінансових нормативів, наприклад, нормативу адекватності

капіталу. Він розраховується за формулою :
$$\frac{\text{регулятивний капітал}}{\text{загальні активи}}$$
. Так, ЄБРР вимагає цей показник на

рівні 12 %, НБУ — на рівні 10 %.

Необхідно зняти обмеження, котрі стосуються джерел формування власного капіталу і забезпечення його зростання за рахунок емісійного наповнення.

Знаходження джерел зростання розміру капіталу, як показав вітчизняний досвід кінця 2004 і середини 2005 років, можливе шляхом залучення синдікованих іноземних кредитів та розміщення єврооблігацій на західних ринках [4, с. 21]. Незважаючи на зростання ставки ІЛВСЖ в останній час, котра є регулюючою для формування цін на іноземні інвестиційні ресурси в банківський сектор України, ціна іноземних залучень залишається нижчою, ніж ціна іноземної валюти, що залучається на депозити від населення. Вона знаходиться на рівні 9—12 % річних.

Інтенсифікація потоків іноземних інвестицій в банківський сектор України безумовно є джерелом розвитку банківської системи, але виникає загроза витискування українських банків, або їх поглинання іноземними кредитними установами на українському кредитному ринку. Створення системи безпеки для банківської системи України і забезпечення її конкурентоспроможності на вітчизняному кредитному ринку можливо шляхом розширення географії залучень. Україна повинна використати в своїх інтересах готовність банківів Азербайджану, Казахстану, Туреччини, Прибалтики та Росії відкривати свої кредитні лінії українським банкам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берне С., Хавранек П. Руководство по оценке эффективности инвестиций. — М.: ИНФРА-М., 2003.
2. Бойцун Н. Е. Стукало Н. В. Міжнародні фінанси. — К.: 2005.
3. Фадеев С. Российские банкиры о Базиле // Валютный спекулянт. — 2006. — № 1.
4. Лысенко Е. Украинцы променяли на иностранцев // Деловая столица. — 2004. — № 47.

Н. С. Колпакова

специальность «Финансы», V курс,

Южный филиал «Крымский

агротехнологический университет» НАУ

ПЕРСПЕКТИВЫ ФИНАНСОВОЙ РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ КАПИТАЛА АГРОФОРМИРОВАННЫХ КРЫМА

Переход экономики Украины к рыночным отношениям сопровождается структурными изменениями агропромышленного комплекса. Существующая организация с.-х. производства не способствует развитию адекватной новым условиям системы финансирования, так как с.-х. предприятия всех форм собственности работают в условиях острой нехватки финансовых ресурсов. Более 80 % хозяйств Украины, в том числе и Крыма, являются убыточными. В развитых странах мира аграрное производство поддерживается государством через систему дотаций и субсидий. В республике такая система практически отсутствует, а небольшое финансирование из государственного и местного бюджетов носит скорее исключительный характер и в большинстве своем распределяется и используется неэффективно.

Одним из способов выхода из сложившейся проблемной ситуации для с.-х. товаропроизводителей может стать финансовая реструктуризация капитала предприятий. При этом важно учесть такой момент для аграрных производств, как интеграция с перерабатывающими предприятиями.

Финансовая реструктуризация капитала может проходить в двух основных формах: санация баланса, реорганизация предприятия. Санация баланса — система оздоровительных мероприятий финансового положения должника с целью предупреждения банкротства предприятий, осуществляемая по инициативе владельцев предприятия или кредиторов. Реорганизация — это полная или частичная смена собственников корпоративных прав предприятия, изменение организационно-правовой формы организации бизнеса, ликвидация отдельных структурных подразделений или создание на базе одного предприятия нескольких, следствием чего является передача или принятия его имущества, средств, прав и обязанностей правопреемником. Наиболее эффективнее проводить реорганизацию путем укрупнения или слияния аграрных и перерабатывающих предприятий, причем

более 2/3 доли в уставном фонде нового предприятия должны принадлежать юридическим лицам, которые могут предложить в качестве взноса в уставный капитал денежные средства и их эквиваленты, и капитал в форме необоротных активов, а физические лица-учредители (чаще всего работники предприятия) вносят свою собственность — земельные паи.

Что касается организационно — правовых форм реструктуризированных предприятий, то для с.-х. предприятий Крыма наиболее выгодными являются общества с ограниченной ответственностью, так как их уставные фонды меньше, чем у акционерных обществ, и больше возможности эффективного привлечения заемного капитала за счет облигаций. К сожалению фондовый рынок Крыма не развит (объем обращения ценных бумаг за 2005 г. составил лишь 700 тыс. грн), поэтому размещение акции не может гарантировать привлечение средств крупных инвесторов и инвестиций в АО. Общества с ограниченной ответственностью представляют промышленным предприятиям и обслуживающим кооперативам больше возможности управления, а с учетом их финансового состояния целесообразно создать фонды внутреннего кредитования под будущий урожай. Только промышленный капитал способен создать условия для устранения оттока квалифицированных специалистов из сельской местности и сделать аграрное производство инновационно и инвестиционно привлекательным.

Реструктуризация капитала агропредприятий позволит устранить кризисное состояние с.-х. отрасли, обеспечивающей до 17 % доходов бюджета полуострова, усилит интеграцию перерабатывающих и с.-х. предприятий, позволит повысить инвестиционную привлекательность региона и даст толчок к развитию зеленого туризма в Крыму. Основной опасностью такой реструктуризации может быть усиление зависимости от промышленных предприятий, которые будут решать краткосрочные задачи, не заботясь о социально-экономическом положении села.

А. Є. Литвин

міжнародні економічні відносини, III курс,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ДИНАМІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГА У ЄВРОПІ — ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ УКРАЇНИ

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій у Європі постійно зростає спектр послуг банківської системи, виникає можливість віддаленого банківського управління фінансами за допомогою сучасних телекомунікаційних засобів: мобільного телефону, комп'ютера та ін.

Система віддаленого банкінгу полягає у можливості оперативного доступу клієнта до власних рахунків, а також в отриманні інформації і здійсненні платежів, не відвідуючи банк. До неї відносять Інтернет-банкінг, телефонний і мобільний банкінг. Інтернет-банкінг, на нашу думку, є найбільш перспективним втіленням технології віддаленого банкінгу.

Класичний варіант Інтернет-банкінга у країнах Європейського Союзу включає повний набір банківських послуг. Як правило, він дозволяє стежити за станом свого рахунку і операціями з коштами на ньому, здійснювати безготівкові платежі, купувати і продавати цінні папери та валюту, оплачувати рахунки за товари і послуги, отримувати кредити та ін. [1, с. 129—130].

За даними дослідження, проведеного компанією International Data Corporation, яка надає консультативні послуги з питань інформаційних технологій і телекомунікацій, Західна Європа була лідером у використанні послуг Інтернет-банкінга у 2000—2004 рр. (табл. 1).

Найбільшою популярністю банківський Інтернет-сервіс користується у Німеччині, Великобританії, Данії, Фінляндії, Норвегії і Швеції. У 2005 р. кількість користувачів послуг Інтернет-банкінга у Німеччині, за підрахунками експертів Datamonitor, склала 15,4 млн, Великобританії — 14 млн, Скандинавських країнах — 9,2 млн осіб. За прогнозами Forrester кількість користувачів банківським Інтернет-сервісом у Європі до кінця 2007 року складатиме 130 млн осіб.

Таблиця 1

КОРИСТУВАЧІ ПОСЛУГ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГА у 2000—2004 рр., млн. осіб.*

Регіон	2000	2001	2002	2003	2004
Західна Європа	18,6	28,0	37,8	47,7	57,9
США	9,9	14,7	17,1	20,4	22,8
Японія	2,5	6,5	11,9	19,6	21,8
АТР	2,4	4,4	6,8	9,8	13,8
Інші регіони	1,0	1,7	3,1	5,1	6,1
Разом	34,4	55,3	76,7	102,6	122,3

* Джерело: [2].

У 2004 р. витрати європейських країн на освоєння каналів електронних платежів збільшились порівняно з 1999 р. у 4 рази. Найбільшими були витрати банків Великобританії (\$ 395 млрд), Франції

(\$ 271 млрд) і Німеччини (\$ 243 млрд). До 2009 р. зростання ринку банківських Інтернет-послуг складатиме приблизно 21 % на рік [2].

На наш погляд, існує низка беззаперечних переваг Інтернет-банкінга.

- *Зручність у використанні.* Для отримання електронної послуги достатньо одержати в банку ім'я з паролем для входу у систему і дискету з ключем для електронно-цифрового підпису.

- *Економія часу і грошей.* Банки зменшують кількість відділів для спілкування з клієнтами, що знижує комісійні на проведення транзакцій.

- *Суттєве скорочення транзакційних витрат.* Кожен клієнт, який користується послугами Інтернет-банкінга, щороку в середньому скорочує витрати банку на 565,3 дол. США [3].

- *Швидка окупність та підвищена ефективність.* Ця перевага безпосередньо пов'язана з наступною.

- *Залучення великого кола клієнтів, які не прив'язані до географічного розташування банку.*

3 жовтня 2000 р. департамент інформатизації НБУ дозволив використання Міжнародним комерційним банком в експериментальному режимі програмного забезпечення Bank On-Line v 3.0 з використанням мереж загального доступу, у тому числі й Інтернету, для своїх клієнтів [4, с. 60]. Так почала діяти перша система Інтернет-банкінгу в Україні.

Серед банків, які використовують систему Інтернет-банкінгу можна назвати «Райффайзенбанк-Україна», «ПриватБанк», «Аваль», «ING-Barings Україна», «Трансбанк», «Укрінбанк», «Імексбанк» та ін.

В Україні, на відміну від країн Західної Європи, поширення Інтернет-послуг відбувається досить повільно, а обсяги наданих послуг мізерні порівняно з Інтернет-сервісом європейських банків. Крім об'єктивних причин: відсутність законодавчої бази, низька купівельна спроможність населення, неможливість здійснення банками оперативних дешевих платежів, невелика аудиторія користувачів мережі Інтернет. Активному розвитку електронного банкінгу заважає ще й психологічний фактор — недовіра до нових технологій. Ще однією проблемою є рівень захисту наданих послуг, який в Україні дуже низький. Це зокрема стало причиною випуску Національним банком України телеграми № 48-012/29-192 від 10 січня 2006 р., в якій він повідомляє про небезпеку відмивання «брудних грошей» клієнтами Інтернет-банкінга [5].

Наявність системи Інтернет-банкінга забезпечує переваги технологічно розвинутих банків над конкурентами. Діяльність західноєвропейських банків свідчить про неабиякий потенціал банківських Інтернет-послуг, які приносять стабільні надприбутки. З огляду на це, важливим є використання досвіду банків інших країн Європи та подолання перешкод на шляху вдосконалення системи Інтернет-банкінга України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макарова М. В. Електронна комерція: посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 272 с.
2. Статистика онлайн-банкінгу.
3. <http://usb.com.ua/ru/finances/worldfinance/statistic/2003/02/4/#16>.
4. Вітчизняний та зарубіжний Інтернет-банкінг — стан, проблеми та перспективи розвитку.
5. http://www.kneu.kiev.ua/ST_CONF/DOKLAD/dokl19.html.
6. Електронна комерція: Навч. посіб. / А. М. Береза, І. А. Козак, Ф. А. Левченко та ін. — К.: КНЕУ, 2002 — 326 с.
7. Комаха А. Е-банкінг. // Бизнес. — 2006. — № 1—2. — С. 29—30.

А. А. Отрезная, М. А. Румянцева

спеціальність «Фінанси», магістратура,
Краматорський економіко-гуманитарний інститут

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ КАПИТАЛОВЛОЖЕНИЙ

Проблема перевода экономики на путь инновационного развития не может быть решена без совершенствования управления инвестиционными рисками. Публикации ведущих украинских специалистов в области управления инвестициями и рисками И. А. Бланка, И. Р. Бузько, Г. И. Великоиваненко, С. И. Наконечного, А. А. Пересады, А. И. Яковлева и других позволяют констатировать, что в отечественной экономической науке быстрыми темпами идет становление риск-менеджмента — «системы принципов, методов и инструментов, направленных на предвидение, предотвращение либо минимизацию негативного результата принимаемых и осуществляемых производственно-хозяйственных решений» [1, с. 24]. В работах специалистов Краматорского экономико-гуманитарного института разрабатывается важнейший аспект — методы повышения ликвидности проекта капиталовложений в процессе его реализации [2 и др.]. В частности, предлагается структурирование активов проекта по степени их ликвидности на быстроликвидные, высоколиквидные, среднеликвидные, малоликвидные и неликвидные и расчет коэффициента ликвидности инвестиционного проекта по формуле:

$$\text{Кли} = (X1A1 + X2A2 + X3A3 + X4A4 + X5A5) /$$

$$/ (Y1П1 + Y2П2 + Y3П3 + Y4П4) * 100,$$

где Кли — коэффициент ликвидности инвестиционного проекта, в процентах; А1, А2, А3, А4, А5 — стоимость активов по проекту соответствующих групп ликвидности, в денежных единицах; П1, П2, П3, П4 — стоимость пассивов по проекту соответствующих степеней срочности погашения, в денежных единицах; Х1, Х2, Х3, Х4, Х5 — удельные веса каждой группы активов в их общей сумме, в процентах; У1, У2, У3, У4 — удельные веса каждой группы пассивов в их общей сумме, в процентах.

Степень ликвидности имущества необходимо оценивать не только по балансовой стоимости активов, но и с учетом структуры пассивов в зависимости от срочности погашения обязательств. Именно так оценивается ликвидность предприятия в целом, и нет никаких препятствий для проецирования данного подхода на отдельный инвестиционный проект, по которому известна структура активов и источников их формирования. Ресурсы, задействованные в реализации проекта, вполне обособлены от операционной деятельности, поэтому использование метода ликвидационного баланса отвечает как условиям задачи, так и целям ее решения. Источники финансирования проекта группируются на срочные обязательства (П1), включающие краткосрочную кредиторскую задолженность поставщикам, по выплате банковских процентов, арендной и лизинговой платы, страховых платежей; краткосрочные пассивы (П2) — краткосрочные кредиты банков, коммерческий кредит сроком погашения до 12 месяцев; долгосрочные пассивы (П3) — долгосрочные кредиты банков; постоянные пассивы (П4) — собственные источники финансирования.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яковлев А. І., Воронко Н. О. Економіко-організаційні аспекти промислових інновацій. Монографія. — Харків: Бізнес-інформ, 2003. — 168 с.
2. Попова А. Ю. Стратегия снижения рисков инвестиционной деятельности. — Харьков: Издательский центр ХНУ им. В. Н. Каразина, 2003. — 266 с.

Н. С. Панченко

облік і аудит, V курс,

Таврійська державна агротехнічна академія

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ МЕТАЛІВ В УКРАЇНІ

Як свідчить світовий досвід, в період переходу до ринкової економіки торгівля дорогоцінними металами в країнах, де вони традиційно відносяться до валютних цінностей (до таких країн належить і Україна), значно активізується.

На даний момент оптовий ринок банківських металів, представлений секцією банківських металів УМВБ, переживає деяке пожвавлення. Кінець минулого року супроводжується збільшенням обсягів торгів від 30—50 кг до 40—60 кг за торговельну сесію (інколи обсяги підвищуються до 150 кг). Ціна золота зросла вже до \$ 700 за унцію (найнижча ціна за останні 20 років була у 2001 році на рівні \$ 255—260 за трійську унцію). Одна унція дорівнює 31,1 грама. Щомісяця в Україну ввозиться 130 кг злитків і ця тенденція зростає.

Але нормальному функціонуванню і розвитку «металевого» ринку перешкоджають наступні фактори:

- надто жорсткі вимоги НБУ до банків, які бажають імпортувати в Україну банківські метали;
- вимогливе ставлення НБУ до банків, щодо отримання «золотої» ліцензії;
- відсутність на території України міжнародно визнаних афінажерів, що негативно впливає на розвиток виробництва вітчизняних дорогоцінних металів і їх конкурентоспроможність закордоном;
- суворий державний контроль (банки зобов'язані отримувати на кожну операцію спеціальну одноразову ліцензію, тоді як світовий ринок дуже жвавий і потребує швидкого реагування).

Все це заважає виходу України на міжнародний ринок банківських металів, що в свою чергу сприяє розвитку «чорного» ринку дорогоцінних металів.

Якщо в радянські часи ювелірна промисловість переробляла близько п'яти тонн благородного металу на рік, то на цей час золотих справ майстри офіційно використовують лише 500 кілограмів. До цієї цифри слід додати тіньовий вал у 2,5—3 тонни золота.

Для розширення ринку банківських металів в Україні та безпроблемного виходу злитків на міжнародний ринок слід вжити певних заходів:

- як свідчить світовий досвід, перспективним видом діяльності є кредитування фізичних осіб під залог дорогоцінного металу при участі ломбардів (а за оцінками спеціалістів у громадян України знаходиться близько 300 тонн золота). При такому співробітництві, банк не витрачає засобів на оцінку і зберігання дорогоцінних металів;
- банкам необхідно виконувати замовлення промислових підприємств на придбання золота, тим самим допомагаючи золотодобувній промисловості України;
- включення вітчизняних підприємств в Лондонський список афінажерів при подальшому розвитку золотодобувної галузі в Україні, що буде сприяти активізації торгівлі банківськими металами;
- вдосконалити законодавчу базу України щодо операцій з банківськими металами та вимоги НБУ щодо оформлення угод з імпорту золота.

Таким чином, золото як і раніше є достатньо ліквідним. Ціна на нього зберігає необхідну стабільність і навіть має тенденцію до зростання. Різких обвалів, які відбувались декілька років тому, фахівці не прогнозують. Звичайно, з точки зору доходності золото не найкращий засіб резервування, але поки що він залишається найнадійнішим.

С. М. Писаренко

«банківська справа», IV курс,
Східноукраїнський національний університет
ім. В. І. Даля

РОЛЬ РОЗВИТКУ БАНКІВ ТА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У СУЧАСНІЙ МОДЕЛІ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

У будь-якій країні світу на сучасному етапі розвитку та з приводу глобалізації, гостро постає питання економічного зростання. Особливо це актуально на Україні у зв'язку з євроінтеграційними процесами держави та задекларованими заявами владної команди. Такі інструменти розвитку економіки як валютний демпінг (розмитий варіант якого був можливий у економіці України після кризи 1998 року, — коли курс гривні впав більше ніж це було продиктоване реальною ситуацією, — і аж до ревальвації гривні у квітні 2005 року) вже не може бути таким ефективним як раніш з тієї обставини, що газ на початку 2006 року подорожчав у рази, а при застосуванні валютного демпінгу він буде форсовано впливати на інфляційні процеси (бо з одного боку його питома вага у структурі витрат і так виросла після подорожчання, а з іншого боку при застосуванні валютного демпінгу ця частка буде зростати ще при зміні курсу). Тому у найближчій перспективі поки не вдається приборкати інфляцію, цей інструмент не може бути застосований.

На сьогоднішній день для економіки України на думку провідних економістів найкращим шляхом економічного розвитку є інвестиційно-інноваційна модель. Тому для сталого розвитку економіки України стоїть нагальна потреба у залученні інвестицій у значно більших розмірах ніж це було раніш. А найпотужнішим засобом залучення коштів у національну економіку залишається банківська система. Це відрізняє економіку України від економік західної Європи, бо там банківська система значною мірою конкурує як з парабанківською системою, так і з фондовими ринками і насамперед з фондовими біржами. Банківська система України не має можливості забезпечувати у повному обсязі потреби інвестиційно-інноваційної моделі росту (так сталося з-за високої ціни ресурсів, та недостатнього рівня стійкості ресурсної бази банків).

Виходячи з вищесказаного, необхідно провести реструктуризацію фінансової системи України. А саме розвивати по-перше фондові біржі як «локомотив» фондового ринку розвинутих країн. Це дасть змогу залучати кошти в економіку на більший термін ніж банківський кредит. Застосування як звичайних цінних паперів, так і деривативів дасть змогу інвесторам мати більш широкий спектр активів та знизити ризик, або досягти бажану прибутковість.

Іншим методом залучення більш дешевих інвестицій в економіку є подальший розвиток банківських операцій з цінними паперами, залучання іноземних інвестицій, випуск українськими банками єврооблігацій. Щоправда тут вітчизняні банки стикаються з іншими перепонами, такими як жорсткіші умови, вища дисконтна та процентна ставки за кредитами та залученими коштами ніж існує між західними партнерами. Але це не банки в тому винні, а те, що ризик нашої держави з інвестування за оцінками іноземних партнерів вищий ніж, наприклад, у Польщі чи навіть у Росії. Придбання деяких українських банків іноземним капіталом підвищить рівень конкуренції між банками, призведе до поступового зниження відсоткової ставки як за кредитами, так і за депозитами. Це призведе до збільшення обсягу реальних інвестицій в економіку, економічного зростання. Але потрібно враховувати й інфляційну складову, бо за високого рівня інфляції ніякого росту не може бути. Тут ключову роль відіграє ефективна взаємодія між Кабінетом Міністрів та Національним банком України. Також для сталого економічного зростання треба знизити рівень оподаткування, бо це дасть змогу підвищити інвестиційну привабливість економіки, вивести певну частку економіки з тіні.

Виходячи з вищесказаного для сталого економічного зростання необхідно розвивати фондову біржу України, довгострокові кредити банків, знизити відсоткову ставку за кредитами, залучати іноземний капітал.

О. В. Прокопець

спец. фінанси, IV курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

УКРАЇНСЬКІ ЕМІТЕНТИ НА РИНКУ ЄВРООБЛІГАЦІЙ

Єврооблігації надають корпоративному позичальнику в Україні ряд переваг, які неможливо отримати, мобілізуючи ресурси на внутрішньому ринку запозичень.

У зарубіжній практиці набули поширення три варіанти випуску єврооблігацій: пряма емісія, емісія іноземною компанією від імені емітента, емісія від імені дочірньої компанії. Кожна з них має свої переваги і недоліки.

Організація випуску та розміщення єврооблігацій проходить, як правило, в три етапи. Перший етап включає наступні завдання:

- вибір радника/лід-менеджера проекту;
- вибір міжнародного рейтингового агентства;
- проходження процедури присвоєння кредитного рейтингу;
- визначення індикативної вартості випуску;
- структурування випуску.

Другий етап полягає в розміщенні випуску на первинному ринку. Українське законодавство дозволяє корпоративним емітентам випускати облігації лише в національній валюті, тому вітчизняні компанії реалізують даний етап використовуючи *схему участі в позиції*. Яскравим прикладом застосування такої схеми є випуск «єврооблігацій» НАК «Нафтогаз України», лід-менеджером якого став ABN AMRO BANK (схема 1). Standard Bank London Holdings PLC (SBLH PLC) виступив реальним емітентом, а Standard Bank London Limited (SBL) — дочірньою структурою, яка надала кредит НАК «Нафтогаз України» за рахунок коштів отриманих від SBLH PLC на умовах кредиту.

Схема 1

Метою третього етапу є підтримка випуску на вторинному ринку.

На сьогоднішній день на зовнішньому ринку запозичень присутні такі українські емітенти, як ЗАТ Київстар GSM, Укрексімбанк, Приватбанк, Індустріальний союз Донбас, Південмаш та інші.

В Україні існує необхідність врегулювання питання залучення капіталу з міжнародного ринку передусім на законодавчому рівні. Надання можливості компаніям здійснювати пряму емісію єврооблігацій принесе позитивні результати як конкретним емітентам, так і країні в цілому.

О. А. Шевчук

спеціальність «Облік і аудит», курс III,

Тернопільський державний економічний університет

ПРИНЦИПИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКАХ

Корпоративне управління — система організації діяльності та контролю банку. Корпоративне управління визначає розподіл прав і обов'язків між різними учасниками корпорації, а саме: спостережною радою банку (радою директорів), керівництвом (правлінням) банку, акціонерами та іншими зацікавленими сторонами (для банків — перш за все вкладниками та іншими кредиторами), а також правила та процедури прийняття рішень щодо справ банку. У такий спосіб забезпечується визначення та виконання завдань організації та моніторинг її діяльності. Основна мета корпоративного управління — забезпечити чесний та прозорий бізнес, відповідальність та підзвітність усіх залучених до цього сторін.

Основним законодавчим актом у сфері корпоративного управління є Закон України «Про господарські товариства», що був прийнятий 19 вересня 1991 року. Однак Указ Президента «Про заходи щодо розвитку корпоративного управління в акціонерних товариствах», підписаний у березні 2002 року, зробив значний крок уперед на шляху запровадження кращої практики корпоративного управління. Указ визначає необхідність подальшого покращання правових засад корпоративного управління в акціонерних товариствах, що забезпечить:

- 1) ефективний захист прав та законних інтересів акціонерів;
- 2) удосконалення системи надання, змісту та структури інформації про діяльність акціонерного товариства;
- 3) врегулювання відносин між органами управління акціонерного товариства з чітким визначенням компетенції кожного з них;

4) впровадження загальновизнаних цивілізованих, добросовісних норм ділових відносин у процесі здійснення корпоративного управління.

Однією з основних причин організації корпоративного управління таким чином, щоб урядові структури (наприклад, Центральний банк) отримували більші повноваження стосовно регулювання банківської діяльності, є попередження руйнування банківської системи країни. Банківський нагляд не може функціонувати належним чином за відсутності належної системи корпоративного управління, відповідно управління банківського нагляду зацікавлене в наявності ефективного корпоративного управління в кожній банківській організації. Належна система корпоративного управління полегшує роботу банківського нагляду.

Останнім часом питання корпоративного управління посіло чільне місце в усьому світі.

Україна поступово робить прогресивні кроки в напрямку визнання проблем та важливості корпоративного управління.

Ключовими елементами корпоративного управління банків є:

- встановлення стратегічних цілей та корпоративних цінностей;
- чітке встановлення відповідальності та звітності;
- адекватна незалежність та професійна компетентність членів наглядової ради;
- належні функції нагляду;
- прозорість проблем корпоративного управління;
- підтримка належних практик корпоративного управління зовнішнім оточенням.

Члени наглядової ради відповідають за належність виконання фідучіарних обов'язків: обов'язку уваги та обов'язку лояльності.

Банківський нагляд повинен бути зацікавлений в наявності ефективної системи корпоративного управління в кожній банківській установі.

Л. Г. Щербина

фінанси, IV курс,

Національний аграрний університет

ІПОТЕЧНЕ КРЕДИТУВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

На сьогоднішній день міцно вжилося у свідомість українців поняття кредиту. Беручи приклад із західних підприємців, ми все частіше застосовуємо це джерело фінансування.

Серед юридичних осіб особливою популярністю користуються короткострокові кредити. Та це не тому, що довгострокові їм не потрібні. Причина у вищому ступені ризику неповернення, коли мова іде про довгостроковий кредит. Банки, як основні фінансово-кредитні інститути нашої держави, зрозуміло, намагаються знизити свій ризик, у першу чергу за рахунок застави.

Якщо говорити про сільськогосподарських товаровиробників, то найбільш поширена застава в їх випадку — це майбутній урожай. Та це й не дивно, банк навряд чи зацікавить зношене, застаріле обладнання і напівзруйновані будівлі збіднілих аграрних підприємств. Вихід один — використовувати в якості застави землю.

Питання іпотечного кредитування під заставу землі постало після її переходу у приватну власність працівників сільськогосподарських підприємств.

Цей вид застави поширений у країнах Європи та Америки. Більше як 70 % усіх кредитів, що надаються фермерам у розвинутих країнах, є іпотечними.

В Україні ж іпотечне кредитування зіштовхнулося з рядом проблем і перешкод, основні з яких:

- визначення вартості нерухомого майна;
- юридичний аналіз ситуації позичальника і його можливостей брати позику;
- реалізація застави (тобто продаж у разі несплати) теж передбачає довгий ланцюг юридичних процедур.

Щодо першої проблеми, то досить дієвий механізм оцінки землі запропонував доцент кафедри фінансів і кредиту Південного філіалу Кримського агротехнічного університету К. Джалал. На відміну від інших фахівців, для розрахунку диференціальної ренти він пропонує брати до уваги мінімальну врожайність одержану за останні 5 років. Величина іпотечного кредиту, на його думку становить 40 % від диференціальної ренти.

Перейдемо до юридичних аспектів. У нашій країні важливим і необхідним є прийняття низки законів, які, з урахуванням кращого зарубіжного досвіду, були б водночас адаптовані до конкретних умов України і враховували специфіку, зумовлену нашим історичним розвитком та сучасними особливостями земельних відносин.

Як вважають С. І. Кручок, О. А. Шуст та О. М. М'якишева, іпотека землі реально забезпечує запровадження системи довгострокового кредитування, оскільки саме іпотечне кредитування надасть потужного поштовху розвитку аграрного сектору економіки, залучивши для цього значні ресурси. Тому Ю.Новиков вважає за необхідність створення принципово нової фінансово-кредитної установи — Державного земельного банку України. Крім стандартних фінансово-кредитних, депозитних і розрахунково-касових операцій, цей банк повинен наділятися функціями державного контролю за використанням землі, обліку руху землекористувачів.

Очевидно, що вирішення вище зазначених питань в Україні стане можливим лише з закінченням у 2010 р. строку дії мораторію на продаж землі і при активному державному втручанні.

В Україні треба пришвидшити запровадження механізмів купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, бо через відсутність ринку землі селяни втрачають можливість залучення в агровиробництво коштів інвесторів-кредиторів.

Розділ 2. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА І БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

І. В. Сідько

спеціальність «Фінанси», V курс,
Полтавський університет
споживчої кооперації України

НЕОБХІДНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Система недержавного пенсійного забезпечення ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат за рахунок відрахувань на недержавне пенсійне забезпечення та отримання ними інвестиційного доходу. Добровільна накопичувальна програма розрахована на людей, які бажають і можуть забезпечити собі додаткові заощадження на старість. Важливою умовою функціонування накопичувальної пенсійної програми є створення інфраструктури і механізмів ефективного інвестування пенсійних коштів, надійного захисту від ризиків втрат і знецінювання.

У розвинутих країнах ці функції успішно виконують фінансово-страхові компанії, що пропонують не тільки своїм, але і громадянам інших країн, у тому числі й України, накопичувальні програми з додатковими послугами і довічним пенсійним забезпеченням.

Однією з провідних та авторитетних страхових компаній в Україні є ЗАТ «Страхова компанія «ТАС», яка була заснована у 2000 р. та отримала ліцензію на здійснення страхової діяльності з добровільного убезпечення життя. На ринку убезпечення життя СК «ТАС» пропонує наступні страхові програми: «ТАС-ЛАЙФ» — сучасна страхова програма з гарантованим рівнем прибутковості, у якій страховий захист у два-три рази перевищує розмір коштів, що накопичуються; «Захист та капітал», «Захист та капітал +» — змішане страхування життя з можливістю накопичення капіталу протягом визначеного періоду або до певної дати; «Капітал» — змішане страхування життя, метою якого є нагромадження і забезпечення страхового захисту родини; «Добробут» — дозволить одержувати додаткову пенсію протягом бажаного терміну з одночасним страховим захистом родини; «Додаткова пенсія» — довічне пенсійне забезпечення з одночасним страховим захистом; «Спадщина» — передбачає страхування протягом усього життя і дозволяє подбати про спадкоємців; «Допомога» — програми додаткового страхування життя від наслідків нещасного випадку, інвалідності та критичних захворювань.

На страховому ринку України функціонують і зарубіжні компанії. Однією із найвідоміших зарубіжних страхових компаній є австрійська страхова компанія «ЕККО», що діє з 1992 р. Страхова компанія «ЕККО» реалізує наступні програми: «ЕККО-ЛАЙФ», накопичувальне страхування життя з участю у прибутку і додатковим страхуванням на випадок інвалідності; «ЕККО-ЛАЙФ-ПЛЮС» являє собою комбінацію програм: страхування життя «ЕККО-ЛАЙФ», страхування на випадок інвалідності в результаті настання нещасного випадку, страхування на випадок госпіталізації; «ЕККО-ЮНІОР-ЛАЙФ» дає можливість допомогти дітям отримати освіту і забезпечити їм гідне майбутнє, накопичити стартовий капітал для дитини, забезпечити високий страховий захист дитини на випадок втрати годувальника.

Пенсійна реформа спрямована перш за все на молоде покоління України. Про це повинні знати ті молоді люди, які зараз перебувають у тіньовому секторі економіки та отримують заробітну плату в конвертах. Вони мають подумати про свою пенсію вже сьогодні. Адже в їх майбутній пенсії буде враховуватися вся заробітна плата, отримана протягом страхового стажу.

За умови ефективної організації, прибуткового інвестування, забезпечення надійності та належного регулювання недержавне пенсійне забезпечення сприятиме збільшенню доходів пенсіонерів і позитивно впливатиме на розвиток ринку фінансових послуг.

С. О. Беркута

фінанси, III курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО

СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Вирішення проблем соціального страхування в Україні відбувається значно складніше і повільніше порівняно з розвинутими країнами. Ринкові трансформації, які розпочалися у 1991 році, на сьогодні ще не завершені, тому соціальна сфера відчуває значний вплив економічної ситуації. Темпи економічного зростання протягом багатьох років були від'ємними і, хоча на сьогодні відзначається певна стабільність виробничих показників, не можна вважати ріст ВВП надійною основою для збільшення розміру соціальних виплат.

Система соціального страхування в нашій державі деякою мірою зберігає ще адміністративно-розподільний характер. Вона не завжди ув'язується із соціальною політикою, у зв'язку з чим немає очікуваного ефекту від певних змін. Дії органів законодавчої та виконавчої влади бувають не координованими та не послідовними. Рішення парламенту можуть бути направлені на забезпечення соціальних гарантій, однак без визначення достатніх джерел фінансування прийнятих програм. Кабінет Міністрів України у своїх постановах звужує дію закону шляхом зменшення розмірів страхових виплат. На практиці мають місце диспропорції у формуванні відповідних джерел доходів, незбалансованість загальної величини страхових платежів та розподілу фінансових ресурсів між окремими фондами соціального призначення. Не на високому рівні поставлена правова та економічна відповідальність фондів перед страхувальниками та застрахованими особами за несвоєчасність страхових виплат, низьку якість медичних послуг тощо. Виявились недоліки при фінансуванні витрат, пов'язаних з виплатами компенсацій в разі страхового випадку.

Уряд досить широко залучає досвід розвинутих держав при вирішенні ряду проблем соціального страхування, що не завжди є виправданим. В Україні поки що недостатній власний досвід управління і належні механізми суспільного контролю за діяльністю органів, які розпоряджаються коштами соціального страхування. Наслідками запровадження зарубіжного досвіду в даній сфері є неефективне адміністрування при невиправданому зростанні адміністративних виплат. Тому використання апробованих в інших державах систем соціального страхування необхідно здійснювати з урахуванням національних особливостей шляхом проведення серйозних експериментів з ґрунтовним аналізом їх результатів.

Існують проблеми організаційного характеру: відсутні єдині принципи визначення критеріїв надання соціальних пільг, дублюються окремі соціальні виплати, відсутня чітка спрямованість соціальних виплат на допомогу сім'ям з низьким рівнем доходів, недостатня узгодженість соціальних виплат з іншими державними витратами тощо. Не вирішено питання узгодженого формування бюджетних видатків та видатків державних соціальних фондів на соціальні витрати на основі використання державних мінімальних соціальних стандартів.

Пенсійне страхування охоплює значну кількість громадян (14,5 млн осіб), а пенсійна система переобтяжена різними пільгами і виплатами. Через Пенсійний фонд відбувається фінансування, крім пенсій за віком, ще й пенсій за інвалідністю, у разі втрати годувальника, соціальних пенсій. Частина коштів на фінансування зазначених виплат поступає не своєчасно, що призводить до затримки у виплаті пенсій. Збільшується кількість громадян, які виходять на пенсію ще до досягнення пенсійного віку через наявність пільгових умов і вислугу років. Кількість довгострокових пенсій за віком збільшилась удвічі і становить 28 % від загальної кількості осіб, що отримують таку пенсію. Якщо у світовій практиці допускається розрив між розмірами пенсій у 3—4 рази, то в Україні цей показник досить великий (у 10 і більше разів).

Ряд вчених економістів пропонують такі заходи подальшого розвитку системи соціального страхування в Україні:

- створення достатньої економічної основи забезпечення відшкодування основних фінансових ризиків, що вимагає встановлення обґрунтованого розміру тарифів страхових внесків, поступового перетворення страхових фондів у фінансово кредитні страхові компанії;
- поступового запровадження трьохканальної схеми надходження коштів до страхових фондів, згідно з якою значна частина повинна припадати на роботодавця, а менша — розподілятися між працівником та державою;
- розширення гарантій забезпечення страхових виплат шляхом створення соціального арбітражу, що дозволило б за допомогою страхових судів перевіряти правомірність дій страхових організацій, вирішувати конфлікти між суб'єктами страхування;
- докорінного реформування управління фондами соціального страхування за принципом трипартизму;
- створення сприятливих умов для розвитку добровільного страхування, в тому числі на комерційних засадах.

Таким чином, система соціального страхування в Україні має недоліки і не повною мірою відповідає новим реаліям ринкової економіки. Вона потребує глибокої трансформації, кардинальної зміни відносин у цій сфері.

М. В. Гаєриш

спеціальність «Фінанси», V курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Сектор комунального господарства в Україні переживає занепад. Це викликано цілою низкою причин, до яких можна віднести економічні (застаріле обладнання, відсутність коштів, збитковість), політичні (прогалини в системі законодавчого поля, що регулюють діяльність підприємств комунального господарства), недосконала система управління та контролю. Хотілось би більше уваги приділити саме контролю за діяльністю підприємств комунального господарства, особливо зосередитись на державному фінансовому контролі та внутрішньому фінансовому контролі. Оскільки саме державний фінансовий контроль є важливою функцією державного управління, від ефективності його здійснення залежить чи буде нормально функціонувати фінансова система, чи зможе держава за допомогою фінансового контролю створити передумови для здійснення ефективної економічної політики.

Треба відзначити, що на сьогодні існує досить багато наукових теоретичних розробок з питання державного фінансового контролю. Проте вони є розрізненими, недосконалими та потребують системного підходу. Для вирішення цієї проблеми необхідно на законодавчому рівні розробити стандарти та прийняти законопроект, який би регулював правові та організаційні засади створення цілісної системи державного фінансового контролю.

Також не є досконалою класифікація державного фінансового контролю відносно суб'єктів його здійснення. Доречно до суб'єктів державного контролю віднести Рахункову палату, Державну контрольно-ревізійну службу та ревізійні служби центральних органів влади.

Особливу увагу при дослідженні питання про державний фінансовий контроль за діяльністю підприємств комунального господарства слід звернути на роботу ДКРС. З внесенням змін до Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», головним завданням органів ДКРС є здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності в міністерствах та інших органах виконавчої влади, в державних фондах, у бюджетних установах і у суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах і в організаціях, які отримують (отримували в періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, виконання місцевих бюджетів, розроблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому. Основними функціями органів ДКРС є проведення у підконтрольних установах ревізії фінансово-господарської діяльності, здійснювати державний фінансовий аудит виконання державних (бюджетних) програм, діяльності бюджетних установ, суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також інших суб'єктів господарювання, які отримують (отримували в періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно.

Контролем за господарською діяльністю підприємств комунального господарства в КРУ займається відділ контролю у сфері державної та комунальної власності.

Внутрішньогосподарський контроль на комунальних підприємствах можуть здійснювати штатні контролери-ревізори, внутрішні аудитори, керівники і співробітники відділів управління підприємств, а також посадові особи інших підрозділів відповідно до покладених на них службових обов'язків. А також невід'ємним суб'єктом внутрішньогосподарського контролю на підприємствах комунального господарства виступає відповідний орган місцевого самоврядування до сфери управління якого входить дане комунальне підприємство (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація суб'єктів внутрішньогосподарського контролю на комунальних підприємствах

Внутрішній фінансовий контроль має бути дієвим та ефективним, а тому треба чітко визначати основні критерії оцінки стану внутрішнього фінансового контролю. Іншими словами внутрішній фінансовий контроль має бути підконтрольним об'єктом державного зовнішнього контролю. Оцінка ефективності внутрішнього фінансового контролю є обов'язковим питанням, яке досліджується під час проведення контрольних заходів суб'єктами державного фінансового контролю в межах наданих повноважень.

Більш детальний аналіз доповіді дасть можливість зрозуміти систему контрольних заходів, що здійснюються на комунальних підприємствах, визначити їх пріоритети та напрямки вдосконалення.

І. О. Качур

управління державними фінансами, V курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

В процесі реалізації завдань пов'язаних з організацією планування Державного бюджету України було виявлено певні проблеми як системного, так і технічного характеру, серед яких слід відзначити наступні:

- недосконалість методології та практики середньострокового бюджетного планування як на макроекономічному рівні, так і на рівні окремих головних розпорядників коштів державного бюджету;
- нечіткість критеріїв деталізації та вартісної оцінки бюджетних програм і напрямів діяльності головних розпорядників коштів державного бюджету;
- відсутність методології розробки базового переліку показників виконання бюджетних програм;
- дублювання за функціями та завданнями бюджетних програм, включення до бюджетних програм окремих функцій та завдань, які не відповідають характеру діяльності головного розпорядника бюджетних коштів;
- неузгодженість концепції та процедур моніторингу, контролю та оцінки програм із міжнародною практикою формування бюджету за ПЦМ;
- практична відсутність нормативно-правової бази для формування бюджетів всіх рівнів за програмно-цільовим методом.

На наш погляд вирішити поставлені проблеми могли б наступні заходи:

1. На сьогодні нормативні акти, що визначали б методи та порядок складання фінансових прогнозів, відсутні. Практично тими, хто готує середньострокові прогнози дохідної і видаткової частин бюджету, визначаються їх показники на основі динаміки номінального зростання ВВП, прогнозних рівнів споживчих цін і цін виробників продукції.

Таке прогнозування не справляє ніякого впливу на процес складання бюджету. Воно не має обов'язкового характеру, а звідси і будь-яких наслідків для бюджету, що формується на плановий рік. Із метою реального впровадження в Україні системи перспективного планування доходів і видатків зведеного бюджету необхідно розробити і затвердити нормативно-розпорядчим актом КМУ методичні вказівки (інструкції) з їх визначення, передбачивши порядок, методи, терміни складання прогнозних показників і розрахунків до них, а також органи державної виконавчої влади, які мають бути відповідальними за їх підготовку. Прогнозні оцінки бюджетних показників повинні відображати цілеспрямовану макроекономічну діяльність держави.

2. Незважаючи на застосування в Україні програмно-цільового методу планування Державного бюджету, не всі його елементи (теоретичні принципи) виконуються на практиці. Особливу увагу слід зосередити аналізі виконання паспортів бюджетних програм, на цільовому використанні коштів спрямованих на відповідні програми.

3. Сьогодні під час планування Державного бюджету, додатково розробляється проект бюджету розвитку, але він досі не є обов'язковим до виконання. Також однією з проблем впровадження у практику бюджету розвитку (його більш широкого використання) є невизначеність джерел його фінансування. Джерелами формування коштів бюджету розвитку, на наш погляд, можуть бути:

- внутрішні і зовнішні запозичення України на інвестиційні цілі;
- частина доходів державного бюджету України від використання оренди і продажу майна, що перебуває у державній власності;
- доходи державного бюджету України від використання та приватизації об'єктів державної власності, створені в результаті фінансування інвестиційних проектів, за рахунок коштів бюджету розвитку;
- доходи державного бюджету України, одержані від повернення раніше наданих кредитів за рахунок бюджету розвитку і відсотків за ними;
- частина надходжень до державного бюджету від розміщення державних цільових програм на внутрішньому і зовнішньому фінансових ринках, що встановлена Законом України «Про Державний бюджет» на наступний рік;
- частина коштів, що визначена Законом України «Про Державний бюджет»;
- частина коштів від надходжень до галузевих позабюджетних фондів.

Прийняття цих пропозицій буде сприяти вдосконаленню в процесі планування Державного бюджету України.

Є. В. Король
економічний факультет, спеціальність «Фінанси»,
магістр 1 року навчання,
Національний аграрний університет

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах України інвестиції мають стати найважливішим засобом досягнення реальних структурних зрушень у народному господарстві, технічного переозброєння, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- та макrorівнях і, головне, життєвого рівня населення.

Про інвестиції в Україні сьогодні говориться багато. На всіх рівнях, починаючи з державного і до невеликих спільних підприємств, що сподіваються розпочати власний бізнес за підтримки іноземного капіталу. Проте, цифри свідчать переконливіше за всякі прогнози (рис. 1).

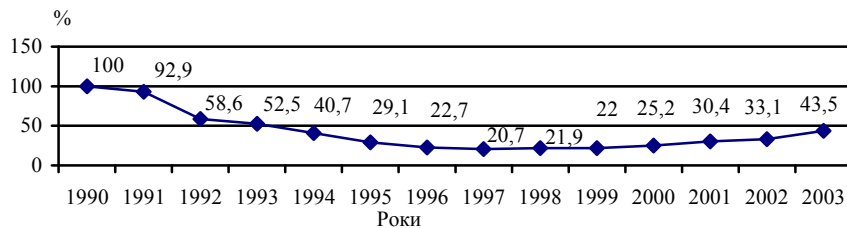

Рис. 1. Динаміка темпів інвестицій в основний капітал
за рахунок усіх джерел фінансування [3]

В останні роки намітилась тенденція випереджувальних темпів зростання інвестицій в основний капітал у порівнянні з динамікою ВВП. Приріст капітальних вкладень почався в державі ще 1998 року. У IV кварталі 1999 року інвестиції в промисловість вирости більш ніж на 20,5 %. Це була основа піднесення як у 1999, так і в 2000 роках. Підсумки 2003 року також свідчать про посилення інвестиційної складової економічного зростання, адже приріст інвестицій становив 43,5 %.

На сьогодні держава фактично втратила важелі управління та регулювання інвестиціями у виробничу сферу, а для соціальної сфери їх просто немає. Тому економічні реформи потребують зваженої та обгрунтованої інвестиційної політики як в державній, так і в приватній господарських системах.

Державна інвестиційна підтримка підприємств полягає у створенні таких умов власникам, щоб вони могли закріпити набуту власність у процесі ефективної господарської діяльності. Джерелами інвестиційної підтримки можуть бути кредитні ресурси, іноземні інвестиції, позабюджетні кошти, інноваційні фонди тощо. Інвестування позитивно відбивається на виробничо-господарській діяльності, дозволяє оновити виробничо-технічну базу, а суспільство отримує збалансованість державного бюджету, нові робочі місця, підвищення матеріального становища населення.

Висновки. Для активізації інвестиційної діяльності необхідна послідовна реалізація урядом заходів, які охоплюють таке коло питань:

- забезпечення стабільного законодавчого поля;
- оздоровлення економічного середовища шляхом реалізації процедур банкрутства неефективних та збиткових підприємств;
- розвиток малого бізнесу, підтримка інноваційного та венчурного бізнесу;
- зміцнення банківської системи, посилення її фінансової надійності та подальшої орієнтації на потреби реального сектора економіки;
- запровадження системи страхування інвестицій, розвитку житлової іпотеки для залучення коштів домогосподарств в інвестиційний процес;
- посилення інвестиційної спрямованості приватизаційного процесу;
- забезпечення надійного державного захисту приватної власності, інтересів ділових партнерів, інвесторів та кредиторів.

Отже, виникає реальна можливість створення необхідних умов як для активізації внутрішніх інвестицій, підтримки вітчизняних виробників, так і залучення іноземних інвесторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іткін О. Ф., Пачес Л. М. Цілі і принципи державного регулювання інвестиційної діяльності // Інвестиції: практика та досвід. — 2004. — № 5. — С. 15—26.
2. Мусіна Л. О. Шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні // Інвестиції.
3. Статистичний щорічник України за 2003 рік / За ред. Осауленка О. Г. — К.: Консультант, 2004. — 436 с.

Кравченко О. О.
спеціальність «Бухгалтерський облік та аудит»,
III курс, Харківський національний
університет внутрішніх справ

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НА РІВЕНЬ

ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ

Економічний розвиток в умовах структурних змін і стабілізації не може не вплинути на державну політику в бюджетній сфері. Протягом останніх років поряд з високими середньорічними темпами економічного зростання зроблено істотні кроки щодо вдосконалення бюджетної сфери. Але бюджетно-податкова політика сьогодні справляє здебільшого фіскальний вплив і не підпорядковується завданням політики економічного зростання.

Одним з ключових питань теорії й практики бюджетно-податкової політики є вибір оптимального рівня державних видатків. Кожна країна приймає рівень видатків у межах загальних економічних принципів, але керується цілями власної економічної політики та особливостями внутрішнього середовища.

При цьому існують чинники, які збільшують рівень видатків державного бюджету.

Так, важливою причиною зростання державних витрат, поряд із зміною потреб населення, є зміна можливостей їх фінансування. Вважається, що в економіці з низькими доходами набагато важче стягувати податки, ніж у розвинутій. Це пов'язано не стільки з недоліками у податковому адмініструванні, скільки з порівняно обмеженими можливостями оподаткування. Зокрема, обмеженими є можливості стягнення загального прибуткового податку з усіх видів доходів. Створення великої кількості дрібних підприємств утруднює стягнення податку на заробітну плату, оскільки за таких умов досить складно контролювати дохід, який підлягає оподаткуванню. Стягнення податку на споживання в роздрібній торгівлі також ускладнене наявністю дрібних підприємств, які існують нетривалий час. У промислово розвинутих країнах такі труднощі є досить нечастими. Обмеженні можливості стягнення податків у країнах з низькими доходами можуть призводити до низького рівня державних доходів (отже, і витрат) — незалежно від культурних і соціальних особливостей кожної з них.

Таким чином, економічний розвиток розширює можливості оподаткування, що дозволяє задовольняти зростаючий попит на державні послуги.

За умов, що склалися в економіці України, необхідним є коригування бюджетно-податкової політики з метою стримування безробіття та зменшення соціального напруження. Набуває актуальності переорієнтація бюджетно-податкової політики згідно з кейнсіанською концепцією, яка спрямована на боротьбу з безробіттям за рахунок зростання державних видатків.

Проте у довгостроковий період у міру того, як державний сектор починає брати на себе те, чим приватний сектор міг би займатися продуктивніше, чутливість економічного зростання до кейнсіанських заходів спадає. Тому стимулювання української економіки за допомогою кейнсіанських методів бюджетно-податкової політики буде доцільним лише в короткостроковому періоді.

При розробці економічної політики України, в тому числі бюджетно-податкової, необхідно насамперед розглядати проблеми бідності населення та нерівномірності, не тільки не стримує економічну активність, а навіть (при узгодженні з усіма іншими складовими економічного зростання) стимулює її.

Отже, проведені дослідження дає можливість зробити такий висновок — результативність бюджетно-податкової політики повинна проявлятися насамперед у сприянні соціальній та інноваційній переорієнтації економіки.

Ю. В. Мамарєва

фінанси, V курс,

Таврійська державна агротехнічна академія

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ УЧАСНИКІВ СТРАХОВОГО РИНКУ

Становлення України як самостійної, незалежної і демократичної держави не могло не обумовити створення і розвиток страхового ринку. Процес монополізації економіки, що охопив усі сфери народного господарства, відразу ж позначився і на такій сфері цивільно-правових відношень, як страхування.

В сучасних умовах перед кожним з учасників страхового ринку стоїть завдання вирішити ті нагальні проблеми, які заважають нормальному розвитку і функціонуванню страхового ринку і, як наслідок, не сприяють формуванню вітчизняного страхування, підвищенню його ефективності і впливу на розвиток економіки країни. Держава повинна бути зацікавлена в соціально орієнтованому розвитку страхової справи і робити важливий внесок у розвиток ринку страхування в результаті чого підвищувати ефективність страхової діяльності в цілому.

Наказом Президента створено Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг, яка на території України здійснює державний нагляд за страховою діяльністю та формує адекватні основи законодавчого регулювання страхового ринку. Однак недостатнє технічне та ресурсне забезпечення, зокрема забезпечення кваліфікованими кадрами, обмежені можливості використання інформаційних технологій на страховому ринку, ускладнюють проведення оперативного аналізу діяльності страховиків та оцінки рівня їх ризику.

Розглянемо ряд проблем, які стримують потенційних інвесторів вкладати реальні кошти в розвиток страхового ринку та напрямки їх подолання в Україні:

- 1) недосконалість захисту прав споживачів страхових послуг;
- 2) низький рівень страхової культури населення;

- 3) недосконалість нормативно-правового регулювання щодо діяльності страхових посередників;
- 4) недостатність надійних фінансових інструментів для інвестування;
- 5) велика кількість страхових компаній з низьким рівнем капіталізації, а також слабкий розвиток національного перестрахового ринку;
- 6) недостатній рівень кадрового та наукового забезпечення страхового ринку;
- 7) неудоконаленість податкового законодавства щодо страхування оподаткування.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що для розвитку страхового ринку необхідно підвищити рівень страхового захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, формувати ефективні ринкові механізми залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку за рахунок забезпечення ефективного функціонування ринку страхових послуг з урахуванням міжнародного досвіду.

Вирішенням всіх проблем, які є на страхового ринку може стати поступове формування страхового кодексу, який би вмістив у себе весь комплекс законодавчих актів, що мають відношення до того чи іншого аспекту страхової діяльності. Розробка і запровадження Страхового кодексу дозволить охопити всі сектори страхового ринку, сприятиме упорядкуванню взаємовідносин між усіма суб'єктами страхового ринку і разом з цим спростить законодавчу базу і знищить усі непорозуміння, які з'являються через протиріччя різних норм у різних законодавчих актах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко О. О. Розвиток страхового ринку України. // Фінанси України. — 2005. — № 8. — С. 140—144.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2005 р. № 369-р.

О. В. Нікітчук
фінанси, V курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТУ М. КИЄВА

Відповідно до чинного законодавства м. Київ є окремою адміністративно-територіальною одиницею і має спеціальний статус, що визначається Конституцією України та Законом України «Про столицю України — місто-герой Київ». Протягом усього періоду свого існування столиця незалежної України виконувала важливі соціально-політичні функції. Київ відіграє провідну роль в економічному розвитку держави: народногосподарський комплекс столиці посідає важливе місце в територіальному поділі праці в Україні. Місто володіє могутнім промисловим, науково-технічним і соціально-культурним потенціалом. Київ є найбільш розвиненим в економічному плані регіоном України.

Специфікою м. Києва, що визначає особливості його соціально-економічного, політичного та духовного розвитку, є безумовно, офіційний столичний статус міста та багатовіковий статус економічного, культурного і політичного центру країни.

Це означає, що бюджет м. Києва є окремою складовою бюджетної системи України, що передбачається його спеціальним статусом як столиці держави. Відповідно до чинного законодавства Уряд України фінансує в повному обсязі здійснення органами місцевого самоврядування Києва столичних функцій. Кошти, необхідні для цього, щороку передбачаються в Законі «Про Державний бюджет України». Рішення органів державної влади, що передбачають додаткові витрати органів місцевого самоврядування міста, обов'язково супроводжуються передачею їм необхідних для цього матеріальних і фінансових ресурсів. Зазначені рішення виконуються органами місцевого самоврядування Києва в межах переданих матеріальних і фінансових ресурсів.

Уряд надає субвенції, виділяє необхідні ресурси для виконання програм, проектів та на інші витрати, пов'язані зі здійсненням містом столичних функцій. Загальні цілі і стратегія на майбутнє визначені Генеральним планом м. Києва на період до 2020 р. — основним документом, в якому викладені принципові рішення в сфері розвитку соціально-економічного комплексу столиці, планування, забудови та іншого використання території міста, в ньому також заплановано перетворити його на сучасний європейський мегаполіс. Ключові моменти, пов'язані з розвитком народногосподарського комплексу столиці, також знайшли своє відображення в Державній програмі соціально-економічного розвитку м. Києва на період до 2010 р.

На території м. Києва акумулюється близько 20 % доходів консолідованого бюджету України. Місто є найбільшим платником податків до Державного бюджету України. В місті Києві при складанні бюджету вперше було використано дотацію вирівнювання з метою ліквідації горизонтальних фінансових дисбалансів. Слід зазначити й те, що місто, яке займає 0,14 % території України, і де проживає 5,5 % її населення, формує шосту частину надходжень до зведеного бюджету держави. За даними Державної податкової адміністрації, у місті зареєстровано близько 14 % платників податків країни, які, проте, забезпечують 26,4 % надходжень до зведеного бюджету України та 32,2 % надходжень до державного бюджету. Столичний Пенсійний фонд повністю забезпечує потреби пенсіонерів-киян. Окрім того, він віддає 67 % своїх надходжень для перерозподілу в регіони. Протягом останніх трьох років обсяги житлового будівництва досягли 1 мільйона кв. м щороку. У середньому на одного мешканця міста припадає майже 20 кв. м житлової площі. Це практично європейські норми.

Київ є головним фінансовим донором державного бюджету і найбільшим наповнювачем Пенсійного фонду.

Столичний статус міста покладає на органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади додаткові обов'язки та гарантує цим органам надання з боку держави додаткових прав.

І. І. Опанасенко

фінанси, V курс,

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

РЕВІЗІЯ РОБОТИ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Статистика фінансових порушень, виявлених ревізіями і перевітками місцевих бюджетів, які проводяться органами Державної контрольно-ревізійної служби (надалі ДКРС), свідчить про вкрай низьку фінансову дисципліну, про нерозуміння своєї ролі в цих процесах економічними і фінансовими службами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також самими розпорядниками бюджетних коштів.

Так, у 2005 році органами ДКРС проведено перевірки виконання бюджетів у Волинській, Одеській, Херсонській, Сумській і Вінницькій областях, а також у 214 районах і містах обласного підпорядкування. Під час перевірок виявлено порушень фінансово-бюджетної дисципліни на загальну суму 77,2 млн грн, що становить близько 3 % обсягів перевірених бюджетів (в 2003 році дана сума складала 8 % обсягів).

Зазначене свідчить про актуальність державного фінансового контролю за виконанням бюджетів.

Контрольними заходами, здійсненими органами ДКРС, встановлюються численні факти, коли бюджетні кошти використано за цільовим призначенням (відповідно до кошторису або плану використання бюджетних коштів), але незаконно, тобто з порушенням вимог законодавства (наприклад, на оплату невиконаних робіт, ненаданих послуг, неотриманих цінностей тощо) або у завищених розмірах (зокрема, у зв'язку з безпідставним завищенням розміру заробітної плати, завищенням вартості товарів, робіт, послуг тощо).

Основною причиною цих порушень є недотримання органами місцевого самоврядування та виконавчої влади норм чинного законодавства на стадіях формування та виконання відповідних бюджетів, недостатній рівень попереднього та поточного контролю за використанням бюджетних коштів. Має місце багато фінансових порушень, пов'язаних з витрачанням коштів понад кошторисні призначення, недотриманням законодавства під час розрахунків з оплати праці, за матеріальні цінності та послуги, наданням в оренду державного і комунального майна за заниженими цінами та незабезпеченням його збереження. За наявності заборгованості із заробітної плати значні суми спрямовуються на преміювання працівників, виплату заробітної плати авансом, за невідпрацьований час, на введення понадштатних посад.

В Україні існує практика нецільового і неефективного використання значної частини коштів бюджетів усіх рівнів, державних позабюджетних фондів, майна державної та комунальної форми власності. У кожній третій з перевірених установ і організацій виявлено порушення норм закупівлі товарів (робіт і послуг) за державні кошти.

Внаслідок недосконалого законодавства або відсутності нормативів, що регулюють планування видатків і використання бюджетних коштів, а також послаблення внутрішньогосподарського контролю мають місце непоодинокі факти безпідставної закупівлі матеріальних цінностей в обсягах, які перевищують поточні потреби, що призводить до їх зіпсування, крадіжок і марнотратства.

Масовими є порушення вимог законодавства щодо обмеження використання бюджетних коштів на проведення капітального та поточного ремонту нежитлових приміщень, придбання автомобілів, утримання засобів мобільного зв'язку та інші непершочергові видатки.

Методологія проведення перевірок бюджетів ГоловКРУ достатньо відпрацьована і в процесі розвитку фінансової системи України постійно удосконалюється. Доцільним є використання поряд з ревізією та перевіркою інших форм контролю — бюджетного аудиту. Головною метою бюджетного аудиту є визначення слабких місць в організації виконання державних програм, впливу цих недоліків на досягнення запланованих цілей та обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання державних фінансів.

Отже, встановлення чітких, однозначних та однакових для всіх процедур та регламентів, прозоре та ефективне формування і використання державних коштів та майна виключатиме саму можливість будь-яких фінансових порушень. Беззаперечно, чим досконаліше законодавство, чим довше діють його норми без змін, тим краще фінансова дисципліна.

С. В. Пальцева

облік і аудит, IV курс,

Таврійська державна агротехнічна академія

ОСНОВНІ МОМЕНТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Проблема забруднення навколишнього середовища є надзвичайно важливою у сучасності країни. Актуальність проблеми пов'язана, насамперед, з посиленням антропогенного впливу на навколишнє природне середовище.

Держава виконує вирішальну роль у проблемі охорони навколишнього середовища. Її завданням є сприяння зменшенню негативного впливу людини на навколишнє середовище, розробка і впровадження механізмів подолання негативних наслідків антропогенного впливу, сприяння зацікавленості суб'єктів підприємницької діяльності у вирішенні даної проблеми.

Для підприємця витрати на охорону навколишнього природного середовища не є привабливими, оскільки єдиним джерелом їх покриття є прибуток підприємства, а самі екологічні платежі не зовсім узгоджуються з економічною сутністю собівартості. На даний момент в Україні на базі чинного законодавства сформовано фінансово-економічний механізм природокористування, який містить як запровадження зборів за використання природних ресурсів, надання пільг при оподаткуванні, так і систему фінансового забезпечення природоохоронних заходів.

Можна виділити два економічних механізми природокористування. Це механізм відшкодування збитків та механізм запобігання їм. Механізми відшкодування збитків виникають при техногенних і природних катастрофах, мають забезпечувати проведення оцінки збитків, потреби у компенсаційних ресурсах та відшкодування витрат. Головним елементом даного механізму є страхування. Механізми запобігання збиткам мають забезпечувати правовий та економічний захист діяльності запобігання збиткам, правову та економічну відповідальність за збільшення величини ризику, зацікавленість суб'єкта господарювання й управління у запобіганні ризикам.

На сьогодні механізм економічного регулювання природоохоронної діяльності оперує переважно групою таких регуляторів, які змушують товаровиробників обмежувати свою природоруйнівну діяльність згідно вимогам нормативів, постанов і законів. Але не спонукає до впровадження екологічно безпечних способів господарювання, скоує природозберігаючу діяльність, застосування інноваційних екологорієнтованих технологій, що призводить до погіршення якості довкілля.

Система регулювання природокористування в Україні потерпає від дефіциту фінансових ресурсів. Водночас нестача фінансових ресурсів — риса, притаманна ринковим відносинам. Через те основна ставка

має бути зроблена на вдосконалення інноваційних фінансових технологій та інструментів їх впровадження за допомогою ринкових механізмів. Одним з напрямів екологічних пріоритетів є розробка нових і вдосконалення наявних механізмів фінансового забезпечення реалізації природоохоронної діяльності. Вона складається з таких елементів, як плата за природокористування; плата за забруднення довкілля; система економічного стимулювання; створення ринку природних ресурсів; удосконалення ціноутворення на використання природних ресурсів з урахуванням екологічного чинника (витрат на відтворення); екологічні фонди; екологічні програми; механізм продажу прав на викиди та скиди забруднюючих речовин встановлення лімітів у межах даної території); система «застава-повернення» (оплата товару і додаткової вартості, яка потім, за визначених умов, повертається); екологічне страхування тощо.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання, з урахуванням успадкованих Україною економічних та екологічних проблем, особливої актуальності набуває посилення механізму екологічного регулювання за допомогою розвитку фінансових відносин у даній царині, при чому слід пам'ятати, що сучасний фінансово-економічний механізм державного регулювання природокористуванням в Україні перебуває на стадії формування.

Ю. А. Патрахалко

облік і аудит, IV курс,

Таврійська державна агротехнічна академія

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України виходять на перший план, адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і уподобаннями.

Але реалізація законодавчо закріпленого права кожного адміністративно-територіального утворення на економічну самостійність неможлива без наявності у кожного органу влади власного бюджету і права його складання, затвердження і виконання без втручання ззовні. Кожен орган влади повинен володіти своїми фінансовими джерелами, достатніми для організації управління економікою і соціальною сферою на своїй території. Одночасно з цим він повинен володіти відносною самостійністю в управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, що надходять до відповідного бюджету. Важлива роль відво-

диться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист та соціальне населення. В цій ланці бюджетної системи зберігається безнадійно застарілий механізм централізованого регулювання вищестоящими органами доходів місцевих бюджетів. Це позбавляє місцеві органи влади фінансової самостійності, на довгі роки закріплює залежність розвитку місцевої економіки і соціальної сфери від можливостей і бажання вищестоящих органів влади вирішувати проблеми, що знаходяться на даній території районів, міст, селищ і сіл. Сьогодні з особливою гостротою постає проблема вироблення дієвого механізму, який би визначав нові принципи формування місцевих бюджетів, чітке розмежування функцій і повноважень усіх рівнів влади, а звідси — видатків кожного виду бюджету, і що саме головне — доходів між різними ланками бюджетної системи. При цьому питання бюджетної політики, оподаткування і міжбюджетних відносин повинні розглядатись і вирішуватись комплексно, оскільки вони тісно взаємопов'язані, і ні один із цих елементів не може бути реформованим без врахування двох інших. Саме ця обставина і зумовила потребу у вивченні процесу формування і виконання місцевих бюджетів, ролі планування в процесі використання коштів та етапів проходження бюджетного процесу на місцевому рівні. Зважаючи на складність та неоднозначність проблеми, що досліджується, існують питання, які потребують поглибленого вивчення, а саме:

- питання розмежування доходів і видатків між державним та місцевими бюджетами;
 - проблеми горизонтального фінансового вирівнювання.
- Для досягнення мети ставляться наступні завдання:
- дослідження економічного змісту місцевих бюджетів та їх ролі у соціально-економічних процесах;
 - розгляд процесу складання, затвердження та виконання місцевих бюджетів;
 - критичне вивчення зарубіжного досвіду у вирішенні проблем місцевих бюджетів;
 - дослідження проблем формування і використання місцевих бюджетів;
 - розробка пропозицій щодо вдосконалення існуючого механізму функціонування місцевих бюджетів.

К. Г. Пономаренко

спеціальність «Фінанси», магістр 1 року навчання,
Національний аграрний університет

БЮДЖЕТНА ПІДТРИМКА ДЕРЖАВОЮ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Державна підтримка підприємств аграрного сектору економіки відіграє суттєву роль і відображає спрямування коштів Державного бюджету у сільське господарство у вигляді фінансової допомоги держави.

Сучасна оцінка реальних витрат держави на сільське господарство ускладнюється постійними змінами законодавства. Зокрема, зміни бюджетної класифікації призводять до постійної зміни структури видатків на сільське господарство з бюджетів різних рівнів, що ускладнює їхній аналіз.

Дослідження видатків зведеного бюджету України на сільське господарство дає змогу зробити висновки про їхнє постійне зростання в абсолютному виразі. У таблиці 1 наведено показники, що характеризують у динаміці видатки зведеного бюджету на сільське господарство.

Таблиця 1

**ВИДАТКИ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ
НА СІЛЬСЬКЕ, ЛІСОВЕ, РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МИСЛИВСТВО [1]**

Показники	2001 р.	2002 р.	Темпи зростання, %	2003 р.	Темпи зростання, %
Загальний обсяг видатків бюджету, млн грн	55 528	60 318,9	108,6	75 793	125,7
ВВП	204 190	225 810	110,6	264 165	116,9
Видатки на сільське господарство, млн грн	1094,8	1337,6	122,2	2803,80	209,6
У % до загального обсягу видатків	1,97	2,22	112,7	3,69	166,2
У % до ВВП	0,54	0,62	114,8	1,06	171,0

Аналізуючи таблицю 1 слід відмітити, що задекларованих Законом України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001—2004 років» 5 % видатків державного бюджету не вдається досягти ні в 2003, ні в 2004 році. У середньому за чотири роки цей показник становив лише 3,6 %.

Попередній аналіз динаміки видатків дає змогу зробити позитивні висновки, але це пов'язане з тим, що за новою класифікацією видатки на загальне керівництво та управління агропромислового комплексу віднесеного коду функціональної класифікації бюджету 0421 «Сільське господарство», тоді як раніше ці видатки відносились до коду 010000 «Державне управління».

У 2004 році було здійснено концентрацію видатків державного бюджету на найбільш важливих напрямках агропромислового виробництва.

ва, в зв'язку з чим фінансувалося 17 державних та 23 галузевих цільових програм на суму 1262,8 млн грн. Але в більшості випадків з державного бюджету виділяється на виконання визначених законодавством програм лише 20—30 % до потреби.

За висновками Рахункової Палати Міністерство аграрної політики до кінця 2004 року не розподілило і допустило вилучення 14 млн грн. Лише 1 % фермерських господарств (385 із 42 533) отримали державну підтримку.

Найголовніша вада бюджету 2006 року для сільського господарства — істотно не змінилися напрямки використання бюджетних коштів. Відсутній аналіз фінансово-економічної ситуації розвитку сільськогосподарського виробництва, моніторингу та прогнозування ринків сільськогосподарської продукції, що є дуже важливим зважаючи на можливий вступ до СОТ.

Висновок. Для більш ефективної бюджетної підтримки, на нашу думку необхідне: удосконалення напрямків використання бюджетних коштів; усунення негативних наслідків секвестрування і можливість допущення його в майбутньому; відповідність напрямків бюджетної підтримки стратегічним цілям розвитку АПК; наукове обґрунтування законодавчих актів з регулювання розвитку АПК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрії підтримки з бюджету не відчули. Прес-служба Рахункової палати — 01.03.2005 // <http://www.ac.-rada.gov.ua>.
2. Комарова І. В. Фінансування сільськогосподарських товаровиробників в Україні з бюджетів різного рівня // *Фінанси України*. — 2004. — № 12.
3. Статистичний щорічник України за 2004 рік // <http://www.ukrstat.gov.ua>.

М. А. Прус

Національний аграрний університет

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Сучасний рівень пенсійного забезпечення в Україні не забезпечує гідного рівня життя для людей похилого віку. Для більшості громадян України стало зрозумілим необхідність проведення суттєвих змін в системі пенсійного забезпечення. Але, існуючі в Україні демографічні проблеми суттєво ускладнюють розв'язок цієї задачі. На фоні збільшення загальної тривалості життя та незначного збільшення народжуваності спостерігається дисбаланс чисельності населення пенсійного віку по відношенню до чисельності населення працездатного віку, який матиме тенденцію до поглиблення, починаючи з 2020 року.

З метою удосконалення засад пенсійного забезпечення в Україні було узагальнено зарубіжний досвід, на основі якого виділено три моделі.

Перша модель пенсійної системи в Німеччині, також характерна для Австрії, Італії, Франції та більшості інших країн Західної Європи, характеризується як «система трьох рівнів».

До першого рівня захисту відносяться всі відокремлені системи, які функціонують на основі правових норм та є обов'язковими для певного кола людей. Розмір пенсії за першим рівнем обов'язкової системи пенсійного забезпечення складає приблизно 1000 €.

До другого рівня захисту старості відносять забезпечення від підприємств. Ця форма захисту є добровільною. Майже половина працюючого населення в Німеччині охоплена договорами про забезпечення в старості від підприємств. Середній розмір пенсії, які надають підприємства, складає близько 250—400 €.

Третій рівень захисту в старості — це захист приватним способом, який є добровільним. Для цього прийнятні будь-які форми створення приватного капіталу.

Друга модель характерна для США, де функціонують як державні, так і приватні системи. Вони виконують не тільки соціальну, але й інвестиційну роль. Більш того, саме накопичення в пенсійні фонди, передусім створені в рамках накопичувальної системи, є одним з головних джерел інвестицій в американську економіку.

В розподільній системі США пенсіонери отримують не власні гроші, а гроші працюючих робітників, які сплачують податки у відповідні пенсійні фонди.

Розглянемо два види накопичуючих пенсійних програм: з встановленими виплатами та встановленими внесками. Перший вид забезпечує учасникам фіксований розмір пенсії, який для кожного робітника визначається з урахуванням розміру заробітної плати та стажу роботи в компанії.

Програми з встановленими внесками фінансуються підприємцями та найманими робітниками в рівних частках. При цьому кожний учасник такої програми має свій персональний рахунок у пенсійному фонді та право вибору між різними інвестиційними програмами, пропонуваними керівниками компаній.

Крім участі у спільних пенсійних програмах, які організуються за місцем роботи, кожний американець може відкрити і свій особистий пенсійний рахунок — ОПР.

Третя модель пенсійного забезпечення діє у Великобританії, яка вважається однією з самих досконалих у світі.

Пенсійна система у Великобританії трьохрівнева і включає базові, державні мінімальні пенсії, державні пенсії за вислугу років та недержавні пенсії. Базовий рівень гарантується державою.

Другий рівень — пенсій за вислугу років, який враховує трудовий стаж і розмір заробітної плати.

Третій рівень, являє собою недержавну пенсійну систему.

Система пенсійного забезпечення в Україні включає загально-обов'язкове державне та недержавне страхування.

Не зважаючи на певні зрушення протягом останніх років в здійсненні пенсійної реформи, існує ряд невідкладних проблем, що потребують свого вирішення. Перш за все, необхідно створити рівні можливості для пенсійного забезпечення громадян незалежно від сфери їх зайнятості та виду діяльності, усунути диспропорції у розмірах пенсій, здійснити заходи щодо скорочення пільг по сплаті внесків до Пенсійного фонду, а у разі збереження більш сприятливих умов для діяльності АПК, передбачити у видатках державного бюджету кошти на компенсацію відповідних пільг, а також забезпечити в повному обсязі розмежування джерел фінансування пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, не допускаючи при цьому запровадження нових пільг без визначення джерел їх фінансування.

О. М. Рудь

фінансово-економічний факультет, III курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

При виникненні бюджетної системи значна увага економістів була зосереджена переважно на дохідній частині. Однак одним з найактуальніших питань є вибір оптимального рівня бюджетних видатків і їх розподіл. Так, наприклад, в Україні за 1999—2006 роки видатки збільшились в 5 раз (рис. 1). Тому проблема формування і впливу системи державних видатків є важливою і її вирішення потребує глибокого наукового дослідження.

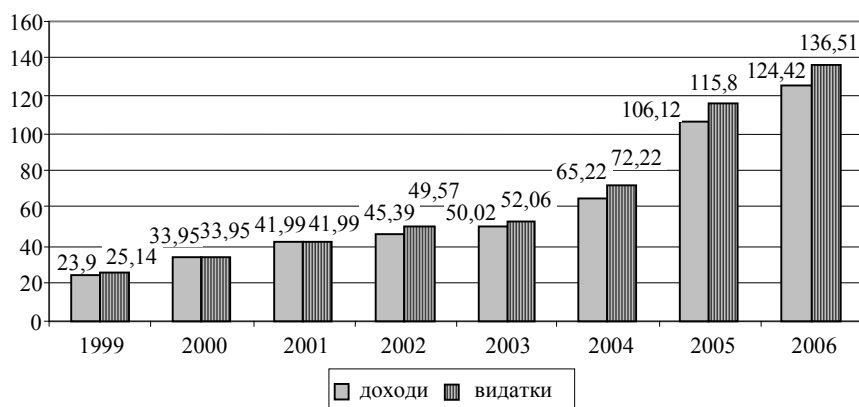

Рис. 1. Бюджет України, 1999—2006 рр.

Видатки бюджету не слід ототожнювати з витратами. Видатки бюджету — це кошти, що спрямовуються на здійснення програм і заходів передбачених відповідним бюджетом. Витрати — це видатки бюджету на погашення основної суми боргу. Різноманітність конкретних видів бюджетних видатків обумовлено низкою чинників: природою і функціями держави, рівнем соціально-економічного розвитку країни, зв'язками бюджету з народним господарством та інші. На формування видатків бюджету України в сучасних умовах найбільший вплив мають такі фактори:

- зростання державного боргу;
- дефіцит бюджетів усіх рівнів;
- залучення зовнішніх ресурсів;
- політика держави;
- економічна криза, яка спричиняє зростання видатків на соціальний захист населення; зростання видатків на фінансову підтримку державного сектору від банкрутства, а не на інноваційну діяльність.

Зростання і розвиток економіки у нас досягається за рахунок екстенсивних методів, коли використання застарілого обладнання та технологій призводить до збільшення частки трудо- та матеріальних витрат у собівартості продукції. А також за рахунок легалізації доходів. В Україні, яка трансформує свою соціально-економічну систему, здійснює перехід до сучасних умов господарювання, бюджет повинен виконувати роль основного регулятора і бути рушійною силою економічного зростання. На нашу думку було б економічно вигідно фінансування наступних галузей з бюджету: енергозберігаюча, туристична, будівельних матеріалів, машинобудівна, хімічна, селекційна, тобто ті галузі, які є пріоритетними і прибутковими, але яким не вистачає коштів для розвитку. Для здійснення цього було б доцільно зробити наступне:

- створення умов здешевлення кредитування національної економіки;

- залучення коштів Світового Банку, Європейського банку реконструкції і розвитку для реалізації проектів у пріоритетні галузі економіки.

Так, проект «Розширення доступу до ринків фінансових послуг» цього року передбачає надання довгострокових позик Уряду України: Світовим Банком — 250 млн грн; Державний бюджет України — 5 млн грн; фінансові установи, кінцеві позичальники — 10 млн грн. Метою проекту є розвиток економіки регіонів та інфраструктури фінансово-кредитного ринку в сільській місцевості. У 2004 році ЄБРР інвестував в Україну 350 млн доларів, з них 10 млн доларів було надано компанії «Енергетичний альянс» на розвиток енергозберігаючих технологій, що дало змогу заощадити 25 % вартості енергетики.

- затвердження інвестицій державних планів для державних підприємств як складової частини фінансових планів відповідно до державних пріоритетів розвитку та з урахуванням ефективності інвестиційних проектів.

Зокрема, Францією буде надано 500 млн євро для створення Кримського морського транспортно-промислового комплексу «Донузлав»;

- формування інвестиційного ресурсу бюджету, за рахунок приватизації державного майна.

Так, загальна сума доходу від приватизації «Криворіжсталі» становить 24,2 млрд грн, частина від цієї суми могла бути інвестована в одну з пріоритетних галузей. Натомість, ці доходи не є продуктивними, оскільки використовуються на покриття дефіциту бюджету та розрахунками з боргами.

Слід зазначити, що не всі галузі повинні фінансуватись за рахунок бюджету, а лише ті, які є недостатньо привабливі для інвесторів, але мають великі перспективи розвитку у майбутньому. Крім того частка фінансування з держбюджету на інноваційну діяльність повинна збільшитись, як в промисловість, так і сільське господарство (рис. 2). Крім того, має бути створена програма розподілу бюджетних ресурсів на найближчі 10—15 років.

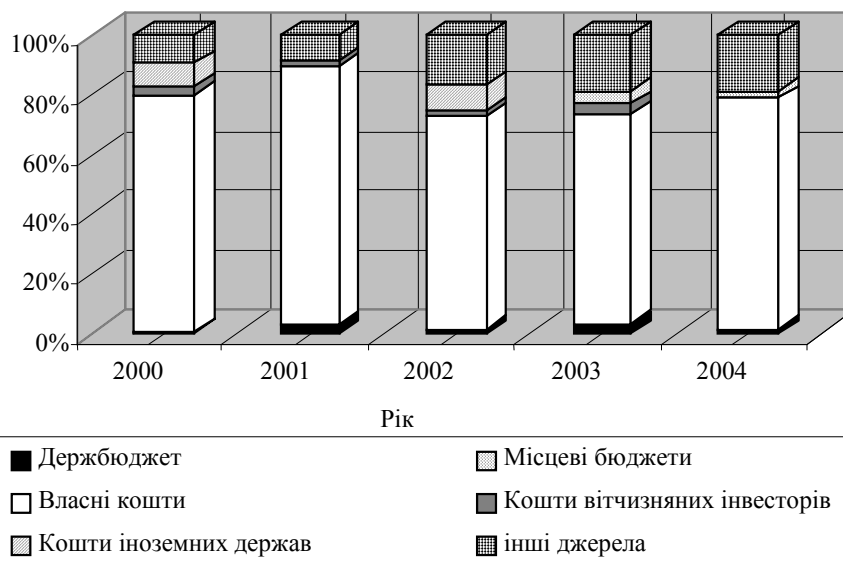

Рис. 2. Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості

Змін в розподілі видатків бюджету на інноваційно-інвестиційну діяльність вимагає сама економіка України. Адже розвиток цієї діяльності є головною передумовою економічного зростання та економічної стабільності.

А. В. Співак

спеціальність «Державні фінанси»,

IV курс ОФФ,

Київський національний торговельно-економічний університет

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ

В Україні фінансовий контроль успадкував фіскальне спрямування — пошук відхилень від встановлених норм та покарання осіб винних у допущених порушеннях. Водночас в світовій практиці давно використовується така форма контролю, як аудит адміністративної діяльності, який ще називають операційним, управлінським аудитом або аудитом ефективності.

10 серпня 2004 року Кабінету Міністрів України прийняв Постанову № 1017 «Про затвердження порядку проведення органами державної контрольно-ревізійної служби аудиту ефективності виконання бюджетних програм», згідно з якою основним завданням аудиту ефективності є оцінка виконання результативних показників бюджетних програм, оцінка ефективності виконання бюджетних програм, виявлення упущень і недоліків організаційного, нормативно-правового та фінансового характеру, які перешкоджають своєчасній, повній і якісній реалізації запланованих цілей, визначення ступеня впливу виявлених упущень і недоліків на реалізацію запланованих цілей, розроблення пропозицій щодо шляхів (форм, засобів) підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Аудит ефективності проводиться органами державної контрольно-ревізійної служби за планами, які складаються та затверджуються у визначеному законодавством порядку.

На сьогоднішньому етапі в стратегії діяльності КРС закладені положення, згідно з якими основною метою під час перевірок є не виявлення факту порушення, а надання оцінки рівню виконання державних програм і всіх аспектів бюджетного процесу, розкриття резервів у формуванні і витрачанні державних ресурсів, виявлення причин відхилень від законності та ефективності фінансово-господарських операцій, резервів підвищення ефективності управління державними ресурсами, виявлення причини збиткової діяльності тієї чи іншої галузі. Це для того, щоб можна було запропонувати: як реорганізувати дану галузь, аби вона працювала на користь людям і державі.

Таким чином, трансформація контролю від форми ревізії (перевірки) до аудиту ефективності є кроком до якіснішого підходу як в організації виконання бюджетних програм, так і в проведенні контрольних дій.

Останнім часом з'явилося багато наукових розробок присвячених теоретичним, правовим і методологічним проблемам аудиту ефективності. Аналіз цих праць свідчить, що поза дослідженнями лишаються питання розроблення механізму проведення аудиту ефективності.

На наш погляд важливим є питання розроблення і відповідного оформлення базових принципів й основних процедур аудиту ефективності, відповідного нормативно-правового забезпечення і підготовки кадрів для професійного здійснення аудиту ефективності.

Впровадження аудиту ефективності бюджетних програм має передбачати комплекс заходів. З цією метою доцільно розробити:

- чіткий нормативний документ із поясненнями;
- методичні матеріали щодо впровадження аудиту ефективності;
- порядок контролю щодо впровадження результатів аудиту ефективності;
- порядок доведення інформації до зацікавлених органів.

М. В. Танасієнко

економіка підприємства, III курс,
Уманський державний педагогічний університет

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Фінансова політика — сукупність стратегічних і тактичних фінансових цілей, визначених на певний період, які реалізуються у процесі фінансової діяльності держави. Фінансова політика має самостійне значення і водночас є головною умовою реалізації волі держави у будь-якій сфері суспільного життя. Конкретне вираження фінансова політика знаходить у чинній системі мобілізації фінансових ресурсів та їхнього використання для задоволення різноманітних потреб держави, підприємницьких структур і населення.

На сьогодні для України, як і для інших трансформаційних економік, особливе значення має обґрунтування фінансової політики держави, бо остання визначає ефективність функціонування і впливу на соціально-економічні процеси фінансової системи держави. Якщо в умовах сформованої ринкової системи фінансова політика урядів мало чим відрізняється і залежить лише від фази економічного циклу, яку проходить національна економіка, то зовсім інші завдання стоять перед фінансовою політикою країн із трансформаційною економікою.

Важливе значення для трансформаційної економіки має визначення пріоритетів фінансової політики, її ідеології та стратегії. Саме стратегія фінансової політики держави дасть змогу переступити через суперечності сьогодення і визначити перспективи інтеграції України до світової ринкової системи.

Фінансова діяльність держави являє собою двоякий процес: з одного боку, це процес формування фондів фінансових ресурсів, а з другого — процес їх використання. Цей процес здійснюється за допомогою таких видів (форм) фінансової діяльності, як бюджетна, податкова, а також діяльність на фінансовому ринку. Згадані види фінансової діяльності взаємопов'язані і в цілому повинні забезпечувати реалізацію як стратегічних, так і тактичних цілей фінансової політики держави.

Стратегічною метою соціально-економічної політики для України є фінансова політика інноваційного розвитку, яка має забезпечити реструктуризацію економіки, технічне переоснащення вітчизняних підприємств, тобто створити умови для їхньої конкурентоспроможності на світовому ринку. Саме такий підхід забезпечить якісно нові умови інтеграції українських виробників, а відтак і національної економіки у світове господарство. Реалізація цієї стратегії визначає необхідність розроблення і впровадження відповідного механізму державної соціально-економічної політики, який би поєднав реалізацію як стратегічних, так і тактичних цілей. Дієвість і ефективність механізму конкретизується через реалізацію таких тактичних цілей: правове забезпечення шляхом

прийняття відповідних законів і нормативних актів; створення організаційно-інституційного забезпечення цього процесу; впровадження відповідного механізму фінансування інноваційного розвитку українських підприємств.

Така стратегія розрахована на перспективу й передбачає вирішення великомасштабних завдань, визначених економічною і соціальною стратегією держави. У процесі її розроблення прогнозуються основні тенденції розвитку фінансів, формуються концепції їхнього використання, виробляються принципи організації фінансових відносин. Вибір довгострокових цілей і складання цільових програм у фінансовій діяльності необхідні для концентрації фінансових ресурсів на головних напрямках економічного і соціального розвитку країни.

Отже, фінансова діяльність держави — це процес здійснення стратегічних і тактичних цілей фінансової політики за допомогою відповідних фінансових інструментів, тобто фінансового механізму. Розгляд сутності, цілей, засобів та результатів фінансової діяльності держави сприятиме глибшому усвідомленню потенційних можливостей її впливу на соціально-економічні процеси, стане основою для підвищення ефективності фінансової політики держави і вдосконалення фінансового механізму.

О. В. Харченко
фінанси, IV курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ФІНАНСУВАННЯ МОЛОДІЖНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОГРАМ

У житті кожної молодої людини завжди настає період, коли вона починає планувати і будувати своє майбутнє. Мабуть, одним із найскладніших етапів цього планування є етап, пов'язаний із пошуком і придбанням житла. Адже молодій особі чи сім'ї надзвичайно важко взяти банківський кредит для купівлі житла, а потім сплачувати.

Звичайно, що держава повинна піклуватися про своє молоде покоління. Тому органами влади було розроблено програму, що передбачає надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) житла.

Відповідно до даного положення, право на отримання кредиту мають молоді сім'ї та одинокі молоді громадяни, які визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов та перебувають у зв'язку з цим на квартирному обліку за місцем проживання. Залежно від кількості дітей, позичальник має право на відшкодування до 50 відсотків суми зобов'язань за кредитом.

Здавалося б все добре, маємо прекрасну програму, проте з її появою одночасно з'явилася маса проблем, які перешкоджають її нормальній і повній реалізації.

Варто почати, мабуть, з того, що не існує окремого закону, який би регулював це питання. Є лише кілька абзаців у законі про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді України. Все регулюється підзаконними актами, положеннями Кабміну і т.д.

Ще однією серйозною проблемою є нестача бюджетних коштів для фінансування цієї програми. Адже в даний час програма молодіжного кредитування передбачає лише 130 мільйонів гривень на рік, а потрібно, за розрахунками, не менше 15—16 мільярдів. А це — більше 10 відсотків всього бюджету України. Тобто можна зробити висновок, що економіка нашої країни ще не готова до належного виконання цієї програми хоча б на 50 відсотків.

Дві попередні проблеми породжують наступну. На думку спеціалістів, які досліджували виконання програми пільгового кредитування молодіжного будівництва, вона — неефективна та корупційна.

На жаль, є факти, які підтверджують, що Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву допомагає лише обраним, тобто людям, які мають неформальний доступ до керівників цього фонду. Це або родинні чи дружні зв'язки, або люди, що пов'язані з керівництвом цього фонду. Вони мають перше право на отримання цих кредитів в той час, коли тисячі молодих людей роками стоять у чергах на отримання кредиту і не бачать перед собою ніяких перспектив.

Програма не є досконалою, що підтверджується численними недоліками. Серед них, для прикладу, можна виділити той, що ринкові ціни на 1 квадратний метр житлової площі майже вдвічі вищі, ніж передбачено в положенні, а різницю, звичайно, повинні сплатити позичальники. Постає питання про ефективність цієї програми для громадян-споживачів.

Ще однією проблемою для молоді є вибір будівельної компанії, послугами якої скористатись і якій дійсно можна довіряти. Ще більшої актуальності це питання набуло після недавнього банкрутства групи будівельних компаній «Еліта-Центр», яка зібрала внесків від близько 1500 громадян, які становили в середньому 25 000 \$. Такі випадки на ринку житлового будівництва непоодинокі. Отже, напрошується висновок, що контроль з боку держави є досить низького рівня. Тоді як програми такого рівня потрібно контролювати на кожному етапі їх реалізації.

Отже, зважуючи всі ці факти, ми дійшли висновку, що дана програма є неефективною і недоцільною. На нашу думку, потрібно не вкладати кошти в її реалізацію, а направити їх на підготовку висококваліфікованих молодих спеціалістів, забезпечити їх гідним робочим місцем і достойною заробітною платою, яка б дозволила молодим сім'ям без проблем взяти кредит на купівлю чи будівництво житла.

О. І. Чугунов

спеціальність «Фінанси», IV курс,
Київський національний
торговельно-економічний університет

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА МІЖБЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Однією з основних складових міжбюджетного регулювання є формування доходів місцевих бюджетів, яке значною мірою впливає на регіональний соціально-економічний розвиток.

При визначенні бюджетної політики щодо регулювання місцевих бюджетів одним з важливих елементів є планування та виконання дохідної частини зазначених бюджетів.

На сучасному етапі розвитку системи міжбюджетного регулювання основними напрямками зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування у частині доходів бюджету повинно стати:

- розширення власної дохідної бази місцевих бюджетів усіх рівнів та створення відповідних стимулів для нарощування доходів;
- підвищення ролі місцевих органів влади щодо визначення ставок оподаткування окремих місцевих податків і зборів;
- спрямування місцевих податків і зборів, дивідендів, доходів від операцій із капіталом на виконання власних повноважень місцевих органів влади, тобто на житлово-комунальне господарство, капітальний ремонт житлового фонду, благо устрій, будівництво тощо;
- продовження чинності положень законодавства щодо використання плати за землю та податку з власників транспортних засобів як джерела фінансування так званих делегованих повноважень місцевих органів влади.

Загальні обсяги доходів кожного регіону доцільно розраховувати виходячи із обсягів відповідних прогнозних доходів у цілому в державі та коефіцієнта податкоспроможності бюджетів адміністративно-територіальних одиниць.

Виходячи з необхідності удосконалення процесу формування дохідної частини місцевих бюджетів доцільним є наступне:

- вдосконалення міжбюджетних відносин у частині формування доходів місцевих бюджетів виходячи з динаміки фінансово-бюджетних та соціально-економічних показників розвитку адміністративно-територіальних одиниць, надання яких держава делегує органам місцевого самоврядування;
- зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів, поглиблення децентралізацію управління бюджетними ресурсами шляхом проведення адміністративної реформи з метою створення фінансово спроможних адміністративно-територіальних одиниць;

- забезпечення подальшого врегулювання міжбюджетних відносин на рівні районів, територіальних громад сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;
- удосконалення порядку планування міжбюджетних трансфертів з метою заохочення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до нарощення дохідної бази;
- здійснення поетапного скасування пільг з податків, що зараховуються до місцевих бюджетів, наданих для підприємств пріоритетних галузей економіки та переходу до надання цим підприємствам бюджетних коштів на конкурсних засадах.

На даному етапі розвитку міжбюджетних відносин є необхідність у розробці ефективної системи міжбюджетного регулювання, зокрема, у частині доходів місцевих бюджетів побудованої на основі економіко-математичного моделювання, що дозволить підвищити наукову обґрунтованість формування дохідної частини місцевих бюджетів.

Ю. П. Яцина

«фінанси» IV курс,

Київський національний

торговельно-економічний університет

ВИЗНАЧЕННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ — ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Сьогодні Україна перебуває на досить складному шляху перетворень. Вона ставить перед собою одне з нагальних питань, яке намагається вирішити уже протягом 14 років своєї незалежності, — ліквідація бідності як соціального явища. Тому сьогодні країні потрібне швидке вирішення проблеми бідності та розподілу доходів, що сприятиме включенню населення до ринкових реформ і дозволить створити середній клас, який матиме цивілізовані умови життя.

Бідність є глобальною проблемою. Загальна кількість бідних перевищила 1,3 млрд чол., при цьому 2/3 всіх нужденних людей проживають у 10 країнах світу (Індії, Китаї, Бангладеш, Бразилії, Індонезії, Нігерії, Пакистані, Ефіопії і Філіппінах). За оцінками Світового банку, 1/4 населення світу проживає в умовах жахливого зубожіння. На особливу увагу заслуговують люди, які проживають в умовах абсолютної бідності і які потрапили в це становище в результаті дискримінації або з причини свого віку, інвалідності, хвороби. Помітно зростає розрив між багатими і бідними: у Китаї співвідношення доходів багатих і бідніших верств становить 7:1; у країнах ЄС — 5—7:1; в Японії — 4,3:1; а в Україні — 30:1 [3].

Існують два підходи до визначення поняття «бідність». В основу першого, який широко трактує категорію бідності, лежить об'єктивна відповідь на питання: яким повинен бути мінімальний доход сім'ї, необхідний для виживання, або хто вважає себе бідним.

Другий підхід базується на статистичному вивченні цифрової інформації і поділяється на абсолютний і відносний. Абсолютний полягає в оцінці мінімального «споживчого кошика», який, включає набір, в ос-

новному, продовольчих товарів. Абсолютна нерівність визначає стан людини, за якого дохід (достатній або недостатній для придбання «споживчого кошика») визначає межу між небідною і бідною людиною.

Об'єктивні дані про розподіл населення на багатих і бідних, тобто групування людей за розмірами доходів, дають такі споживчі стандарти, як прожитковий мінімум, мінімальний споживчий бюджет, бюджет високого достатку. Для України характерним є групування людей за прожитковим мінімумом (ПМ), мета якого — встановити правила визначення ПМ в регіонах для того, щоб оцінювати рівень життя населення при розробці і реалізації регіональних соціальних програм, надавати необхідну державну допомогу малозабезпеченим громадянам, формувати місцеві бюджети. І це є одним із фундаментальних заходів, які забезпечують функціонування захисту населення. Якщо ж доходи людини є нижчими від ПМ, то ця людина потрапляє в поле зору органів соціального захисту.

Відповідно до прожиткового мінімуму населення розподіляють на 3 групи:

- 1) середньомісячний дохід на душу населення є нижчим від ПМ (бідні);
- 2) від одного до двох ПМ (малозабезпечені);
- 3) більше двох ПМ (відносно безпечні).

Першим кроком до розробки державної стратегії подолання бідності в Україні став Указ Президента, який був підписаний ще 15 серпня 2005 р., де вперше на державному рівні було проаналізовано наявні проблеми і окреслені основні напрями дій. Розвитку цих ідей послугувало розроблення Постанови КМУ про стратегію подолання бідності, за якою передбачалося «подолати бідність» в три етапи:

- 1) 2001—2002 рр. — знизити рівень бідності з 26,7 % до 26,0 %;
- 2) 2003—2004 рр. — знизити рівень бідності з 26,0 % до 25,0 %;
- 3) 2005—2009 рр. — знизити рівень бідності з 25,0 % до 21,5 % [5].

Отже, якщо Україна прагне досягнути європейських стандартів, де основним напрямом соціальної політики є створення середнього класу власників, їй потрібне швидке вирішення проблеми бідності шляхом зростання виробництва, скорочення диференціації доходів населення тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Архангельський Ю.* Дієві чинники зменшення бідності в Україні // Україна: аспекти праці, 2005. — № 1. — С. 35—40.
2. *Лібанова Е.* Подолання бідності: погляд науковця // Україна: аспекти праці, 2003. — № 7. — С. 26—32.
3. *Панієв М.* Світовий досвід застосування соціальних стандартів // Економіка України, 2004. — № 1. — С. 5.
4. *Саріогло В.* Методичні підходи до підвищення надійності оцінок рівня бідності для регіонів України // Статистика України, 2005. — № 3. — С. 31—36.
5. *Сергієнко О.* Бідність в Україні — теорії та реалії // Україна: аспекти праці, 2003. — № 5. — С. 47—50.

6. *Сьомін С.* Небезпечна прірва між багатими і бідними. Щодо проблеми бідності та формування середнього класу в Україні // Політика і час, 2002. — № 12. — С. 27—33.

7. *Яременко О.* «Багаті» і «бідні» — як ми себе ідентифікуємо // Україна: аспекти праці, 2002. — № 8. — С. 49—51.

Розділ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

М. М. Архіпова

податковий менеджмент, V курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ — ОСНОВА ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Податкові надходження є основною частиною доходів зведеного бюджету України. Зокрема за період 2000—2005 років фактичні податкові надходження у середньому становили 71,4 % загальної суми доходів зведеного бюджету. Водночас цей показник має у зазначеному періоді тенденцію до зниження. Основним джерелом податкових надходжень є прямі і непрямі податки. Їхня роль у формуванні доходів бюджету постійно змінюється. Серед прямих податків найвагоміше бюджетне значення мають податок на прибуток підприємств та податок з доходів фізичних осіб. Якщо в 1998 р. надходження за податком на прибуток (19,7 %) переважали над надходженнями за прибутковим податком із громадян (12,3 %), то надалі відбувається збільшення ролі податку на прибуток підприємств (до 25,8 % у 2005 р.) та зростання прибуткового податку (до 17,6 % у 2003 р.), що пов'язано зі збільшенням легальних грошових доходів громадян.

За даними ДПА у м. Києві (внесок м. Києва до казни держави залишається стабільно високим і за січень—грудень 2005 року склав по податкових надходженнях 36,9 % зведеного бюджету України: по податку на прибуток підприємств — 26,7 %, збір ПДВ з вироблених в Україні товарів — 58,4 %), податкові надходження до Зведеного бюджету за 2005 рік склали 22994 млн грн, що в 1,63 рази перевищують показник минулого року і майже в 2 рази перевищують надходження 2003 року. Серед основних бюджетоутворюючих податків, питома вага яких в податкових надходженнях бюджету складає 88,4 %, визначальний вплив мають ПДВ (9180 млн грн, що в 1,6 рази більше надходжень минулого року) — 40 %; податок на прибуток підприємств (6649 млн грн, що в 1,5 рази більше надходжень минулого року) — 29 %; податок з доходів фізичних осіб (3138 млн грн, що в 1,36 рази більше надходжень минулого року) — 13,6 %; акцизний збір (930 млн грн, що в 1,1 рази більше надходжень минулого року)

— 4 %; плата за землю (427 млн грн, що в 1,1 рази більше надходжень минулого року) — 2 %.

Аналізуючи взаємозв'язок питомої ваги надходжень прибуткового податку з громадян у фонді оплати праці та податку на прибуток підприємств у прибутку підприємств із реальними надходженнями названих податків, слід зауважити, що при збільшенні ставки податку на прибуток на 1 відсотковий пункт питома вага прибутку прибуткових підприємств у ВВП зменшується на 1,7 відсоткові пункти, реальні надходження податку також зменшуються. Збільшення узагальненої ставки прибуткового податку на 1 відсотковий пункт призводить до зменшення питомої ваги оплати праці найманих працівників у ВВП на 0,7 відсоткові пункти до 2004 року, а останнім часом збільшення узагальненої ставки призводить до збільшення надходжень від податку до бюджету до 19,4 млрд грн у 2005 році.

На динаміку практично всіх макроекономічних змін впливає рівень оподаткування в Україні, передусім податком на додану вартість. Являючись по суті податком на внутрішнє споживання, ПДВ безпосередньо впливає на рівень сукупного попиту та пропозиції. Темп росту надходжень ПДВ не завжди збігається з відповідним зростанням бази оподаткування. З 1998 по 2001 роки темп росту надходжень відставав від темпу росту номінального ВВП, лише у 2002 році темпи зростання надходжень від ПДВ випередили темпи зростання бази оподаткування (призупинилась негативна тенденція щодо падіння частки ПДВ у ВВП). Сьогодні частка надходжень з ПДВ у ВВП складає близько 8 %, що перевищує показник минулого року на 33 %, у доходах зведеного бюджету — 31,3 %, і тому відіграє значну роль у формуванні доходів бюджету.

Ефективність організації податкової системи та діяльність органів податкової служби, які безпосередньо впливають на стабільність податкових надходжень до бюджету та соціально-економічні процеси в суспільстві, можна охарактеризувати, використовуючи показники: коефіцієнт стабільності податкової системи, сукупне податкове навантаження на ВВП, коефіцієнт еластичності податкової системи та коефіцієнт збираності податків. Використовуючи дані ДПА у м. Києві, можна відмітити, що податкове навантаження розподіляється по платниках податків не пропорційно. Так, наприклад, по податку на прибуток підприємства галузей металургії та обробки металу, виробництва електроенергії, газу та води, роздрібної торгівлі, готелі і ресторани, транспорт, НАК «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» сплачують податку менше порівняно з пропорційною часткою отримуваних доходів і, навпаки, підприємства інших досліджуваних галузей нараховують і сплачують податків більше порівняно з пропорційною часткою одержуваних скоригованих валових доходів.

Отже, податки є основним видом формування доходів бюджету. Прогнозованість та ефективність адміністрування податків в Україні не тільки впливає на наповнення доходів державного бюджету. Вони

сприяють забезпеченню його збалансованості у короткостроковій перспективі (поточний бюджетний період). Разом з тим це відбивається на загальній макроекономічній політиці держави на середньо- та довгострокову перспективу.

В. М. Глухов

облік і аудит, магістратура,

Таврійська державна агротехнічна академія

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ

Однією з найважливіших проблем органів податкового обліку та контролю є проблема неправомірного відшкодування ПДВ, яка заклала фундамент для створення окремого кримінального бізнесу, приводить до утруднення та нестабільності податкової системи та розквіту тіньової економіки.

Впродовж 2004 р. ДПІ України зберегла близько 1 млрд грн державних коштів від фіктивних операцій з ПДВ. Було виявлено більше 5 тис. підприємств, які незаконно декларували ПДВ, створюючи тим самим хвилювання у суспільстві.

У формуванні доходної частини бюджету України ПДВ відіграє особливу роль. В 1996—1997 рр. він забезпечував 20 % надходжень загальної суми податків та платежів. З 1998 р. в Україні простежувалось постійне зниження доходів від ПДВ (у 1998 р. його доля у загальній сумі доходів складала 34,1 %, в 2001 р. — 28,2, в 2003 р. — тільки 17 %). Доля ПДВ у ВВП за останні 5—7 років зменшилася з 8,3 до 4,9 %. Зниження долі ПДВ визначено одержанням платниками від'ємного сальдо отриманого і сплаченого податку (в 2003 р. 33,2 млрд грн, або 70 %) і значної суми податкових пільг по цьому податку (в 2003 р. по відношенню до 2002 р. втрати бюджету від пільг по ПДВ зросли на 33 %, їх доля у загальних податкових пільгах склала 87 %). Загальний залишок відшкодування сум ПДВ станом на 1 січня 2004 р. склав 7,38 млрд грн. За 5 років заявки на відшкодування ПДВ зросли у 3 рази, відшкодування сум грошовими коштами — в 7 разів, тоді як надходження в бюджет збільшилися тільки в 1,5 рази [6].

Питання полягає в тому, що — навіщо мати податок, який нічого не дає державі, існуючий механізм функціонування податку значно ускладнює роботу підприємств, а прості громадяни сплачують невідомо за що.

Більшість науковців вважають відверто передчасним введення ПДВ в Україні і це достатньо обгрунтовано. Однією з проблем функціонування податку є криза неплатежів, яка дуже характерна для країн що розвиваються. На даний момент відшкодування ПДВ підприємствам відбувається з затримкою як мінімум на три місяці, а це значні суми, які підприємства могли б використовувати і які використовуються державою як безвідсотковий кредит. Значно зріс контроль з боку держави (проводяться додаткові перевірки підприємств з боку ДПІ), адміністру-

вання податку постійно ускладнюється все новими і новими положеннями закону [7].

Зменшення ставки оподаткування до 15 %, як вимагає ЄС, не змінить загальної ситуації, тому що тіньові схеми вже напрацьовані, а диференціація ставок призведе до диспропорцій в економіці. Відміна ПДВ як такого не можлива, тому що зникає важливий важіль стримування попиту, та з'являються суттєві проблеми в сфері ЗЕД.

Більшість науковців вважають, що ПДВ є найбільш зручним і ефективним у використанні, але на прикладі України ці висловлювання не відповідають дійсності.

Проблема ПДВ в Україні пов'язана з відшкодуванням. Тому розглянути проблему потрібно виходячи з того як державі уникнути відшкодування ПДВ з бюджету. Для цього можна використати досвід інших країн стосовно використання непрямих податків.

Державними діячами пропонувалося замінити ПДВ на податок з обороту, або податком з продажу.

Суттєвим недоліком податку з обороту є кумулятивний ефект. А.В. Мельник наводить дані, що за розрахунками С. Терьохіна, при 8 галузевих ітераціях (на його думку, в Україні в середньому саме така їх кількість) запропоновані 10 % оборотного податку призведуть до зростання цін на продукцію середнього ступеня переробки на 214 %, а для машинобудування та електроніки на 417 % на рік [1].

Особливої уваги потребує дослідження використання податку з реалізації. Цей податок нараховується при реалізації продукції як додана вартість. На даний момент податок з продажу використовується в США, але він є місцевим податком.

Існує можливість модифікувати існуючий ПДВ. Пропонується використання податку тільки на останньому етапі руху товарів. Платниками податку залишаються безпосередньо населення (фізичні особи). При експорті товарів податок просто не буде нараховуватись. При імпорті товарів юридичним особам податок не буде нараховуватись, а фізичним особам податок буде нараховуватись, наприклад, у розмірі 15 % (не суперечить вимогам ЄС) [2].

Так, можна вважати, що податок з реалізації є таким собі додатковим податком з доходів фізичних осіб, але в даному випадку населення має вибір, чи використати кошти на споживання, чи заощадити. До того ж, існує можливість диференціювати ставки оподаткування для різних видів товарів (можливість стимулювання галузей народного господарства).

Система документообігу значно спроститься, витрати держави на адміністрування податку зменшаться, а головне — в бюджет будуть надходити реальні гроші.

Податок з реалізації теж має недоліки, але вони менш масштабні ніж на даний момент за функціонування ПДВ.

В майбутньому, коли Україна стане більш цивілізованою і розвинутою існує можливість до повернення ПДВ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельник П. В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці. — Ірпінь: Видавничий центр Академії ДПС України, 2001. — 362 с.
2. Толстопятенко Г. П. «Европейское налоговое право». — М.: Норма, 2001. — 328 с.
3. Журнал «Фінанси України», 2004. — № 11. — С. 20—25.
4. Журнал «Фінанси України», 2004. — № 2. — С. 118—121.
5. Журнал «Фінанси України», 2003. — № 5. — С. 94—98.
6. Журнал «Бухгалтерский учёт и аудит», 2004. — № 4. — С. 42—46.
7. Журнал «Бухгалтерский учёт и аудит», 2004. — № 11. — С. 55—56.
8. Журнал «Бухгалтерский учёт и аудит», 2004. — № 3. — С. 55—61.

О. А. Гонца

економіка підприємства, IV курс,
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»

УПРАВЛЕНИЕ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА ПРЕДПРИЯТИЯ

Переход к рыночной системе хозяйствования повлек за собой динамичное развитие всех сфер экономической науки, что совершенно естественно, так как экономические законы, действовавшие в административно-хозяйственной системе, оказались бессильны в условиях свободного рынка. За последние 15 лет существенное развитие получили такие науки как менеджмент, финансы, экономика инноваций. Одним из стремительно развивающихся направлений менеджмента стал риск-менеджмент, позволяющий выявить, оценить и минимизировать риски, с которыми сталкиваются предприятия в ходе хозяйственной деятельности. Другая проблема, с которой столкнулись экономисты — проблема управления денежными потоками предприятия, которая вследствие стремительного развития методов финансового регулирования, получила множество вариантов решения. И выбор оптимального варианта распределения денежных средств напрямую зависит от величины риска, обязательно сопровождающего любое предпринимательское решение. Проблема оценке и минимизации рисков, связанных с управлением денежными потоками предприятия, и посвящено данное исследование.

Литература, в прямой постановке проблемы, практически отсутствует. Существует множество публикаций, посвященных проблеме внедрения риск-менеджмента на предприятии. Имеются и некоторые издания, где рассмотрен предмет, объект, методы исследования, функции риск-менеджмента как самостоятельной науки. Существует также информация о классификации рисков, методах их оценивания, однако все материалы достаточно разрознены, часто противоречат друг другу. Общепризнанным источником по классификации рисков являются раз-

роботанні групою Coopers & Lybrand принципи управління ризиками (Generally Accepted Risk Principles).

Що стосується управління грошовими потоками підприємства, то цей питання розкрит достатньо повно І. Бланком і іншими спеціалістами по фінансовому менеджменту.

Проблема полягає в тому, що вузький аспект управління грошовими потоками в системі ризик-менеджменту в літературі в нинішнє час не представлений. Тому в доповіді підприємляється спроба дослідження на межі двох несомненно актуальних проблем сучасної економіки України.

Виходячи з вибраної тематики, були визначені наступні цілі і завдання дослідження:

- вивчити джерела виникнення ризиків, пов'язаних з управлінням грошовими потоками підприємства;
- вивчити різні методи їх оцінки;
- розглянути можливі шляхи управління грошовими потоками підприємства з метою зниження ризиків.

Отправною точкою дослідження є припущення про те, що економічні ризики можна звести до нуля тільки в одному випадку — в випадку закриття підприємства. Специфіка підприємницької діяльності полягає в тому, що підприємця свідомо йде на ризик заради отримання прибутку. Однак для цього необхідно вміти оцінювати ризики і знаходити шляхи їх нейтралізації. Управління грошовими потоками підприємства дозволяє таким чином розподіляти грошові засоби підприємства, щоб в випадку настання ризикового події втратити мінімальну суму. Методи оцінки і зниження ризиків, розглянуті в доповіді, тільки починають отримувати поширення в Україні, однак, перспективність цього напрямку в економіці очевидна, не потребує доказів і викликана об'єктивними закономірностями розвитку України.

О. В. Грицай

ОКР «Магістр» 1-го року навчання спеціальності «фінанси»,
Національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Проблема управління витратами особливо актуальна на сьогодні для вітчизняних суб'єктів господарювання, досвід яких у сфері зводиться переважно до перевірки виробничих показників, фінансових результатів, станом майна. Тоді як вирішення завдання організації системи управління витратами повинна передбачати реорганізацію всієї системи управління.

Проблемі управління витратами приділяють значну увагу вітчизняні та зарубіжні науковці й практики, зокрема О. М. Данилюк, Ю. Ц. Цал-

Цалко, В. Р. Лелій, К. Друрі, С. Котлярів, Л. В. Нападовська, М. С. Пушкар, В. Д. Палій, Л. Сударева, С. Петренко, Д. Хан, М. Г. Чумаченко, Дж. К. Шім, Дж. Г. Січел.

Метою дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення управління витратами підприємства.

Направлення управління витратами потребує успішного вирішення питань уточнення економічної сутності витрат, удосконалення їх класифікації, оцінки їх структури. Вирішення вище зазначених питань є основою розробки практичних рекомендацій щодо визначення напрямів оптимального формування витрат підприємств в ринкових умовах.

Для управління витратами та прибутком підприємства використовують такі основні методи як:

1. Нормування оборотних коштів економічним методом, що не потребує виконання складних розрахунків. Тому саме його пропонуємо застосовувати на досліджуваному підприємстві. У разі відповідності складу, структури й наявності оборотних коштів запланованому обсягу виробництва та реалізації підприємство отримує прибуток з мінімальними затратами.

2. Поліпшення цінової політики підприємства через механізм дії цінового регулювання — це, з одного боку, підтримка певного паритету цільових, заставних і закупівельних цін а, з іншого, ринкових цін.

3. Бюджетування, яке передбачає розв'язання таких завдань: визначення обсягу та складу витрат; забезпечення покриття цих витрат фінансовими ресурсами з різних джерел.

Бюджетування розпочинають із бюджету продажу (реалізації). На основі бюджету реалізації продукції розробляють бюджет виробництва продукції за її видами — виробничу програму підприємства. Для спрощення процесу планування доцільно використовувати показники нормативних витрат.

Таблиця

БЮДЖЕТ ВИРОБНИЦТВА В СВК «УСТИМІВСЬКИЙ» на 2006 рік

Показники	Рослинництво	Тваринництво
Заплановані продажі, ц	53 860,25	7629
Плановий запас готової продукції на кінець періоду, ц	223	3256
Плановий запас готової продукції на початок періоду, ц	245,05	1599,4
Кількість продукції, що підлягає виготовленню, ц	54 328,3	12 484,4

Аналіз свідчить, що чим вищі врожайність культур і продуктивність тварин, тим нижча собівартість продукції. Це пов'язано з тим, що значна кількість основних витрат на вирощування сільськогосподарських культур чи тварин залишається практично незмінною як при високій,

так і при низькій продуктивності землі і худоби, збільшуються тільки витрати, пов'язані з одержанням додаткової продукції

Рациональне формування витрат підприємства можна забезпечити правильною організацією управління ними. До системи управління витратами мають входити дві підсистеми: зовнішня — фінансова, що забезпечує облік майна, виявлення результатів діяльності підприємства та складання звітів, і внутрішня — управлінська, що забезпечує вирішення управлінських завдань на основі одержання оперативної, своєчасної і достовірної інформації про витрати й результати в цілому на підприємстві та на його окремих ділянках. Напрями удосконалення цієї системи можна пов'язувати з організацією здебільшого нової системи управління економікою на мікрорівні.

А. В. Каніщева

спеціальність «фінанси», V курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Основною складовою бюджетної системи і гарантованою можливістю її функціонування є доходи Державного бюджету країни, оскільки саме в Державному бюджеті централізується більше 60 % надходжень Зведеного бюджету України. Практичну дієвість бюджетної системи України забезпечує касове виконання Державного бюджету за доходами. Його суть полягає в організації роботи щодо прийому та зарахування коштів, які надходять на рахунки бюджету, зберігання грошових коштів бюджету.

Залежно від своїх історичних і національних особливостей кожна країна використовує банківську, казначейську або змішану системи касового виконання бюджетів. При *банківській* системі касове виконання доходної частини бюджету здійснюється шляхом перерахування коштів платниками податків на відповідний рахунок бюджету, який відкритий в банківських установах. При *казначейській системі* виконання доходної частини бюджету відбувається за допомогою перерахування коштів на рахунки, які відкриті в спеціальній структурі — Державному казначействі. А *змішана* поєднує в собі риси двох попередніх систем, тобто рахунки можуть відкриватися як в банківських установах так і в органах Державного казначейства.

Принципова відмінність казначейської системи обслуговування бюджетів від банківської полягає в тому, що всі бюджетні кошти будуть акумулюватися на єдиному казначейському рахунку, котрий об'єднує у собі систему рахунків, які діють у єдиному режимі й через які органи Державного казначейства здійснюють операції як за доходами так і за видатками.

У червні 2001 року було завершено входження всієї системи органів Державного казначейства до Системи електронних платежів НБУ з виконання державного бюджету за доходами. Отже, саме в 2001 році відбулося остаточне впровадження виконання доходної частини державного бюджету органами Державного казначейства України.

Виконання доходної частини Державного бюджету України за допомогою казначейської системи дозволило:

- 1) скоротити терміни проходження платежів;
- 2) збільшити обіговість бюджетних коштів;
- 3) скласти щоденну оперативну звітність з обліку доходів державного бюджету, яка до цього часу надавалася тільки Національним банком України на другий день із моменту платежу.

Але казначейська система виконання доходної частини Державного бюджету наряду з перевагами має й ряд недоліків, а саме:

1. Невідповідність діючого Положення про Державне казначейство, яке затверджене Постановою КМУ від 31.07. 1995 р. № 590 «Питання Державного казначейства» на виконання Указу Президента України від 27 квітня 1995 р. № 335 «Про Державне казначейство України», сьогоденішньому статусу і функціям Державного казначейства України. Необхідність прийняття нового законопроекту давно обумовлена і практичними проблемами працівників органів Державного казначейства.

2. Проблемні питання щодо програмного забезпечення виконання доходної частини ДБУ.

Лише за умов чіткої і скоординованої діяльності, спрямованої на забезпечення своєчасного надходження та цільового використання державних ресурсів, органи Державного казначейства зможуть розв'язувати важливі завдання бюджетної політики держави, які б відповідали логіці здійснюваних в Україні реформ.

О. Г. Ключин

студент гр. ЕПБ 33,
Національна академія ДПС України

ФАКТОРНА МОДЕЛЬ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

За умов командно-адміністративної форми організації економіки, планування економічної діяльності на окремо взятому підприємстві здійснювалось в межах державного плану «п'ятирічки». В таких умовах підприємства практично не були зацікавлені у збільшенні прибутку, тому що вони не розпоряджались ним. У ринкових умовах чистий прибуток надходить у повне розпорядження власників або трудових колективів підприємств.

Прибуток як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності. Він сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування

обсягів виробництва і реалізації, розширення асортименту виготовлюваних товарів, доцільність змін у ціновій політиці, є визначальним критерієм ефективності господарювання.

Саме тому факторний аналіз формування прибутку підприємства та виявлення визначальних чинників його максимізації є метою нашого дослідження. Для того щоб оцінити ситуацію, що склалася на підприємствах України, необхідною є побудова реальних моделей, за допомогою яких можна достатньо точно прогнозувати економічні процеси. В публікаціях вітчизняних вчених цій проблемі присвячено недостатньо уваги.

Розпочавши дослідження, ми зіткнулися з проблемою нескінченної кількості факторів, які так чи інакше впливають на прибуток підприємства. Привертає увагу оцінка зв'язку між формою власності й результатами діяльності підприємств. В Україні ще не до кінця досліджено проблему впливу приватизації на показники прибутковості й продуктивності праці. На думку зарубіжних учених Праєра та Блекмана, у поведінці українських підприємств різних форм власності не спостерігається відмінностей, що піддаються оцінці, бо основні валові показники роботи підприємств як державного, так і недержавного секторів економіки за останні роки погіршувалися одночасно. Тому вважати форму власності фактором впливу на прибутковість підприємства поки що не доцільно.

Чинники, які прямо- або обернено-пропорційно впливають на розмір прибутку підприємства, можна визначити із формул найрізноманітніших показників та коефіцієнтів, які характеризують різні сторони фінансового стану підприємства. Найчастіше для визначення таких показників використовуються такі дані фінансової звітності: загальна кількість оборотних активів; загальний розмір власного капіталу; загальний розмір поточних зобов'язань.

Наступним етапом дослідження стало формування вибірки даних для побудови економетричної моделі. Для забезпечення максимальної репрезентативності вибірки за умов обмеженої інформації, ми намагалися використовувати інформацію різних за розміром, географічним розташуванням, галузями народного господарства підприємств. При цьому використовувались усереднені балансові показники за два суміжних періоди.

Побудувавши модель та оцінивши її коефіцієнти ми виявили присутність мультиколінеарності — лінійної залежності двох або більше незалежних змінних (факторів). Оцінивши ступінь кореляції між усіма факторами, виявилось, що найбільш суттєво впливають одне на одного загальна кількість оборотних активів та загальний розмір поточних зобов'язань. Оскільки власний капітал та поточні зобов'язання є джерелами формування оборотних активів, то в подальшому аналізі можна не враховувати вплив оборотних активів на величину прибутку.

Побудувавши нову модель на основі загального розміру власного капіталу та загального розміру поточних зобов'язань, ми оцінили її параметри і виявили, що суттєвим є лише загальний розмір поточних зобов'язань. Отже, модель матиме вигляд:

$$Y = 0,66051 \times X, \quad (1)$$

де Y — прибуток від реалізації товарної продукції; X — загальний розмір поточних зобов'язань.

Таким чином, в моделі ми намагалися виявити найбільш суттєві фактори впливу на прибутковість підприємства. Отриманий результат використовується в практичній діяльності підприємств Житомирської, Київської та Сумської області.

Р. В. Кропивницький

фінанси, III курс, факультет економічної безпеки,
Харківський національний університет внутрішніх справ

ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКТОР ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВИБОРІ МІЖ ЛЕГАЛЬНИМ ТА ТІНЬОВИМ СЕКТОРАМИ ЕКОНОМІКИ

Одним із важливіших важелів стимулювання розвитку ринкової економіки є податки. Вони регулюють основні макроекономічні процеси та пропорції. Вони також безпосередньо впливають на результати економічної діяльності платників, а також на їх поведінку та вибір стратегії розвитку з поміж легального чи тіньового сектору економіки.

Розглядаючи систему оподаткування в Україні слід зауважити, що витрати платників на виконання вимог податкового законодавства є високими. Наведемо приклад. За підрахунками воно становить приблизно 26 % від ВВП. Однак при цьому не враховується обсяг тіньової економіки. Її обсяги можна приблизно оцінити на основі статистики. На 2004 р. ВВП складав 344 822 млн грн, обсяг продажів і вироблених послуг сумарно склав 126 928 млн грн, витрати ж населення становили 269 778 млн грн. Таким чином маємо різницю у 142 850 млн грн, яка відноситься до тіньового сектору. В результаті, реальний податковий тиск становить майже 45 %. Таким чином, за рахунок тіньового сектору податковий тиск посилюється на законослухняні підприємства.

Занадто жорстке регулювання має ефект протилежний поставленій меті. Значне податкове навантаження, складність процедури їхньої сплати зменшує стимули для ведення легального бізнесу. «Зайві» інститути — складні процедури початку підприємницької діяльності, громіздка податкова звітність — ігноруються, при цьому створюються нові — незаконні, «тіньові» інститути діяльності (наприклад, заробітна платня «в конвертах»). Результатом податкового тиску є те, що підприємці при оцінці вигідності надають перевагу ухиленню від сплати податків, так як вигода від несплати податків оцінюється ними вище, ніж ризик бути спійманими на податковому злочині.

З метою мінімізації податкових платежів підприємства використовують різноманітні схеми податкового планування. При цьому, вони можуть бути як законними, так і ні. На користь використання протизаконних схем мінімізації податкових відрахувань свідчать такі фактори:

- корупція;
- високий рівень розвитку тіньового сектору економіки;
- низька ефективність діяльності українських підприємств;
- непродуманість і непослідовність економічної, фінансової і податкової політики держави.

Як правило ухиляються від сплати податків великі підприємства тому що по перше вони мають змогу виділяти кошти на розвиток методик планування та залучення до цього процесу сучасної техніки, по друге в Україні не було проведено розмежування влади та бізнесу тому часто за великими підприємствами «стоять» ті чи інші політичні сили. Цей фактор впливає на ефективність роботи фінансових служб (теорія ризиків податкової служби) оскільки не схильний до кар'єрного ризику та захищений законодавством працівник податкової служби вважає за краще «не помічати» незаконної діяльності таких підприємств.

Таким чином податкової система є чи не основним економічним важелем, що впливає на поведінку суб'єкта підприємницької діяльності при розробці методів підвищення прибутковості діяльності. Її реформування повинно проводитися в бік стимулювання ведення легальних операцій та можливості проведення дійсно прибуткових законних схем планування.

Г. М. Котіна

податковий менеджмент, V курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Стан державних фінансів та їх вплив на економіку залежать не лише від обсягу одержаних державою доходів, а й від виконання прогнозних показників надходжень до державного та зведеного бюджетів. Їх недодержання стає причиною порушення державою своїх зобов'язань перед розпорядниками бюджетних коштів, недофінансування важливих економічних і соціальних програм як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях.

Основні причини зниження фіскальної ефективності податків в Україні пояснюються факторами макроекономічного характеру, вадами податкової системи та адміністрування податку, а також використанням платниками податку різноманітних способів зниження податкових зобов'язань.

Одним з основних недоліків існуючої податкової системи є відсутність комплексного аналізу і прогнозування податкових надходжень. Передусім, для формування короткострокових і довгострокових прогнозів надходжень податків по видах та рівнях бюджетної системи необхідно забезпечити аналіз динаміки податкової бази на основі обліку темпів інфляції в державі та регіонах, очікуваної динаміки виробництва та товарообігу, зміни дебіторської та кредиторської заборгованості, оцінки платоспроможності та фінансового капіталу тощо. Необхідно оцінювати вплив одних податків на інші.

Одним з ключових завдань формування концепції та методики прогнозування податкових надходжень є вивчення зарубіжного досвіду країн із застосуванням моделей та методик прогнозування податкових доходів бюджету. Вирішення завдань із визначення прогнозних обсягів податкових надходжень потребує розроблення спеціальних науково-методичних підходів до кількісної оцінки податкового потенціалу, зокрема, вибору показника, що відображає потенційну здатність генерувати бюджетні доходи. Найбільш точні прогнози надходжень доходів до бюджету можна здійснювати за допомогою оцінки податкового потенціалу — максимальної суми податків, що можуть бути зібраними з території без шкоди для її продуктивного потенціалу.

Досвід планування та прогнозування податків в Україні свідчить про наявність значних ризиків, властивих цьому процесу. Зменшення ступеня ризику прогнозування та планування бюджету можливе з допомогою введення кількісних показників граничного ступеня ризику планування бюджету.

Складання прогнозних розрахунків податкових надходжень вимагає опрацювання значних за обсягами масивів статистичної та облікової інформації. Відповідно, великого значення набуває якість похідної інформації, від якої залежить точність прогнозу надходжень податку до державного бюджету. Інформація, як правило, надається Держкомстатом із запізненням. Наприклад, при підготовці прогнозних розрахунків надходжень ПДВ на наступний рік наявні статистичні дані лише за минулі періоди.

Вводити та прогнозувати нові податки необхідно, виходячи із принципів комплексної оцінки загального фіскального ефекту з урахуванням соціально-економічних факторів розвитку економіки. При цьому важливо визначити вплив оподаткування на динаміку рівня виробничих сил і на цій основі розробляти фундаментальні принципи вдосконалення системи оподаткування в державі.

Актуальність розробки процедур вибору типу або безпосередньо методу прогнозування зростає під впливом трьох основних груп причин: велике число методів прогнозування; породжуване різноманітністю практичних задач прогнозування; постійне зростання складності як самих вирішуваних задач, так і об'єктів прогнозування; зростання динамічності бюджетно-податкової системи. На сьогоднішній день існує нагальна необхідність в розробці однієї комплексної моделі прогнозу-

вання податкових надходжень у варіантній постановці на єдиній інформаційній системі.

Таким чином, планування та прогнозування податкових надходжень потребує ретельного вивчення через існування ряду невирішених проблем. Необхідно забезпечити розроблення єдиної методологічної бази для прогнозів, оперативність та своєчасність надходження первинної інформації, усунути ризики, що властиві процесу прогнозування, використовувати досвід зарубіжних країн та новітні підходи в сфері прогнозування (Fuzzy-технології тощо). Удосконалення методів прогнозування і планування є вирішальним фактором, спроможним впливати на позитивне розв'язання проблеми неплатежів та ефективно наповнювати доходну частину бюджету.

Н. В. Кюрчева

облік і аудит, IV курс,

Таврійська державна агротехнічна академія

ПЕРЕРОЗПОДІЛ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕНТИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Формування механізму сталого розвитку вимагає кардинального вдосконалення діючого механізму функціонування економіки. Суть переходу до сталого розвитку становить відмова від тих форм діяльності суспільства, згубні наслідки яких уже стали очевидними для світового співтовариства. Але на практиці масштаби техногенного забруднення навряд чи зменшилися, про свідчить недієвість механізму реалізації нової концепції узгодження економічних та екологічних інтересів суспільства.

Особливої актуальності набуває проблема екологобезпечного використання земель останніми роками, оскільки нераціональне використання земель сільськогосподарського призначення в Україні призвело до зниження родючості ґрунтів, поширення ерозійних процесів, збільшення площ забруднених і деградованих земель.

Враховуючи важливе значення землі у господарській діяльності, вона за всіх часів і у всіх країнах була, є й буде залишатися об'єктом оподаткування. Але для цього необхідна раціональна система податкової системи.

Призначення земельного податку в аграрному секторі передбачає вирішення таких основних проблем, як:

- стимулювання раціонального використання земельних ресурсів;
- забезпечення всім сільськогосподарським товаровиробникам відносно рівних базових економічних умов для ведення розширеного відтворення;
- концентрація коштів у місцевих бюджетах для оновлення порушених земель, здійснення перевірки їх екологічного стану та підвищення родючості.

Розрахунковою базою для визначення земельного податку є земельна рента. Вилучення земельної ренти в доход держави сьогодні не націлена на мобілізацію доходу рентного походження.

При здійсненні оцінки враховувалось те, що земельна рента складається з абсолютної і диференційної ренти.

Абсолютна рента обумовлена факторами власності на землю та її обмеженість по площі як ресурсу, тому вона встановлюється для оцінки всіх земель, включаючи ділянки з низкою якістю та незручним місцем розташування, на яких диференційна рента не утвориться. Але сьогодні існує диспаритет цін між сільським господарством і промисловістю в результаті чого сформувалися несприятлива для сільського господарства кон'юнктура. Внаслідок падіння цін на сільськогосподарську продукцію, зниження прибутковості виробництва додатковий прибуток, який складає матеріальну основу абсолютної ренти зникає.

Диференційна рента — це стійкий додатковий прибуток, що представляє економічну реалізацію монополії на землю, як на об'єкт господарства та кількісно рівна різниця між суспільною ціною виробництва продукції і індивідуальною ціною виробництва. Щодо вилучення диференційної ренти через податок на землю можна визначити два основних підходи. Одна група вчених вважає, що через земельний податок має вилучатися вся диференційна рента. Інші дослідники пропонують вилучати на користь держави лише диференційну ренту I, диференційну ренту II цілком залишати сільському виробнику. На нашу думку, більш аргументованим є останній підхід. Диференційна рента I, як форма додаткового доходу, є результатом природної родючості і місцезнаходження земельних ділянок, тобто факторів, які не визначаються господарською діяльністю виробника. Це є підставою повного вилучення диференційної ренти I через оподаткування. Доход у формі диференційної ренти II є наслідком більш високої віддачі додаткових вкладень капіталу на кращих і середніх за родючістю земель, тобто він пов'язаний з економічною родючістю, з конкретною діяльністю господарських суб'єктів та екологічно безпечного їх використання.

Т. В. Ларин

спеціальність фінанси, III курс,
Національна академія державної
податкової служби України

ОПТИМІЗАЦІЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Питання амортизаційної політики держави на сучасному етапі розвитку України є надзвичайно актуальним. Той факт, що в країні знос основних фондів досягає 80 % говорить сам за себе. Проблема не просто поглиблюється, вона набуває глобального масштабу.

Відомо, що строки експлуатації засобів праці мають бути оптимальними, тобто такими, щоб забезпечити найменші витрати суспільної праці на їх розширене відтворення і використання протягом усього пе-

ріоду функціонування. Одним із найважливіших економічних важелів у цьому напрямку є амортизація. Проте в сфері амортизаційної політики залишається багато так званих «білих плям», які стримують розвиток промисловості країни.

Нині в Україні інвестиційна функція амортизації повним обсягом не реалізується внаслідок неузгодженості фінансових, податкових та інвестиційних аспектів амортизаційної політики у чинному законодавстві. Підпорядкованість амортизаційної системи виключно податковому законодавству здійснює дестимулюючий вплив на надходження інвестицій в економіку країни виходячи з низки причин:

- не створюються передумови зростання амортизаційно-інвестиційних ресурсів. Затверджена Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» нелінійна схема нарахування амортизації внаслідок обмежених капіталовкладень діє як регресивна, тобто база нарахування та обсяги амортизаційно-інвестиційних ресурсів скорочуються;

- не стимулюється інвестиційне використання амортизаційних коштів.

Амортизаційна політика має бути спрямована на підвищення фінансової заінтересованості суб'єктів господарювання у здійсненні інвестицій в основний капітал за рахунок коштів власних амортизаційних відрахувань.

На основі проведеного дослідження, нами пропонується запровадження наступних принципів, які повинні бути враховані при формуванні нової амортизаційної політики в Україні:

- розробка класифікатору основних засобів з визначенням граничних строків амортизації основних засобів на основі очікуваних строків корисного використання, виходячи з технічної характеристики об'єктів, рекомендацій виробників, передбачуваних темпів фізичного та морального зносу, специфіки галузевих умов експлуатації;

- надання можливості суб'єктам господарювання будувати власну амортизаційну модель на основі оптимального сполучення методів і норм нарахування амортизації для окремих виробництв та об'єктів;

- запровадження для активних інвесторів механізму прискореної амортизації з наданням цільових податкових знижок;

- амортизаційні відрахування не повинні підлягати вилученню і не можуть використовуватися як база для нарахування податків і зборів (обов'язкових платежів);

- державний контроль за додержанням амортизаційної політики підприємствами (правильність нарахування оподатковуваної амортизації та прибутку).

Викладені пропозиції з удосконалення амортизаційної політики спрямовані на забезпечення додержання вимог ринкової економіки й реалізацію економічних інтересів як окремих суб'єктів господарювання, так і держави в цілому.

І. О. Святокум

фінанси, III курс, факультет економічної безпеки,

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В умовах побудови в Україні ринкової економіки нагальною видається проблема побудови гнучкої системи оподаткування, що з одного боку забезпечувала б загальний розвиток економіки, а з іншого — постійні і стійкі надходження до Державного бюджету України і місцевих бюджетів.

Умовно можна виділити дві основні функції податків: фіскальну та стимулюючу. В Україні на сьогодні, на жаль, повною мірою реалізується лише фіскальна функція податків.

Найбільший стимулюючий ефект мають прямі податки, оскільки вони прямо впливають на результати економічної діяльності суб'єктів. Стимулюючу роль податків у своїх працях останнім часом розглядали такі провідні вчені, як П. Мельник, І. Луніна, С. Юргелевич, М. Кучерявенко та інші. Це свідчить про актуальність проблеми.

Ефективне податкове стимулювання забезпечується системою податкових пільг. При цьому, досягнення стимулюючого ефекту не повинне тягнути за собою значного зменшення бюджетних надходжень, недопущення створення тіньових схем на основі пільгового оподаткування. Це може бути досягнуто закріпленням на законодавчому рівні єдиної, прозорої і чітко визначеної системи податкових пільг. Проект Податкового кодексу України передбачає наступні види податкових пільг:

- 1) зменшення бази або об'єкта оподаткування;
- 2) запровадження знижених податкових ставок;
- 3) зменшення нарахованих сум податків;
- 4) звільнення від сплати податків окремих категорій платників;
- 5) надання відстрочення (розстрочення) у сплаті податків.

Для ефективного стимулювання необхідно чітко визначити об'єкт стимулювання, тобто те, що конкретно передбачується стимулювати пільгами. Окрім цього, мають бути чітко визначені матеріальні форми стимулювання. Так, в Україні застосовується пільгове оподаткування, наприклад, прибутків від проведення науково-дослідних та реставраційних робіт у сфері охорони культурної спадщини (50 % від базової ставки). Доцільним є розширення дії даної норми на стратегічно важливі галузі економіки, на галузі, що знаходяться у занепаді (зокрема, підтримка сільського господарства). Можливе також стримування галузей, що позитивно не впливають на розвиток економіки (напр., гральний бізнес). Можливе також повне звільнення від податкового пресу певних видів прибутків. Так, у Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» містилась норма про звільнення від оподаткування прибутків, отриманих від виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки. Однак, це положення було відмінене. Окрім цього можливе звуження податкової бази.

Також необхідно не забувати про наповнення бюджетів коштами. Ефективність податкової системи в Україні досить низька. Середній ко-

ефіцієнт фіскальної ефективності ПДВ 1997—2005 рр. становив 26,1 %, в той час як відповідний показник в країнах ЄС — 38 %. Це пов'язано передусім з високим обсягом ухилення від податків. Зменшення податкового навантаження на платників податків, підвищення якості податкового контролю повинне розв'язати цю проблему.

Реформування податкової системи має підвищити її значення як стимулятора економіки, інструмента економічної політики. Формування ефективно організованої податкової системи забезпечить розвиток економіки і підвищення надходжень до бюджетів всіх рівнів.

О. В. Селезньова

магістрант факультету «Облік і аудит»,
Таврійська державна агротехнічна академія

ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ФІНАНСОВИМ ЛІЗИНГОМ

Активне впровадження лізингу може дати відчутний поштовх структурній перебудові реального сектора економіки, оновленню основних фондів, розвитку малого та середнього бізнесу, індустріалізації виробництва. Лізинг стає вагомим засобом зростання вітчизняного виробництва, залучення інвестицій та капіталу в життєво важливі галузі економіки країни.

На сьогодні в Україні чітко окреслено механізми фінансового і управлінського обліку в межах функціонування інтегрованої системи обліку. Тому постає питання, яке місце належить, податковому обліку та які принципові відмінності існують між ним і бухгалтерським обліком.

У сфері оподаткування практично всі країни виділяють лізингові операції як окремий об'єкт податкового регулювання. Податкове законодавство кожної країни окреслює умови, які визначають лізингову угоду, та встановлюють спеціальний порядок визначення податкових зобов'язань всіх сторін, які визнаються суб'єктами лізингових відносин.

Основною причиною розмежування правил податкового і бухгалтерського обліку операцій з фінансового лізингу є відсутність однозначного підходу щодо критеріїв визнання таких операцій. Податкові показники тільки частково можуть бути визначені за даними бухгалтерського обліку і в багатьох випадках потребують додаткових розрахунків, які мають бути оформлені документально та зафіксовані в окремих регістрах.

Правила податкового обліку операцій фінансового лізингу визначені Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Порядок оподаткування операцій фінансового лізингу встановлено підпунктом 7.9.6 статті 7 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств». Особливості відображення складових лізингового платежу у складі валових витрат лізингоодержувача, ґрунтуються на нор-

мах, встановлених статтею 5 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств». Щодо відображення витрат на страхування майна в податковому обліку, то слід зазначити, що відповідно до статті 13 Закону України «Про фінансовий лізинг» витрати, пов'язані зі страхування об'єкта фінансового лізингу, несе лізингоодержувач, якщо інше не передбачено договором лізингу.

Витрати лізингоодержувача зі сплати послуг зі страхування лізингового майна належать до складу валових витрат звітного періоду з урахуванням обмежень, встановлених підпунктом 5.4.6 статті 5 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Одним з проблемних питань при здійсненні операцій з фінансового лізингу є питання узгодження кінцевого результату фінансово-господарської діяльності, визначеного за даними Декларації про прибуток підприємства та даними фінансової звітності. Фінансові звіти складаються на основі облікового принципу нарахування. В балансі відображаються вони відповідно до норм і вимог Національних стандартів бухгалтерського обліку.

Сума податку на прибуток впливає на кінцевий результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому, для успішного використання П(С)БО-17 «Податок на прибуток» розроблено механізм та проведено аналітичну роботу щодо визначення відмінностей у бухгалтерському та податковому обліку операцій з фінансового лізингу лізингоодержувача.

Таким чином, головним чинником правильної побудови обліку фінансового лізингу є чітке пояснення та можливість практично застосувати визначення складових лізингового платежу. Належна організація податкового обліку залежить від вдало обраного способу відображення доходів та витрат, правильної організації інформаційного забезпечення, основою якого виступає спеціальна документація, запровадження якої дає змогу спростити контроль за правильністю та достовірністю визначення складових, що впливають на базу оподаткування.

О. О. Семенов

бухгалтерський облік,
магістр факультету «Облік і аудит»,
Таврійська державна агротехнічна академія

АМОРТИЗАЦІЯ: ПОНЯТТЯ, МЕТОДИ, ПРОБЛЕМИ

Одна з найбільш істотних проблем в сільському господарстві — застарілість, а в деяких випадках й відсутність, необхідної матеріально-технічної бази для ведення ефективного виробництва. Вона змушує нас звернутись до концепції амортизаційної політики з ціллю аналізу та переглядання її основ.

1. Деякі вважають, що **амортизація** — це не що інше, як поступове віднесення витрат на придбання, виготовлення і поліпшення основних

фондів і нематеріальних активів на зменшення скоригованого валового доходу. Таке визначення терміна маємо через односторонній (податковий) підхід до **амортизації** в Законі «Про оподаткування прибутку підприємств» [1].

Економічний зміст **амортизації** в поступовому відтворенні зношених основних фондів шляхом накопичення коштів. І вартість основних фондів та нематеріальних активів поступово переноситься не на зменшення доходів, а на вартість новоствореного кінцевого продукту. Крім того, амортизуються не витрати на придбання, а вартість, що поступово втрачається. Ця, втрачена з часом, частина вартості називається зношенням.

2. На теперішній час згідно з П(С)БО 7 існує п'ять економічних методів амортизації і плюс податковий. З першого зору — це найбільш прогресивна зміна, викликана реформуванням бухгалтерського обліку. Але скористатись цим мають бажання далеко не всі, бо для бухгалтера є не привабливим необхідність вести подвійний облік (податковий й бухгалтерський) основних фондів і нематеріальних активів [3].

Тому більшість бухгалтерів використовують лише податковий метод амортизації, який передбачає по своїй суті амортизувати не вартість засобів, а витрати.

3. За часів СРСР було передбачено створення та цільове використання амортизаційного фонду, у випадку коли кошти перераховувались на спеціальний рахунок капітальних вкладень. Суть цього методу полягала в тому, що *на кожен вид основних засобів* були виведені науково обґрунтовані норми амортизаційних відрахувань. Амортизація нараховувалась у відсотках до балансової вартості *об'єкту амортизації*, з можливістю розподілу загальної суми амортизації на повне відновлення та капітальний ремонт. Особливості окремих видів виробництва, режиму експлуатації устаткування, природних умов і впливу агресивного середовища, які викликають підвищений або знижений знос основних фондів, експлуатованих в цеху або на підприємстві, враховувались за допомогою застосування відповідних поправочних коефіцієнтів, встановлених до норм амортизаційних відрахувань [2].

Це дозволяло, на відміну від теперішніх методів нарахування амортизації, підходити до кожного основного засобу з якісної сторони та враховувати всі особливості виробництва та використання основних фондів.

4. У зарубіжних словниках міститься таке поняття **амортизаційного фонду** — це гроші або цінні папери, які можна легко реалізувати, у резерві з метою відновлення або створення умов відновлення зношених основних активів» [4].

В західному визначенні «фонд» — це насамперед кошти, і амортизаційний фонд виникає не внаслідок нарахування амортизації (як це відбувається у нас), а одночасно з періодичними нарахуваннями амортизації сума, що дорівнює величині амортизаційних відрахувань, вкладається в надійні цінні папери або як депозит на окремому рахунку [5].

В нашому випадку, внаслідок нерозвиненості вторинного ринку цінних паперів на Україні, перший варіант нам не підходить, але дру-

гий варіант є цілком слушний, бо це дасть можливість поєднати звичайну операційну діяльність з фінансовою і отримувати від цього додаткові кошти. Крім того, це дасть можливість контролювати цільове використання створеного амортизаційного фонду. З іншого боку, додатковий приплив грошей в банківську сферу покращить розвиток економіки країни в цілому, зменшить вартість інвестиційних грошей, необхідних для розвитку нових виробництв.

Тому виходячи з вищенаведеного можна зробити такі висновки:

- Необхідно уніфікувати податковий та бухгалтерський облік універсальним економічним методом нарахування амортизації на базі радянського методу нарахування амортизації, підвівши його під сучасну економічну та матеріальну базу, шляхом перерахування деяких коефіцієнтів.

- Необхідно ввести цільове використання амортизаційних фондів, шляхом перерахування щоквартальних амортизаційних відрахувань на окремий банківський депозитний рахунок, з нарахуванням відсотків за фактичний час знаходження коштів. Зняття грошей з цього рахунку можливо було б на конкретні цільові програми придбання нових основних засобів, внаслідок повного їх зношення, або на реконструкцію ще існуючих основних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 334/94-ВР від 28.12.94 р. ВВР, 1995. — № 4. — Ст. 28.
2. Положение о порядке планирования, начисления и использования амортизационных отчислений в народном хозяйстве. Утверждено постановлением Совета Министров СССР от 14.03.74 № 183. Москва: Экономика, 1974. — 143 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом МФУ від 28. 05. 99 р. № 137.
4. Словарь современной экономической теории Макмиллана / Пер. с англ. — М., 2003. — 608 с.
5. Голов С. Концепції амортизації та їх вплив на облік і управління в сучасних умовах // Бухгалтерський облік і аудит, 2004. — № 8. — С. 9—15.

Г. О. Сидорова

спеціальність «фінанси», III курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Гармонізація податкової системи — загальна мета, налагодження взаємодії всіх складових (оптимізація ставок податків, усунення протиріч в податковому законодавстві, удосконалення роботи податкових служб, сприяння активізації ділової активності й таке інше).

На сьогоднішній день, можна казати, що в Україні створено податкову систему, яка дає змогу мобілізувати гроші в розпорядження дер-

жави. Але з іншого боку, аналіз економічної ситуації в державі та підсумки виконання державного бюджету України за роки незалежності підтверджує, що необхідні зміни, вдосконалення механізму оподаткування і системи в цілому.

На цьому етапі головні ознаки згубності діючої системи оподаткування такі:

1. Система відзначається надзвичайно високим податковим навантаженням (в середньому мінімум 45,0—47,0 %).
2. Недопустимо низьким є рівень сплачуваності податків порівняно із законними податковими вимогами (різниця в 43,5 %).
3. Нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження на різних платників податків.
4. Перевантаження непрямыми податками(складають 3/4).
5. Непрозорість, суперечливість та незрозумілість норм, що застосовуються.
6. Велика чисельність нормативних документів з оподаткування, нестабільність норм податкового законодавства, постійні їх зміни.
7. Неналагоджені відносин між платниками податків і податківцями; довільні тлумачення податковою службою податкового законодавства; безкарність за корупцію.
8. Ускладнена організація податкової служби і дорожняча її утримання.

Сьогодні уряд та науковці визнають необхідність зміни, розвитку системи оподаткування та визначають реальні та обґрунтовані шляхи вдосконалення податкової системи нашої країни. У вересні 2005 року було представлено проект «концепція реформування податкової системи України», підготовлений робочою групою Секретаріату Президента України у складі: В. Ланового, І. Акімової, Д. Боярчука, І. Голоднюк, М. Катеринчука, С. Кисельова, А. Федоренка та ін. Також можна назвати роботу Римми Грачової: «Як нам облаштувати податкову систему», пропозиції «Щодо шляхів удосконалення податкової системи України» підготовлені Українським союзом промисловців і підприємців, стаття «Оптимізація податків» Д. Вінокурова, проект «Концепція податкової реформи» розроблений групою народних депутатів ВРУ Губським Б. В., Белоусовою І. А., Рибакон В. В., Станковим А. К. та Шаровим І. Ф та ін. Круглий стіл «Якою має бути оптимальна модель податкового регулювання в Україні?» в ІТС м. Конотоп. Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми гармонізації законодавства країн СНД та Європейського союзу» (секція «Гармонізація податкової системи України в контексті європейської інтеграції»). Робота Сторожук О. «Удосконалення облікової політики в податковій системі» (НАДПСУ). Дослідженню окремих питань побудови податкових систем присвячені праці вітчизняних вчених-економістів: В. Л. Андрущенко, С. А. Буковинського, О. Д. Василика, В. М. Геєця, Є. В. Калюги, П. В. Мельника, С. С. Осадця, І. Г. Ткачука, В. В. Шокуна та ін.

Головні принципи і мета гармонізації податкової системи, що пропонують науковцями: досягнення довготривалої стабільності норм,

складу, ставок й предмета оподаткування; поступове зниження вагомості й трансформація структури податкового навантаження, оптимізація ставок податків; загальне спрощення правової бази оподаткування, забезпечення зрозумілості законодавства з оподаткування; підтримка розвитку малого підприємництва шляхом запровадження спеціальних режимів оподаткування; досягнення оптимального співвідношення між сплатою податків до центральних та місцевих бюджетів, стимулювання здійснення реінвестицій; становлення рівноправних відносин між податківцями і платниками податків.

Головні засоби здійснення гармонізації податкової системи: перегляд складу і ставок податкових внесків, платежів; уточнення предмету оподаткування; встановлення індивідуальної динаміки ставок оподаткування; перебудова системи бухгалтерського і податкового обліку; поступове поглиблення децентралізації збору і використання податків; застосування нульових та пільгових ставок податків; реорганізація податкової служби.

На мій погляд, треба прийняти Податковий кодекс для створення цілісності та погодженості податкової системи, яка буде сприяти інтеграції України в ЄС; необхідно встановити жорсткіші фінансові санкції; допрацювати спрощену систему оподаткування. Також, необхідно створити такі умови, в яких депутати будуть лобювати інтереси народу, а не власні та досягти взаємодії теоретиків і практиків.

При налагодженні взаємодії науковців і влади та досягненні гармонізації податкової системи, буде подолано довготривалий конфлікт між владою і бізнесом. Покращиться етика і культура відносин між ними та всіма громадянами країни.

Т. М. Симочко

міжнародні економічні відносини,
Ужгородський національний університет

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ — ШЛЯХ ДО ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Недосконалість податкової системи України стає серйозною перешкодою на шляху подальшого розвитку ринкових відносин у країні. Основними проблемами є часті зміни податкового законодавства, несистематичне та вибіркове застосування пільг, що у більшості випадків сприяє процвітанню корупційних схем. До важливих недоліків також слід віднести надзвичайно високе податкове навантаження суб'єктів господарювання (середнє розрахункове значення податкових вимог по відношенню до створеної ними додаткової вартості сягає в Україні 56—58 %), а також перенасиченість непрямыми податками доходів фізичних осіб. Отже, українська податкова система потребує системної та фундаментальної реформи, а, відповідно, і внесення змін у бюджетну політику з метою збалансування дохідної та видаткової частини зведеного бюджету та соціальних фондів.

У 2005 році при Секретаріаті Президента України була створена робоча група по реформуванню податкової системи. Як результат її діяльності на розгляд громадськості було запропоновано «Концепцію реформування податкової системи України». В даному документі чітко означені наявні проблеми податкової системи України та запропоновані шляхи їх вирішення. Разом з тим, ця Концепція розкритикована за деяке перебільшення висвітлених в ній проблем і як така, що не відповідає стандартам ЄС. На нашу думку, зниження податку на доходи підприємств до 10—15 %, єдиного соціального внеску до 25 % та податку з доходів громадян до 12 % справді вирішили б значну частину проблем, пов'язаних з оподаткуванням, та забезпечили б можливість реінтеграції економіки України. Орієнтація на ЄС є сьогодні основним напрямком зовнішньої політики України, і відповідність її податкової системи загальноєвропейським стандартам, безумовно, важливий крок до економічної інтеграції. Однак при цьому не варто забувати про значні відмінності рівнів соціально-економічного розвитку наших країн. Податкове навантаження в ЄС розраховане на стабільну ринкову економіку, що не відповідає ситуації в Україні. Так, наприклад, більшість країн спрямованих на економічний розвиток і формування стабільного середнього класу взагалі відмовились від ПДВ (Індія, країни Близького Сходу та Центральної Африки). США не використовує цей податок, так як, наповненість бюджету забезпечується шляхом жорсткого контролю та оподаткування не тільки доходів, але й видатків громадян, а також за рахунок сплати податків на нерухомість, предмети розкоші тощо.

На наш погляд для вдосконалення системи оподаткування потрібно в першу чергу:

- 1) прийняти податковий кодекс України;
- 2) збільшити розмір неоподаткованого мінімуму (принаймні в 20 разів);
- 3) знизити податок на прибуток підприємств до 10—15 %;
- 4) знизити до 10 %, або, можливо, і повністю скасувати ПДВ (як альтернативу ПДВ ввести податок на витрати);
- 5) реформувати систему нарахувань на фонд оплати праці та зменшити податкове навантаження (прийняти єдиний податок (збір));
- 6) ввести в дію закони про оподаткування нерухомості та предметів розкоші.

Запропоновані нами зміни податкового законодавства дали б змогу збільшити надходження коштів до бюджету. Це стане можливим завдяки зменшенню податкового тиску на підприємства та ліквідації компенсаційних схем по ПДВ. Податок на витрати дозволив би компенсувати надходження до бюджету, що втрачаються при скасуванні ПДВ. Важливим джерелом надходження коштів став би податок на нерухомість та предмети розкоші. Прийняття єдиного податкового кодексу значно б спростило нарахування податків, а, також, ліквідувало б підґрунтя для можливого тиску на підприємства з боку податкових органів, що спостерігається сьогодні через відсутність чіткої та зрозумілої системи оподаткування.

І. В. Тиховод

БАЛАНСОВА ПОЛІТИКА

Поняття «балансова політика» в уявленні більшості працівників обліку, як практиків, так і теоретиків викликає як правило, досить не чіткі та суперечливі тлумачення. Пояснюється це тим, що в літературі з бухгалтерського обліку останніх часів відсутній не тільки розділ про балансову політику, але й визначення цього терміну.

В загальному понятті баланс представляє собою кількісне вираження співвідношення сторін, які врівноважуються. Балансове узагальнення інформації широко застосовується в обліку та аналізі фінансово-господарської діяльності для обґрунтування і прийняття відповідних управлінських рішень.

Балансова політика характеризується смисловою різнобарвністю. До уваги візьмемо визначення, що запропоноване в авторитетному словнику Даля. Політика — мистецтво управляти державою; наміри та цілі державотворця, які відомі не всім, при чому його дії нерідко приховують ці наміри. Політик — розумний і спритний (не завжди чесний) державний діяч. Це, як правило, спритна та хитра людина, яка вміє схилити справи на свою користь і вчасно змовчати.

На наш погляд, найбільш вдалим є визначення В. Хойєра: балансова політика — це обдумане оформлення балансу в рамках існуючих законів при дотриманні загальноприйнятих принципів складання річного звіту.

Ріхард Фішер датує, що «Баланс повинен планомірно впливати із загальної фінансової і економічної політики підприємства». Балансова політика оперує кількома інструментами, зображеними на рис. 1.2.

Рис. 1.2 Інструменти на які оперує балансова політика

На практиці, метою балансової політики є не що інше, як навмисне заниження розміру прибутків. Це робиться в рамках діючого податкового законодавства з метою зменшення податкового тиску і ці дії дозволяють розширити капітал сумнівного власника.

Також в інших випадках, при представленні балансу в відповідні, згідно законодавства органи, власники навмисно збільшують розмір прибутків в балансі, щоб не показувати незадовільний фінансовий стан підприємства і як правило, це досягається шляхом ліквідації прихованих резервів, відмовою від формування необхідного резервного капіталу для покриття сумнівних вимог, завищенням оцінки виготовленої продукції або виробничих запасів та інше.

Недооцінка бухгалтерського балансу на який працює саме бухгалтерських облік, а не податковий і стверджує істину вище згаданих недоліків. Ми також стверджуємо, що саме податковий облік вплинув на зниження значення ролі бухгалтерського балансу в фінансово-господарській діяльності кожного підприємства.

Бухгалтерський баланс є відправним моментом при оподаткуванні, економічному аналізі і оцінці діяльності підприємства, але для цього потрібно вміти використовувати баланс з цілю збільшення національного доходу, одночасно стимулюючи виробника, поліпшуючи працю обліковців і створенню прозорості оподаткування.

А. А. Федієнко
фінанси, V курс,
Національна академія
державної податкової служби України

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Одними з найгостріших проблем, що стоять сьогодні перед податковими органами, є проблеми адміністрування податку на додану вартість. Перш за все, це — незаконне відшкодування ПДВ з бюджету, заборгованість щодо відшкодування податкового кредиту з ПДВ експортерам. Залишаючись одним із головних елементів податкової системи, ПДВ останнім часом втрачає свою фіскальну роль. З метою подолання проблем, пов'язаних з адмініструванням ПДВ, було розроблено ряд нововведень. Запровадження їх в життя потребує внесення змін до законодавства, підготовку кваліфікованих кадрів, додаткового матеріально-технічного забезпечення й тому відкладається на невизначений термін.

Ще з початку 2005 р. ДПА мала працювати з платниками податку на додану вартість за новою клієнтоорієнтованою системою адміністрування ПДВ та ризикоорієнтованою методологією сценарної взаємодії з

клієнтами-платниками платниками, відповідно до якої платники ПДВ мають бути умовно поділені на чотири коридори. Але впровадження цього нововведення, яке б дало змогу частково автоматизувати адміністрування ПДВ і мінімізувати вплив «людського фактору», було відкладено. До так званого «зеленого коридору» могли потрапити сумлінні платники, до яких за роки діяльності з боку податкових органів не було жодної претензії. До «жовтого» коридору віднесли б тих, хто вчасно і в повному обсязі погашав податкові зобов'язання, але іноді допускав помилки у звітності. Режим «помаранчевого» коридору створений для часткових порушників, а «червоний» — для яскраво виражених шахраїв, на яких відкрита кримінальна справа і ведеться слідство за несплату податків в особливо великих розмірах, незаконного відшкодування ПДВ тощо. Фактично від кольору коридору, в який потрапить підприємство, залежатиме відшкодування ПДВ і кількість податкових перевірок.

Ризик господарювання визначається за діями факторів, які можливо визначити за допомогою інформації, що внесена до автоматизованої бази даних та умовно розподіленої за джерелами: від реєстраційних даних, від показників податкової звітності, у результаті контрольно-перевірочної роботи, із зовнішніх джерел тощо.

Іншим варіантом розв'язання проблем адміністрування й ефективності функціонування ПДВ в Україні є ідея запровадження поряд з поточними рахунками платників податку спеціальних ПДВ-рахунків. Такий спецрахунок використовувався б для розрахунків з ПДВ між постачальниками та покупцями товарів (робіт, послуг), а також при розрахунках з державним бюджетом, у тому числі і при відшкодуванні цього податку. Таким чином грошові потоки з ПДВ відокремлюються від інших грошових потоків, що виникають між СПД за результатами їхньої господарської діяльності та залишаються замкнутими.

Контроль за здійсненням операцій на спецрахунках покладено на банки, а фіскальні органи могли б просто звіряти декларації платників з інформацією банку. Інформація ж про щоденні збільшення сумарних залишків на спецрахунках з усієї країни може стати основою нових технологій планування та прогнозування податку.

На думку розробників даної системи, усе вищезазначене дасть змогу забезпечити рівні умови господарювання для усіх СПД, вдосконалити систему адміністрування ПДВ, збільшити надходження до бюджету, ліквідувати суб'єктивний підхід до відшкодування ПДВ, створити умови для зниження податкового навантаження та скорочення строків відшкодування ПДВ з бюджету, запровадити механізм автоматичного відшкодування ПДВ, змінити динаміку надходжень коштів до бюджету.

І. С. Чанасва
спеціальність «Фінанси»,

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ІНСПЕКЦІЇ У ДНІПРОВСЬКОМУ РАЙОНІ м. КИЄВА

Виконання податковою системою фіскальної функції значною мірою залежить від зовнішніх чинників, зокрема від стану економіки країни, досконалості податкового законодавства і системи податкового адміністрування. А, як відомо, усі ці фактори мають низку недоліків. Тому проблема фіскальної ефективності податкових надходжень при формуванні бюджету і побудови раціональної податкової системи є однією з найактуальніших у процесі розвитку соціально-економічної політики України.

Представник київської школи Соколовська А. М. вважає, що фіскальну ефективність можна охарактеризувати, визначивши частку доходів бюджету та державних позабюджетних фондів у ВВП, ступінь відповідності між показниками фактичної наповненості бюджету і обсягом запланованих доходів. Фіскальну роль окремих податків характеризує їхня частка в загальній сумі доходів бюджету та у ВВП.

Щодо відповідності між показниками фактичної наповненості бюджету і обсягом запланованих доходів, слід сказати, що Державна податкова інспекція у Дніпровському районі за 2005 рік забезпечила виконання бюджетів усіх рівнів.

Проте при оцінці фіскальної ефективності Зведеного бюджету Державної податкової інспекції Дніпровського району простежується позитивна динаміка, хоч в економіці існують диспропорції перерозподілу фінансових ресурсів при первинному і вторинному розподілі доходів.

Тому за часів існування власної податкової системи головним недоліком при формуванні бюджету є відсутність визначення потенційного рівня оподаткування, який має визначатись на основі не сплачених, а нарахованих платежів.

При аналізі податкових надходжень до Зведеного бюджету Державної податкової інспекції у Дніпровському районі м. Києва увагу було зосереджено на структурі податкових платежів, тобто: які податки є формуючими і як змінилась їх питома вага в загальній сумі сплати протягом року. Проведеним аналізом встановлено, що темп приросту податкових надходжень до попереднього року склав 37,7 %, при цьому бюджетоутворючими традиційно залишалися податок на додану вартість (30,9 % у 2004 році, 33 % у 2005 році), податок з доходів фізичних осіб (відповідно 27,0 % і 25,9 %) та податок на прибуток (відповідно 20,6 % та 23,3 %). При позитивній динаміці надходжень з трьох основних податків у 2005 році в загальній сумі бюджетних надходжень зросла питома вага податку на прибуток (на 2,7 %) та ПДВ (на 2,1 %). Частка по-

датку з доходів фізичних осіб зменшилася на 1,1 %. Загалом фіскальна ефективність податків збільшилася.

Але через відсутність визначення потенційного рівня податкового навантаження на економіку за національними рахунками мають місце втрати бюджету внаслідок застосування пільг в оподаткуванні, які мають досить згубний вплив на доходи бюджету з приводу їх необґрунтованості та зловживання; зростання питомої ваги підприємств, що не сплачують податки; зростання кількості збиткових підприємств, зростання податкового боргу.

Як висновок можна запропонувати шляхи вирішення щодо вдосконалення фіскальної ефективності податкових надходжень, які б дали змогу проводити ефективну політику державних видатків і водночас були б дієвим інструментом реалізації економічної політики, спрямованої на забезпечення сталого економічного зростання. Для цього необхідно використовувати показники фактичного рівня фіскального навантаження на економіку та його потенційний рівень, які мають розраховуватися на основі даних національних рахунків України як частки усіх обов'язкових платежів у ВВП при його первинному і вторинному розподілі.

Г. М. Яренко

спеціальність «Фінанси», III курс,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ

Важливою складовою зовнішньоекономічної стратегії України є її поступова інтеграція у соціально-економічний простір Європейського Союзу (ЄС). Втіленням інтеграційних процесів є вільний перетік між країнами-членами ЄС капіталів, товарів, робочої сили та інформації, на що значною мірою впливає їх податкова політика. Для нашої країни актуальним є аналіз існуючої податкової політики країн ЄС, зокрема дослідження частки валового внутрішнього продукту (ВВП), що перерозподіляється податками, структури податків, рівня оподаткування доходів юридичних та фізичних осіб.

Податки є дієвим інструментом розподілу та перерозподілу доходів у суспільстві. У 2004 році через систему податків перерозподілялося 40,3 % середньозваженого ВВП країн ЄС, що на 10—13 % більше, ніж у США та Японії.

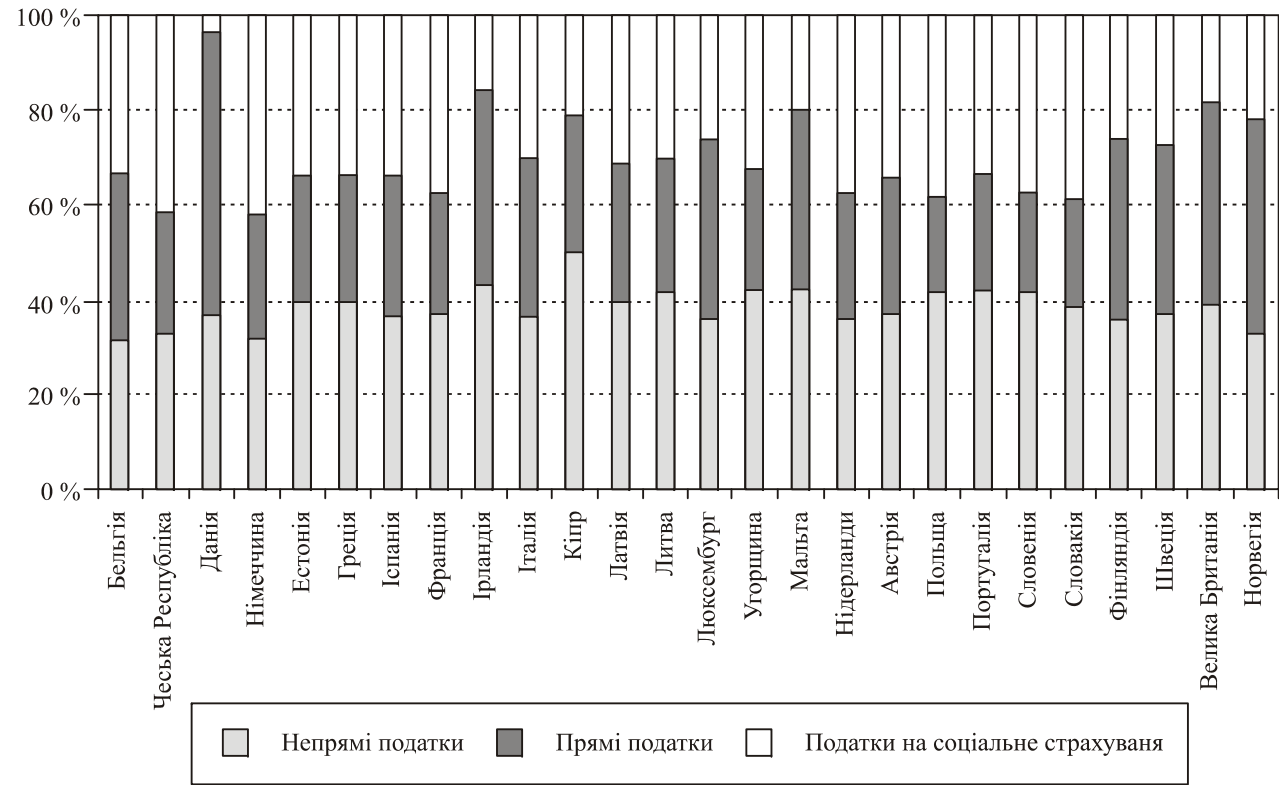

Рис. 1. Структура податкових надходжень, 2004 р., %

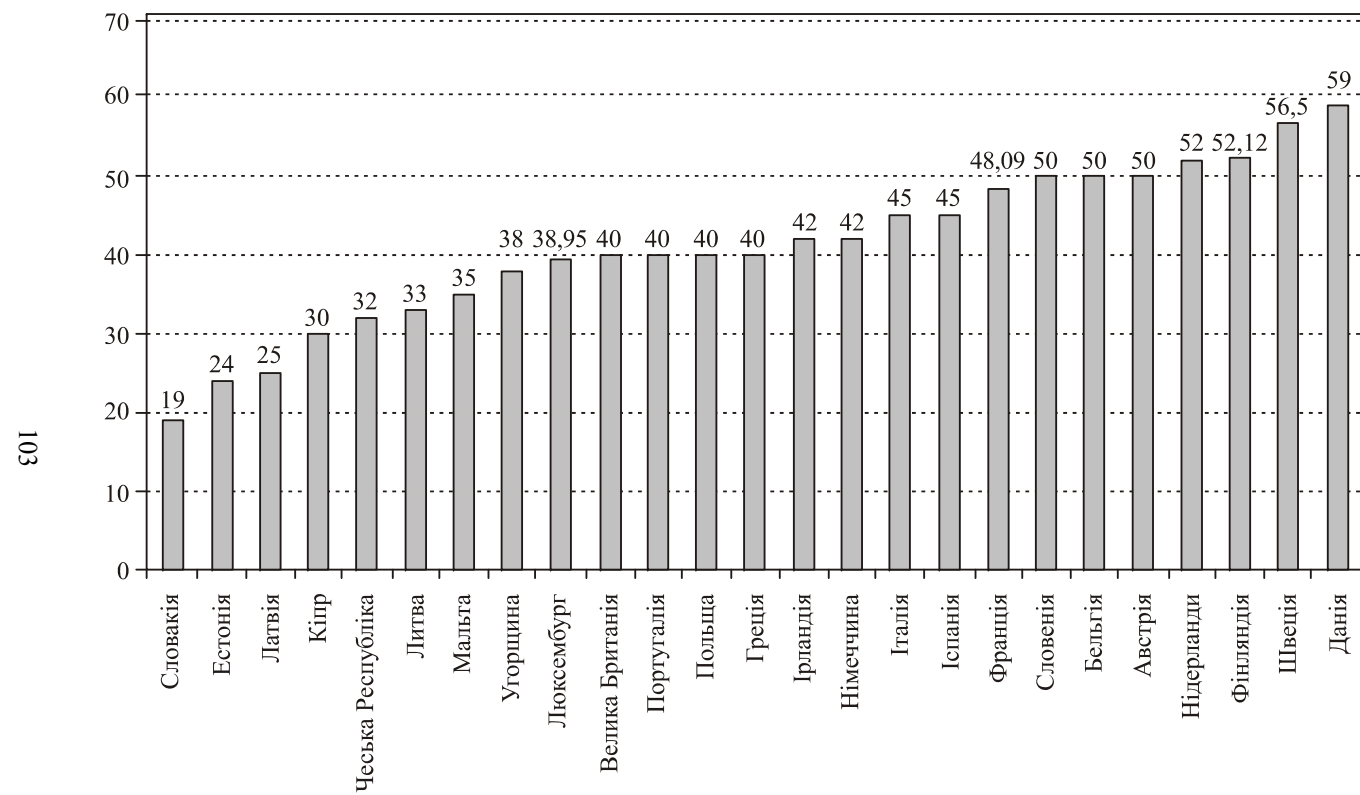

Рис. 2. Найвища ставка податку на доходи фізичних осіб, 2005 р., %

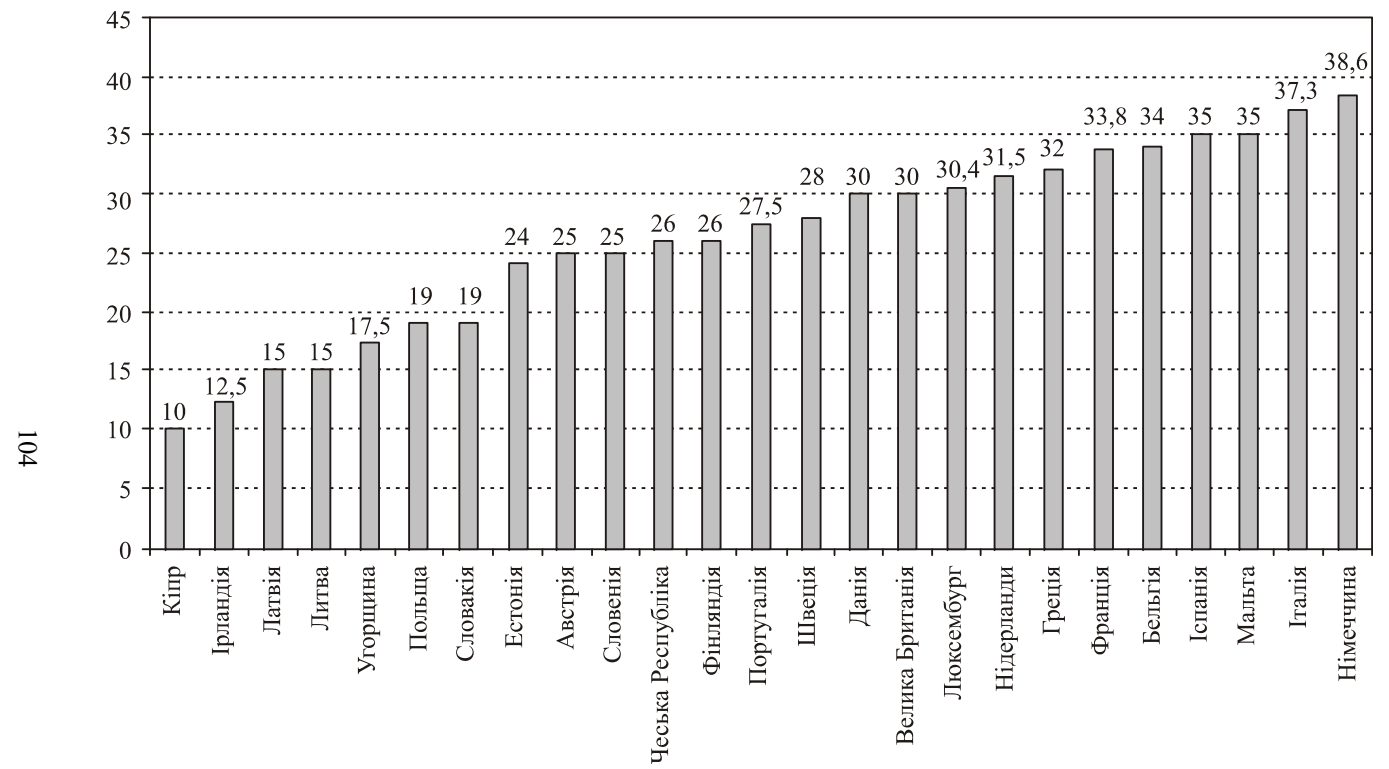

Рис. 3. Найвища ставка податку на прибуток корпорацій, 2005 р., %

Структура податкових надходжень в ЄС наступна: в «старих» країнах-членах (ЄС-15) прямі податки складають 35,5 %, що на 9 % вище, ніж в «нових» (НЄС-10), одна з причин — більш високі ставки по прямим податках у першій групі країн, але цей розрив поступово скорочується; податки на соціальне страхування та непрямі податки в «старих» країнах-членах сягають відповідно 29 % та 35,5 %, що на 3,8 % та 5,2 % вище, ніж в «нових» країнах-членах (рис. 1).

Хоча в останнє десятиріччя по податку на доходи фізичних осіб в «старих» країнах-членах ЄС спостерігалось «пом'якшення» оподаткування, у 2005 р. максимальна ставка в них сягала 47,4 % на противагу 31,5 % в «нових» країнах-членах (рис. 2).

Найбільша розбіжність існує в граничних ставках по податку на прибуток корпорацій: якщо в «старих» країнах-членах ЄС вона в середньому 31,4%, то в нових лише 21,5 %, при цьому, у першій групі країн упродовж останнього десятиріччя спостерігалася тенденція зниження ставки цього податку (рис. 3).